

Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади
(СІАЗ) НБУВ
тел. /факс: 524-25-48
e-mail: siaz@pochta.ru

Україна: події, факти, коментарі
2008
№ 19
ЗМІСТ

Коротко про головне

**Під головуванням Президента відбулось засідання РНБО
Президент переніс дату позачергових виборів до ВР на 14 грудня**

Аналітика

Н. Тарасенко, наук. співроб.

**Перспектива “перезавантаження” парламенту
в коментарях політиків та оглядачів**

О. Ворошилов, канд. іст. наук, старш. наук. співроб.

**Западные СМИ о досрочных
парламентских выборах в Украине**

О. Козуля, наук. співроб.

Ставлення до БЮТ у західному регіоні України

І. Вишневська, наук. співроб.

**Аверсний режим роботи нафтопроводу
Одеса – Броди: бути чи не бути?**

Партійна позиція

В. Копоть, мол. наук. співроб.

**Коммунистическая партия Украины:
на пороге внеочередных выборов**

Прогноз на перспективу в публікаціях ЗМІ

Діяльність органів державної влади

Політика

Економіка

Соціальна сфера

Події: експертні оцінки розвитку

Коментарі спеціалістів на звернення громадян *

Наука – суспільству

Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти

Авіакосмічна галузь

Практичні впровадження науково-дослідних

і проектно-технічних напрацювань

Інформаційні технології

Інноваційні технології

Енергоощадні технології

Альтернативні джерела енергії

Розробки та дослідження для агропромислового комплексу

Наука і влада

Проблеми інформатизації

Матеріали до Міжнародної наукової конференції

“Проблеми гармонізації новітніх та традиційних бібліотечно-інформаційних ресурсів”

В. Бондаренко, редактор I кат.

**Трансформація послуг та ресурсів бібліотеки в контексті
підвищення ефективності її комунікативної функції**

До уваги держслужбовця

Т. Добко, заввідділу ДБО, Н. Моїсеєнко, наук. співроб.

Національні інтереси

*Список літератури з фондів Національної бібліотеки України
імені В. І. Вернадського (1992–2008 рр.)*

Коротко про головне

Під головуванням Президента відбулось засідання РНБО

20 жовтня під головуванням Президента України В. Ющенка відбулось засідання Ради національної безпеки і оборони.

На порядок денний засідання було винесено такі питання:

- про невідкладні заходи з посилення фінансово-бюджетної дисципліни та мінімізації негативного впливу світової фінансової кризи на економіку України;
- про боротьбу з контрабандою і порушеннями митних правил, координацію правоохоронних органів у цій сфері та персональну відповідальність посадових осіб;

- про стан протидії корупції в Україні, і зокрема в судовій гілці влади;

- про рішення РНБО від 15 червня 2007 р. “Про напрями державної міграційної політики України та невідкладні заходи щодо підвищення її ефективності”;

- про стан виконання заходів, спрямованих на нормалізацію умов життєдіяльності населення в місцевостях, оголошених зонами надзвичайної екологічної ситуації;

- про Комплексну цільову програму реформування Служби безпеки України.

Відкриваючи засідання, Президент звернув особливу увагу на важливість прийняття комплексного плану антикризових заходів, спрямованого на мінімізацію негативного впливу світової фінансової кризи на економіку України.

“Головна мета нашого сьогоднішнього засідання – перш за все, привести до того, що уряд, Національний банк та всі інші інституції говорять одним голосом, з однієї позиції, дають спільні оцінки – чіткі і ясні”, – наголосив Президент, висловивши переконання, що сьогодні влада має професійно висловлюватися по тих чи інших тенденціях. Він окремо наголосив на важливості в нинішній складній ситуації збереження довіри до влади, фінансового та банківського секторів національної економіки, курсу держави загалом.

Президент наголосив, що учасники засідання мають знайти „єдину правильну професійну відповідь, як треба жити Україні, щоб мінімізувати наслідки міжнародної кризи та кризи, яка виникає в тих чи інших секторах”. “Дуже важливо, щоб ми провели відкритий чесний діалог – перш за все, із суспільством”, – сказав В. Ющенко.

Глава держави наголосив, що Радбез має спільно прийняти план антикризових заходів: “Разом ми можемо сформулювати позиції, які потрібно

негайно прийняти на рівні уряду, НБУ, різних міністерств, відомств, які сигнали треба дати комерційному сектору, людині, вкладнику, підприємцю”.

За словами В. Ющенка, фахівці виділяють чотири найбільші виклики, на які сьогодні потрібно знайти відповідь для мінімізації негативних економічних тенденцій. Ідеться про радикальний перегляд бюджетної політики та оздоровлення державних фінансів, подолання кризи банківської ліквідності, ризиків рецесії економіки та негативного сальдо платіжного балансу.

Безумовно, зазначив В. Ющенко, необхідно “раціоналізувати бюджетну політику держави, визначити на 2008–2009 рр. чіткі параметри бюджетного економічного розвитку”. Він відзначив, що чільне місце в цьому процесі займає забезпечення бездефіцитного бюджету.

“Нам треба відійти від непродуманих речей, які так часто зустрічалися в бюджетній політиці”, – також сказав він, додавши водночас, що йтиметься вочевидь про низку кроків, які важко будуть сприйматися певними політиками чи політичними колами. Він, зокрема, відзначив важливість утримання реального рівня соціальних стандартів, реформування енергетичної галузі та лібералізації ринку енергоносіїв.

Актуальним питанням, на переконання Президента, є радикальне скорочення бюджетних видатків також шляхом оптимізації системи державного управління, радикального зменшення витрат, у тому числі на утримання держапарату. “Я хотів би ініціювати, щоб ми провели загальне скорочення державного апарату по всіх рівнях влади – виконавчої, законодавчої, органів місцевого самоврядування”, – сказав В. Ющенко, додавши, що пропонуватиме таке скорочення на 20 %. “Це також ті кроки, які можуть оздоровити нашу бюджетну політику, політику державних витрат”, – переконаний Президент.

Говорячи про необхідність підвищення ліквідності банків, В. Ющенко відзначив важливість дієвої системи рефінансування банківської сфери. Він окремо озвучив ініціативи щодо додаткового спрямування на посилення фінансових можливостей Фонду гарантування вкладів 1 млрд грн та підвищення розміру гарантованого державою вкладу до 100 тис. грн. “Якщо всі компетентні органи проведуть реалізацію відповідного рішення, приблизно 98 % усіх вкладів населення в будь-якому банку будуть гарантовані державою. Переконаний, це є надзвичайно важливий і своєчасний крок, який треба робити”, – сказав В. Ющенко.

Президент окремо відзначив важливість проведення НБУ прогнозованої та прозорої політики на валютному ринку, а також стабілізації ситуації з Промінвестбанком.

У межах протидії кризовим явищам Президент також висловив пропозицію щодо створення в рамках Держбюджету-2009 спеціального Стабілізаційного фонду. За його словами, ресурси цього фонду мають бути спрямовані “на розвиток внутрішнього ринку і підтримку тих підприємств, де формування попиту через вплив міжнародної кризи погіршилося”. “Не виключається, що за

рахунок цих ресурсів буде проводитися викуп системоутворюючих підприємств, які чутливі для роботи того чи іншого сектору”, – додав В. Ющенко.

Говорячи про ризик негативного сальдо платіжного балансу, Президент підкреслив: уряд повинен “через оперативний інструментарій” – встановлення митних тарифів – мати можливість “більш ефективно управляти імпортною політикою”.

Глава держави висловив переконання, що учасники сьогоднішнього (20.10. – Ред.) засідання РНБО мають “висловитися чесно, аполітично і принаймні закріпити здорові маяки, за якими повинна розвиватися національна економіка, бюджетна соціальна політика та інші сектори”. “Переконаний, нас повинен об’єднати процес виходу із кризових викликів, які сьогодні вже отримав ряд секторів національної економіки”, – сказав В. Ющенко (*Офіційне інтернет-представництво Президента України (www.president.gov.ua). – 2008. – 20.10).*

Президент переніс дату позачергових виборів до ВР на 14 грудня

Про це глава держави повідомив після засідання РНБО.

“Задля нормальної підготовки до виборів я прийняв рішення перенести термін голосування на 14 грудня 2008 р. ”, – сказав Президент.

Він висловив жаль з приводу того, що виконання указу, яким вибори було призначено на 7 грудня, було зірвано.

“Мені прикро констатувати те, що указ, який назначив проведення дострокових виборів до українського парламенту на 7 грудня, сьогодні не виконаний, не виконаний Прем’єр-міністром і урядом”, – сказав Президент. Він знову акцентував на тому, що вибори було призначено в чіткій відповідності до Конституції. Відтак, ініційовані БЮТ блокування призначених указом парламентських виборів, нефінансування цих виборів, рейдерські атаки на суди є деструктивною політикою, яка жодним чином не сприяє стабілізації політичної та економічної ситуації в Україні.

“Важко прокоментувати логіку поведінки цієї політичної сили”, – сказав Президент.

“З огляду на ту ситуацію, яка унеможливила проведення виборів до українського парламенту 7 грудня, РНБО вважає неприйнятними спроби керівництва уряду зірвати проведення дострокових парламентських виборів”, – повідомив В. Ющенко.

За результатами обговорення на РНБО Президент своїм указом вирішив відновити роботу парламенту шостого скликання на декілька днів. Таким

чином, парламенту надано можливість ухвалити пакет законопроектів, спрямованих на мінімізацію наслідків світової фінансової кризи для української економіки. При цьому Президент висловив сподівання, що Верховна Рада зможе консолідуватися при прийнятті цих законодавчих рішень.

“Завтра покаже, хто підбурює ситуацію, хто дбає про врегулювання всіх чутливих і гострих моментів, потрібних для вирішення як політичної, так і економічної кризи”, – вважає глава держави.

Він також висловив сподівання, що робота парламенту в ці дні буде спрямована на нормалізацію політичної ситуації, зокрема фінансування виборчої кампанії та розблокування роботи ЦВК (*Офіційне інтернет-представництво Президента України (www.president.gov.ua).* – 2008. – 20.10).

Аналітика

Н. Тарасенко, наук. співроб.

Перспектива “перезавантаження” парламенту в коментарях політиків та оглядачів

Реакція українського політикуму на Указ Президента України В. Ющенко про дострокове припинення повноважень Верховної Ради шостого скликання виявилася неоднозначною. Насамперед виникли суперечності навколо правового обґрунтування розпуску парламенту та конституційності Указу Президента.

Зокрема, народний депутат від Партії регіонів, голова парламентського Комітету з питань правосуддя С. Ківалов не згоден з тим, що Президент мав право на розпуск парламенту до 16 жовтня, оскільки таке право виникає наступного дня після закінчення місяця з дня оголошення Головою Верховної Ради припинення існування коаліції, не рахуючи сам день оголошення, у даному випадку 16 вересня.

Крім того, стверджує С. Ківалов, згідно з Конституцією, нинішній парламент, обраний на дострокових виборах, не можна було розпускати як мінімум рік після обрання, тобто, на думку депутата, лише 14 листопада 2008 р.: “Відлік ведеться з 15 листопада минулого року, коли ЦВК своєю ухвалою зареєструвала 300-го народного депутата, що означало, згідно зі ст. 82 Конституції, обрання Верховної Ради”. Таким чином, вважає він, Президент отримав би право припинити повноваження Верховної Ради не раніше 15 листопада.

С. Ківалов, крім того, звертає увагу на можливі труднощі щодо організації виборчого процесу, пов’язані з набрання чинності закону про реєстр виборців, який вимагає за два місяці до будь-яких виборів видати повну електронну копію

реєстру представникам політичних партій. Формування бази даних реєстру не завершено, а у ЦВК говорять, що встигнуть не раніше 15 грудня. Тобто з урахуванням вимоги нового закону вибори можна буде призначити не раніше 15 лютого, вважає депутат.

Представники БЮТ у свою чергу, посилаючись на норму Конституції про неможливість припинення повноважень ВР, обраної на позачергових виборах протягом року з дня її обрання, переконані, що указ Президента про розпуск парламенту мав би з'явитися не раніше 23 листопада. Датою обрання Верховної Ради, вважають у БЮТ, є дата прийняття депутатами присяги, а її прийняли 23 листопада 2007 р. Оскільки указ про розпуск парламенту був виданий до цієї дати, депутати від Блоку Юлії Тимошенко оскаржили його в Окружному адміністративному суді Києва, який призупинив дію указу Президента про припинення повноважень Ради і проведення виборів.

У відповідь Секретаріат Президента подав скаргу на рішення про припинення передвиборного процесу до Апеляційного суду. Представник інтересів Секретаріату Президента в суді Р. Кирилюк, характеризуючи ухвалу Окружного адміністративного суду, назвав її “відверто незаконною”, висловивши думку, що “це – класичний випадок рейдерства”. Він переконаний у тому, що своїми діями БЮТ намагається всіляко відтягнути розгляд справи.

У свою чергу в інтерв'ю журналістам представник інтересів у суді від БЮТ народний депутат В. Писаренко відзначив, що політична сила, яку він представляє, продовжує наполягати на тому, що Указ Президента про призначення дострокових виборів у ВР є протиправним.

Отже, парламентське протистояння перейшло в судову площину, хоча, за словами глави Мін'юсту “нашоукраїнця” М. Оніщука, юрисдикція адміністративних судів не розповсюджується на акти такого роду, а Конституційний Суд, скоріше за все, відмовить у конституційному провадженні цього питання.

Главу окружного суду В. Келеберду В. Ющенко відсторонив від посади спеціальним указом, а в понеділок, 13 жовтня, Президент взагалі ліквідував Окружний адміністративний суд. За прогнозами експертів, “судова війна” може тривати ще кілька тижнів.

Коментуючи ситуацію, що виникла, оглядачі зазначають, що у випадку, якщо БЮТ вдасться відстрочити проведення виборчої кампанії до наступного, 2009 р., час починає працювати на Ю. Тимошенко. Ідея суміщення президентських і парламентських виборів стає дедалі більш реальною.

Водночас нинішнє становище Ю. Тимошенко, яка прийняла рішення залишитись на посту Прем'єра, досить вразливе у зв'язку з кризовими явищами в економіці, адже саме Прем'єр, найімовірніше, вбиратиме весь пов'язаний з цим негатив. З іншого боку, втрачати прем'єрську позицію їй не можна. Ю. Тимошенко не може не розуміти, що другого шансу очолити Кабмін при нинішньому Президенті у неї не буде.

Отже, представники БЮТ зайняли найбільш радикальну позицію щодо проведення позачергових виборів. “Вважаю розпуск парламенту злочином”, – заявила на прес-конференції Прем’єр-міністр Ю. Тимошенко. Віце-спікер Верховної Ради “бютівець” М. Томенко, виступаючи в ефірі “5 каналу”, відзначив, що ініціаторами дострокових виборів парламенту є Президент, “Наша Україна”, значною мірою Партія регіонів та Блок Литвина. Саме вони, за словами М. Томенка, і мають пояснити суспільству необхідність проведення цих виборів, проголосувати зміни до законодавства та обґрунтувати потребу забрати у виборців під час світової фінансової кризи півмільярда гривень на виборчу кампанію. Депутат також запропонував В. Ющенку взяти на себе відповідальність за економічну ситуацію в державі.

У той чи інший спосіб своє ставлення до розпуску Президентом Верховної Ради виявили всі провідні політичні партії України. Позицію “відстоювання принципів” зайняла “Наша Україна”. Зокрема, К. Ляпіна заявила, що НУ позитивно оцінила указ, а Президент “просто почав наводити лад і витягувати нас з того болота, у яке перетворився парламент”. Народний депутат також визнала, що певні сили спробують саботувати волю В. Ющенка, але “Наша Україна” готова до такого сценарію.

Проте інші учасники блоку НУ – НС не поділяють цю точку зору. Як відомо, проти призначення позачергових виборів виступав і Ю. Кармазін (Партія захисників Вітчизни), і Б. Тарасюк (Народний рух України), і М. Катеринчук (Європейська партія), і В. Стретович (Християнсько-демократичний союз), і Ю. Луценко (“Народна самооборона”).

Від “Самооборони” зробив заяву Т. Стецьків. Він визнав, що НУ – НС фактично розпався на дві частини і його вже “не існує”. Також депутат припустив, що для участі у дострокових виборах “буде обрана співпраця демократичних і державницьких сил з Юлією Тимошенко”, бо “інший варіант поки не проглядається”.

Представник фракції “Наша Україна – Народна самооборона” А. Гриценко назвав “злочином” рішення проводити дострокові вибори в нинішніх умовах. “Втягувати країну у вибори на тлі глибокої і тривалої світової фінансової кризи – це абсолютно неадекватно, безвідповідально і, прямо скажемо, по своїх наслідках – це злочин проти своєї країни”, – заявив парламентар. Він прогнозує, що і уряд, і губернатори тепер не займатимуться економікою, а підуть на вибори.

Уже через 50 хвилин після трансляції виступу Президента стосовно розпуску ВР до народу звернувся лідер Партії регіонів В. Янукович. Він відзначив, що його політична сила докладала зусиль, щоб дострокові вибори не стали реальністю. Говорив про “гірку правду зради й обману частини населення”. Однак з’ясувати, хто з “помаранчевих” більше винен у розвалі коаліції, Партія регіонів не хоче. Тому збирається об’єднувати країну “не навколо партійних кольорів, а навколо програми поліпшення життя людей”.

На думку українських політологів, у дострокових виборах зацікавлені майже всі політичні сили, крім БЮТ, бо він втрачає посаду Прем'єра.

У партії “Наша Україна” на сьогодні розглядається два варіанти участі пропрезидентської сили у виборах: партійний і блоковий. Представники “Нашої України”, зокрема В. Кириленко, глава парламентської фракції “Наша Україна – Народна самооборона”, відстоюватиме партійний формат участі. Водночас у Секретаріаті Президента існує інша точка зору, згідно з якою повинен бути створений блок “За Ющенка”. Однією з переваг другого варіанта, за словами президента аналітичного центру “Відкрита Україна” І. Жданова, є можливість включення у виборчий список кандидатів, що не є членами НУ.

У випадку якщо НУ вибере блоковий варіант, партнером партії по виборчому блоку може стати Українська народна партія (УНП). Крім того, до блоку може ввійти ряд представників Народного руху України. “Участь В. Ющенка можлива в обох випадках: як при формуванні списку партії, так і у разі створення блоку”, – заявила нардеп від НУ – НС К. Ляпіна.

Лідер УНП Ю. Костенко не заперечує можливості приєднання до пропрезидентського блоку, але і не поспішає переоцінювати перспективи його створення. Другим варіантом, який розглядається УНП, є формування виборчого блоку з ВО “Свобода”. А ось самостійну участь у виборчій кампанії в УНП виключають. “Ми реалісти: 60 днів – це дуже мало, перемогти неможливо”, – вважає Ю. Костенко.

Не виключено, що якщо буде створено пропрезидентський блок, то до його складу увійде УРП “Собор”, очолювана А. Матвієнком. “Питання не тільки в мені, оскільки будь-який союз – це рішення, як мінімум, двох. Усе залежить від того, який рівень егоїзму буде проявлений при формуванні того або іншого блоку”, – зазначив А. Матвієнко. За його словами, УРП „Собор” розглядатиме питання входження в блок у тому випадку, якщо ставитиметься питання про об'єднання рівноправних пропрезидентських сил.

Сам В. Ющенко також не виключив можливості створення власного іменного блоку. Оглядачі припускають, що до першої п'ятірки можуть увійти А. Яценюк, Р. Богатирьова, В. Кириленко та І. Васюник.

Для В. Ющенка це буде гра “ва-банк”: якщо очолюваний ним блок набере мало голосів, а для такого проекту буде провалом і 11 % (результат НУ – НС у 2007 р.), опоненти отримують підстави говорити про суспільну нелегітимність Президента. Адже починав В. Ющенко з 52 % на виборах-2004.

У зв'язку з цим деякі депутати і експерти розглядають варіант реалізації замість виборів сценарію дестабілізації ситуації в країні для зміцнення президентської влади.

Народний депутат від БЮТ А. Шкіль припускає, що технологія зриву виборів дуже проста: “у ЦВК буде зареєстрована явка 49 % виборців, і цього не вдасться проконтролювати, тому що вибори плануються під Новий рік. Ясно, що багато хто в цей час піде у новорічні відпустки, отже, мало хто прийде на

виборчі дільниці. Потім, через 40 днів, наступні вибори... І навіть після всіх цих перипетій не відомо, чи буде скликаний парламент. Тому дострокові вибори означають, що Верховної Ради в Україні не буде до тих пір, поки ми не виберемо гідного президента”, – вважає депутат.

На думку А. Шкіля, вибори зруйнують усе, що до цього будувалося в Україні, і, в першу чергу, зовнішньополітичні перспективи: “Україна не тільки в грудні не отримає ПДЧ, а й узагалі в найближчі десять років його не отримає”. Для держави надовго закритється дорога в Європейський Союз, буде переглянута візова політика для України, всі ті напрацювання, які зроблені не при підтримці Президента, а всупереч його волі.

Депутат Т. Чорновіл заявляє про те, що частина співробітників Секретаріату Президента і частина Партії регіонів розробляють два сценарії подальшого розвитку подій у країні. Один сценарій – це припинення повноважень Верховної Ради без подальших виборів. Потім, приблизно за два тижні, у кінці місяця, відбудеться відміна Указу Президента про достроковий розпуск для того, щоб Верховна Рада могла ще раз зібратися, внести зміни в закон про бюджет і профінансувати виборчу кампанію. Після цього видається новий указ про припинення повноважень Верховної Ради.

Таким чином, за словами Т. Чорновола, дата виборів може бути призначена на 28 грудня або 4 січня. Разом з тим, за його твердженням, даний сценарій передбачає, що в цей період явка на вибори буде низькою у зв’язку з новорічними святами і не перевищить 50 %.

“Після цього – оголошення повторного голосування, яке знов зривається вже за допомогою судів, потім – вибори в конституційній асамблеї”, – підкреслив депутат. За інформацією Т. Чорновола, вже розроблений механізм виборів конституційної асамблеї. Така конституційна асамблея повинна розробити нову редакцію Конституції України. Також, за інформацією депутата, паралельно з цими процесами відбудеться відставка уряду. При цьому він не виключає, що це може бути зроблено або шляхом порушення кримінальної справи проти Прем’єр-міністра, або через її фізичне усунення, або ж “шляхом просто якогось надуманого указу, який суперечить Конституції, але може бути підтриманий Конституційним Судом”.

Таким чином, за словами Т. Чорновола, фактично в країні буде введено пряме президентське правління, “а Президент виглядатиме як рятівник нації”. “Є частина людей у Секретаріаті Президента, які активно працюють на даний варіант. Великий бізнес Партії регіонів теж зацікавлений у цьому”, – відзначив депутат.

Щодо Партії регіонів, то її поряд з БЮТ називають безперечними лідерами майбутньої передвиборної гонки.

“Регіонали” йдуть на вибори в тому ж форматі, що й раніше, – партія на чолі з В. Януковичем і великою квотою Р. Ахметова у виборчому списку. Цього

разу В. Янукович, на відміну від попередніх років, сам очолив виборчий штаб. Його заступниками стали О. Єфремов, Б. Колесников та В. Джарти.

Прогнозовані, хоча й невеликі, зміни в списку. Замість Р. Богатирьової, котра перейшла в табір Президента, і Т. Чорновола, який розкритикував переговорну тактику “Регіонів”, у першій п’ятірці очікуються Г. Герман та ексглава Мінпаливенерго Ю. Бойко.

Щодо результатів виборів, то, відповідно до висловлювань “раціонала” Б. Колесникова, ПР набере голосів “трошки більше, ніж минулого разу”, тобто не менше ніж 34 %. Водночас, найімовірніше, партія В. Януковича не зможе набрати кількості голосів, яка дала б їй змогу стати більшістю в парламенті самостійно, а, отже, ПР потребуватиме партнерів для створення коаліції.

Що стосується БЮТ, то, за попередніми даними, передвиборний список “бютівців”, як завжди, очолять Ю. Тимошенко, О. Турчинов, М. Томенко. Водночас у БЮТ очікується великий вплив “новобранців”: чільні “тимошенківці” публічно пообіцяли взяти у прохідну частину списку всіх “дисидентів” із НУ – НС, які своїми підписами підтримали коаліцію БЮТ і НУ – НС на умовах Ю. Тимошенко. Таких – три десятки осіб. Без сумніву, головним новачком у першій п’ятірці Блоку Юлії Тимошенко буде лідер “Народної самооборони”, міністр внутрішніх справ Ю. Луценко. На своїй прес-конференції він повідомив про те, що його група приєднається до списку Блоку Юлії Тимошенко. Але якщо, скажімо, Т. Стецьків у своїх останніх виступах так само, як і Ю. Луценко, прямо критикує Президента, то деякі інші депутати з НС – той же О. Доній – наразі перебувають у роздумах.

“На особистій основі”, тобто навіть без обов’язкового включення їхніх партій до складу блоку, увійдуть до списків БЮТ “рухівці” Б. Тарасюк і В. Коваль, представник Європейської партії М. Катеринчук, член Партії захисників Вітчизни Ю. Кармазін та “християнський демократ” В. Стретович. У БЮТ чекають навіть М. Мартиненка, голову організації “Нашої України” в Києві, який днями поставив підпис за коаліцію з Ю. Тимошенко.

Ю. Тимошенко вперше йтиме на вибори не як опозиція, а як влада, але навряд чи відмовиться від опозиційної обвинувальної риторики, додавши до неї цього разу соціальних гасел на тему “що зроблено і що нам не дають зробити”. Головний месидж до виборців – “Обирайте нас, бо Президент із “Нашою Україною” розвалили демкоаліцію та націлилися в наступній ВР на об’єднання зусиль із “регіоналами”.

Оглядачі не виключають, що за результатами волевиявлення БЮТ цього разу може посісти перше місце, водночас, на їхню думку, це не гарантує того, що Прем’єр-міністр Ю. Тимошенко буде прем’єром після позачергових виборів Верховної Ради.

Директор Інституту глобальних стратегій В. Карасьов вважає, що в парламенті після виборів сформується коаліція без участі БЮТ, і Прем’єр поміняється. В. Карасьов допускає декілька кандидатур на пост Прем’єра.

“Варіантів декілька: Прем’єром може бути В. Янукович, Ю. Єхануров, А. Яценюк”, – вважає політолог.

Керівник соціологічної служби “Український барометр” В. Небоженко вважає найімовірнішою коаліцію БЮТ і пропрезидентського блоку, але без Ю. Тимошенко в ролі Прем’єра. „Найвірогідніша коаліція – це демократична коаліція. Ще раз зберуть з миру по нитці, наберуть демократичну коаліцію № 2, але вже з новим Прем’єр-міністром. Я думаю, що Ю. Тимошенко зрозуміє, що краще володіти Верховною Радою і не допускати щороку перевиборів... . Ніхто їй Прем’єр-міністра перед початком президентської кампанії не дасть”, – сказав він.

Директор Київського інституту проблем управління ім. Горшеніна К. Бондаренко вважає найімовірнішою в новій Верховній Раді коаліцію Партії регіонів, Блоку Литвина і Комуністичної партії з прем’єрством В. Януковича. Політолог не бачить причин, які могли б перешкодити В. Януковичу стати прем’єр-міністром утретє.

Чи не єдиним варіантом, який дасть змогу лідеру БЮТ залишити за собою прем’єрське крісло, залишається його беззаперечна перемога на виборах з результатом, який дасть змогу блоку самостійно сформувати парламентську більшість, що малоімовірно. Таким чином, можна прогнозувати, що, по-перше, Ю. Тимошенко докладе максимум зусиль для скасування президентського указу щодо розпуску ВР, а по-друге – у випадку проведення дострокових парламентських виборів намагатиметься, наскільки це виявиться можливим, ув’язати їх з президентськими, з відповідним стилем ведення власної виборчої кампанії.

Поки що ж з упевненістю можна прогнозувати, що нинішніми “судовими баталіями”, на жаль, ситуація навколо проведення дострокових парламентських виборів не вичерпається ...

О. Ворошилов, канд. іст. наук,
старш. наук. співроб.

Западные СМИ о досрочных парламентских выборах в Украине

Западные политики практически в один голос прогнозируют, что сложившаяся в Украине ситуация навредит ее европейской и североатлантической интеграции.

В частности, бывший президент Польши А. Квасьневский в прямом эфире польского информационного телеканала TVN24 назвал решение В. Ющенко “грубой ошибкой”. По мнению А. Квасьневского, роспуск парламента отложит вступление Украины в Евросоюз и НАТО “на долгие месяцы”: “Очень жаль, что так случилось. Был небольшой шанс создать расширенную демократическую

коалицию Тимошенко – Ющенко – Литвин, мы работали над этим. Досрочные парламентские выборы могут оказаться существенным провалом для самого Президента Ющенко”.

Евросоюз также сожалеет, что усилия украинских политиков создать коалицию закончились провалом. Об этом заявила К. Галлах – пресс-секретарь Верховного комиссара ЕС по вопросам внешней политики и безопасности Х. Соланы. “Мы выражаем сожаление в связи с провалом усилий по созданию новой коалиции, в то время как Украина особенно нуждается в политической стабильности для ответа на существующие вызовы”, – заявила она.

Разочарована и удивлена решением Президента В. Ющенко и Европейская народная партия. Об этом заявил ее вице-президент М. Давид. Он отметил, что такое развитие событий отпугивает иностранных инвесторов. “Хорошо говорить, что демократия работает, так как мы снова будем проводить выборы, но, извините, это – ошибочное понимание демократии. Демократия – это когда у вас есть законодательная власть и она работает до конца”, – подчеркнул М. Давид.

“Произошло самое плохое. “Оранжевая” Украина прекратила свое существование. Коалиция окончательно распалась. Однако ответственность за это несет не В. Ющенко, решивший распустить парламент, а скандальные войны политических элит, которые бушуют в Украине с момента вызывавшей восхищение победы “оранжевых” в Киеве в 2004 г. Конца политическим баталиям и хаосу не видно”, – комментирует решение Президента Украины о роспуске Верховной Рады польская *Gazeta Wyborcza*.

Издание отмечает, что украинские политики поступают так, как будто они в этой самоубийственной войне не замечают, что страна теряет шансы на интеграцию в Европейский Союз и вступление в НАТО: “Они не замечают, что в Москве все громче становятся голоса тех, кто считает, что пришло время потребовать возвращения Крыма и превращения Украины в зону “привилегированных интересов России”.

Аналитик берлинского Фонда науки и политики Р. Линднер в интервью *Deutsche Welle* заявил, что на политической арене Украины тон задают личные конфликты, а не разногласия между партиями, а усугубили ситуацию просчеты Киева во внешней политике: “На политическую арену выносятся споры, которые ведут между собой не партии, а отдельные политические деятели. Когда такое происходит – а это справедливо и для других стран – политический порядок очень быстро разрушается”.

Отвечая на вопрос, в чем глубинная причина личностных украинских конфликтов, эксперт отметил, что она более или менее очевидна – это борьба за власть в государстве: “Власть в Украине получают в ходе президентских выборов. Но все знают, в том числе и главные действующие лица, что залогом успеха на президентских выборах являются прочные позиции в парламенте. И поскольку у действующего Президента сильной опоры в парламенте нет, он

заинтересован в том, чтобы ее обрести. А этого он может достичь только путем новых выборов”.

Что же касается роли противоречий между восточной и западной частью страны на предстоящих выборах, то, как считает Р. Линднер, она становится все менее значимой: “Раздвоение Украины отходит на задний план. Блок Юлии Тимошенко еще на прошлых выборах вел избирательную кампанию в масштабах всей страны. Одновременно мы наблюдаем, что и Партия регионов переживает процесс дифференциации: на востоке Украины далеко не все избиратели безоговорочно поддерживают всех деятелей этой партии. Днепр как культурная граница страны постепенно утрачивает роль политического рубежа и становится просто рекой”.

Также эксперт отметил, что, хотя Запад оказывает всяческое содействие стремлению Украины к интеграции в западные структуры, и в Берлине, и в Брюсселе ощущается определенный спад энтузиазма ввиду событий в Украине и ее “перманентного политического самораспада”. А поэтому “Украине следует быть более чуткой в этом отношении. У Европы и Америки в настоящее время другие проблемы. Я сомневаюсь, что после 7 декабря министры иностранных дел стран НАТО решатся включить Украину в план мероприятий по подготовке к вступлению в Альянс”.

“Между Виктором Ющенко и Юлией Тимошенко – романтизированной парой, символом демократической революции в Украине – снова все кончено”, – пишет немецкое издание *Frankfurter Allgemeine Zeitung*.

Отмечается, что причины ссоры многосторонни. На передний план вышло то, что в начале сентября Ю. Тимошенко объединилась с “внутриполитическим врагом”, чтобы лишить полномочий Президента. Кроме того, В. Ющенко обвиняет ее в том, что после войны в Грузии она не поддержала его жесткой критики в адрес Москвы. Вместо этого Премьер предпочла более обтекаемые формулировки – а за это, считает издание, привезла со встречи с В. Путиным основы нового соглашения о поставках газа, что, по ее мнению, должно будет предотвратить постоянно повторяющиеся и ставшие уже традиционными украинско-российские энергетические кризисы.

И все же эти причины не стали решающими. Обращается внимание на то, что тесные контакты с Россией поддерживал и В. Ющенко – не предавая их огласке; “тактические союзы ad hoc с “антидемократами” с Востока уже давно стали частью его инструментария”. Кроме того, Ю. Тимошенко уже давно отозвала закон о лишении полномочий Президента от 2 сентября.

“После оранжевой революции, когда он стал Президентом, набрав большинство голосов, Ющенко должен сегодня признать, что Тимошенко отбирает у него все больше избирателей, – констатирует издание. – Сегодня он видит свой единственный шанс на следующих президентских выборах, по всей видимости, в том, чтобы сместить Тимошенко с премьерской должности, дабы

отрезать ей доступ во время предвыборной борьбы к административному ресурсу, все еще имеющему решающее значение в Украине”.

Британская газета *The Financial Times*, отмечая, что досрочные выборы, объявленные 8 октября после многомесячной политической борьбы, практически гарантировано поставят крест на давних планах прозападного украинского Президента получить на предстоящем в декабре саммите НАТО план действий по членству в Альянсе, обращает внимание и на иной аспект. Как информирует издание, деловые круги Киева больше опасаются того, что это может осложнить противостояние глобальному финансовому кризису.

Отмечается, что, по мере того как падает национальная валюта, уменьшается экспорт и растет дефицит текущего счета, способность украинских банков финансировать собственную деятельность вызывает все большие опасения. В этом году экономика выросла на 6 %, до конца года ожидался приток прямых зарубежных инвестиций на сумму более 7 млрд долл. Однако курс акций рухнул, и платежеспособность банков оказалась под сомнением.

В этой связи издание приводит мнение главы наблюдательного совета Национального банка Украины П. Порошенко, который полагает, что сейчас не самое лучшее время для досрочных выборов, однако подчеркивает, что у Киева достаточно финансовых запасов и есть все необходимые инструменты для предотвращения обвала. “У нас нет серьезных проблем с ликвидностью. Во многих европейских странах положение намного хуже”, – считает П. Порошенко. Он также заметил, что многие инвесторы “слишком сильно реагируют” на неурядицы украинской политики, которые и являются “главной проблемой” страны.

Также в публикации обращается внимание на то, что хотя и Президент, и Премьер в целом сторонники прозападной политики, в том числе вступления в Европейский Союз и НАТО, личные амбиции заставляют их сталкиваться.

По мнению некоторых обозревателей, В. Ющенко, рейтинг которого упал ниже 10 %, опасается, что популярная Ю. Тимошенко бросит ему вызов на президентских выборах, которые должны состояться в конце 2009 или в начале 2010 г.

Допускается также, что, несмотря на то что дружественно настроенный к России В. Янукович выступает против вступления в НАТО, они с В. Ющенко могли бы договориться сконцентрироваться на интеграции с Евросоюзом и поддержке бизнеса.

Вместе с тем подобное политическое маневрирование могло бы помешать попыткам убедить членов НАТО предоставить Киеву план действий по членству.

Такое мнение высказывается, в частности, *The Wall Street Journal*. Как отмечает издание, Президент Украины В. Ющенко назначил парламентские выборы, тем самым перечеркнув попытки оживить расколотую прозападную оппозицию и снизив шансы страны на принятие в НАТО в обозримом будущем.

Обозреватель газеты отмечает, что коалиция рухнула примерно месяц назад в связи с личными и политическими разногласиями между В. Ющенко и Премьер-министром Ю. Тимошенко. Прошедшая в августе война России с Грузией углубила этот раскол: когда дело дошло до политики в отношении Кремля, разногласия между двумя бывшими союзниками стали очевидны.

Ю. Тимошенко призвала В. Ющенко предпринять усилия по возрождению коалиции, но он принял решение распустить парламент, открыв путь к досрочным выборам и похоронив любые надежды на воссоединение.

Подчеркивается, что, по мнению экспертов, нынешние парламентские выборы (третьи за три года) могут привести к формированию более пророссийского правительства, поскольку, по данным опросов, у симпатизирующей Кремлю Партии регионов есть хорошие шансы на победу. Если в итоге успешно сложится новая коалиция, лидер этой партии В. Янукович займет пост Премьер-министра.

В этой связи издание напоминает, что В. Янукович, как и большинство украинцев, выступает против вступления страны в Североатлантический альянс. “Если Янукович станет Премьером, никаких шансов на вступление в НАТО или на ускорение движения к членству в НАТО у Украины нет”, – сказал независимый политолог Д. Смит.

Как известно, напоминает обозреватель издания, в декабре представители стран-участниц НАТО должны собраться на совещание, чтобы обсудить вопрос о предоставлении Грузии и Украине Плана действий по членству. Выборы в Украине также, скорее всего, пройдут в декабре, и страны НАТО, по мнению экспертов, воспользуются отсутствием стабильного правительства как дополнительным предлогом для того, чтобы отсрочить принятие этого решения, и без того сопряженного с некоторыми трудностями.

О политической ситуации в Украине и перспективах партий на будущих выборах пишет обозреватель американской газеты *Time*.

Отмечается, что выражение – “не спускать глаз с Украины” – стало своего рода мантрой сенатора Дж. Маккейна, из чьих уст звучат зловещие предупреждения о том, что эта бывшая советская республика станет следующей жертвой Москвы, стремящейся растоптать маленькие и отважные демократии вблизи ее границ. Дж. Маккейн призывает США в ответ делать все возможное для ускорения процесса вступления Украины в НАТО.

Но “демократия в Украине портит всю картину” – 8 октября Президент В. Ющенко, надежный союзник США и сторонник вступления в НАТО, объявил о досрочных парламентских выборах. Вопрос о будущих отношениях Украины с Россией и Западом остается предметом жарких споров и катализатором внутривнутриполитических изменений.

Издание констатирует, что Ю. Тимошенко, чья партия пользуется большей поддержкой, чем партия В. Ющенко, много выступала в последнее время в Восточной Украине, где большая часть населения склоняется в сторону России,

а не Запада, и даже поддержала пророссийскую Партию регионов, возглавляемую В. Януковичем.

Отмечается, что соперничество между бывшими партнерами сохраняется, и летнее столкновение между Россией и Грузией еще более обнажило противоречия между Президентом и его бывшей союзницей. В. Ющенко поспешил встать на сторону грузинского лидера М. Саакашвили и призвал НАТО ускорить процесс вступления Украины в Альянс; Ю. Тимошенко же выступила с резкой критикой его реакции, призывая к нейтралитету и обещая избирателям, что она оставит Украину в стороне от конфликтов между другими странами.

Обозреватель констатирует, что, хотя в принципе в перспективе она за членство страны в НАТО, Премьер не хочет торопить события или предпринимать шаги, которые могут спровоцировать Россию. Ориентируясь на Запад, она большее внимание уделяет вступлению Украины в Европейский Союз со всеми вытекающими из этого экономическими преимуществами, нежели преимуществам в сфере безопасности, следующим из членства в НАТО.

Также обращается внимание на то, что в последнее время отношение Ю. Тимошенко к Москве существенно отличалось от взглядов В. Ющенко. Она призывает к “балансу” в отношениях с более сильным соседом и критикует Президента за враждебную по отношению к России позицию по таким вопросам, как, например, российская военно-морская база в Севастополе.

Обозреватели полагают, что сейчас ее основная задача – обеспечить стране низкие цены на природный газ, от поставок которого зависит страна, учитывая склонность России использовать энергетику как геополитический рычаг, что требует большего с ней сотрудничества. Хотя ей удастся избежать выбора между Вашингтоном и Москвой, Ю. Тимошенко тем не менее пыталась улучшить свои отношения с США. Как и многие лидеры соседних с Россией государств, после грузинского кризиса она склоняется в пользу установления хороших отношений с обеими сторонами на время геополитической неопределенности.

Немецкое издание *Berliner Zeitung*, анализируя происходящее в Украине, отмечает, что, во-первых, ситуация неприятна: еще не прошло и года, как избирателей призвали отдать свой голос на досрочных выборах. Во-вторых, непопулярна: люди не хотят беспрестанно голосовать, им милее устойчивая власть. И, в-третьих, она безнадежна: распределение депутатских мандатов, скорее всего, сильно не изменится, и коалиционные переговоры проще не станут.

Обозреватель отмечает, что каждый из трех главных героев пьесы (имеются в виду Президент, БЮТ и ПР) предпринимает все возможное, чтобы представить свои действия как трагическую борьбу с неизбежным. Президент В. Ющенко, “лидер бессильной партии, но обладатель самой главной должности в государстве”, постоянно устанавливал новые сроки, в которые

парламентские фракции должны были образовать коалицию. “Чем больше сроков заканчивались безрезультатно, тем громче он говорил народу, что дело не в нем, парламент, мол, просто нельзя не распустить”. Поэтому, когда 7 октября вечером истек последний срок, 8 октября утром во время встречи с представителями фракций он, прежде чем распустить парламент, дал ему на этот раз теперь уже самый последний срок – до вечера. При всем том, как сообщалось на сайте Президента, фракции давно дали согласие на досрочные выборы.

В свою очередь Ю. Тимошенко “никогда не упускает возможности показать свою бескомпромиссную готовность к компромиссу. Она ежедневно снова и снова оповещала мир, что хочет обновить распавшуюся коалицию с президентским партийным блоком, хотя Президент ее постоянно унижает”. В связи с этим напоминает, что украинский Премьер могла сразу создать стабильное парламентское большинство – объединившись с Партией регионов, с которой недавно она уже вступила в тактический союз. Но тем самым ей бы пришлось поставить на карту свою репутацию как единственной защитницы идеалов оранжевой революции. “Она не желает такой коалиции. А даже если бы она ее и хотела, она показала бы это в последнюю очередь. Избирателям, которые давно потеряли вкус к хаотичной политике Киева, еще долго придется любоваться безысходностью, которую она играет с большим искусством”, – констатирует немецкое издание.

А. Рар, эксперт германского Совета по внешней политике, также отмечает, что на протяжении уже нескольких лет Украина является заложником трех политиков: В. Януковича, В. Ющенко и Ю. Тимошенко. Других столь же влиятельных актеров в украинской политике нет. Но эти три тяжеловеса не могут между собой договориться. Поэтому Украина переходит из одного сложного политического кризиса в другой.

В этом контексте очень трудно предсказать, кто победит на предстоящих парламентских выборах в Украине, считает эксперт. Есть опасность, что люди просто-напросто не пойдут на выборы, потому что не ожидают от своих политиков никаких положительных результатов. В то же время, возможно, что неявка избирателей стала бы единственным выходом из кризиса. Тогда можно было бы ожидать, что в Украине стала бы формироваться многопартийная система и страна вышла бы из ситуации, когда только три политика решают судьбу всего государства. Не исключено, что после выборов в украинский парламент войдут ряд карликовых партий, которые проигрывали выборы в последние годы. Тогда трем политическим тяжеловесам придется создавать коалиции из широкого списка партий. Такая ситуация, конечно, не укрепит политическую ситуацию в Украине, но, с другой стороны, она не является катастрофической с точки зрения политической стабильности в государстве. (В данном контексте А. Рар напоминает, что в Италии годами была та же самая ситуация: правительство менялось каждый год и крупным партиям приходилось

собирають карликові партії в одну коаліцію, щоб створити дієздатний кабінет).

Багато західні експерти сходяться в думці, що в Україні буде дуже серйозна виборча кампанія, одним з важливих питань якої стане зовнішня політика. Виборцям доведеться відповісти на питання: хочуть вони, щоб Україна стала частиною західного світу або щоб зміцнювала стратегічне партнерство з Росією?

Також прогнозується, що оскільки зараз український виборчий округ так розділений, то майже ні передчасні вибори не виявлять безсумнівного переможця. Так що головне питання буде полягати в тому, які дві або три головні партії створять коаліцію.

Втім, як заявив міністр оборони США Р. Гейтс 8 жовтня після зустрічі з міністром оборони України Ю. Єхануровим, Сполучені Штати Америки готові до співпраці з будь-якою коаліцією в Україні, яка буде створена в майбутньому.

Крім того, додає **The Wall Street Journal**, двоє колишніх союзників – В. Ющенко і Ю. Тимошенко, ймовірно, будуть суперничати і на інших виборах – на виборах Президента в 2010 р. Однак якщо рейтинг Ю. Тимошенко залишається відносно високим, то у В. Ющенко він різко впав і тепер не досягає і до 10 %. Тому, за словами експертів, рішення про проведення передчасних виборів прийнято з огляду на те, що нове урядове керівництво буде ще більш слабким, а це дозволить самому В. Ющенко виступити в образі сильного Президента.

О. Козуля, наук. співроб.

Ставлення до БЮТ у західному регіоні України

Рейтинг Блоку Юлії Тимошенко в західній частині України з 2 вересня цього року почав знижуватися. Відповідно до результатів проведеного наприкінці вересня Інститутом соціології масового опитування населення Львівської, Івано-Франківської, Тернопільської, Чернівецької, Рівненської і Волинської областей щодо ставлення до партій і блоків, якщо в січні ц. р. рейтинг БЮТ у зазначених областях в основному становив 40,3 %, то у вересні він знизився до 34,8 %. Рейтинг “Нашої України” (НУ) зріс до 11,6 % порівняно із січнем (10,6 %). Рейтинг “Народної самооборони” (НС) у вересні упав (2,6 %). Падає рейтинг і Народного руху України (НРУ) через прихильність його керівництва до Ю. Тимошенко. Сьогодні у БЮТ падіння рейтингу становить майже 10 %, повідомляє і керівник політичних програм Українського незалежного центру політичних досліджень С. Конончук. Заступник голови Всеукраїнського об’єднання “Свобода” О. Панькевич, який мешкає на

Львівщині, завищує відсоток падіння рейтингу БЮТ на Галичині – до 20 %. Тому, вважає провідний експерт політико-правових програм Центру ім. Разумкова О. Литвиненко, для БЮТ мінус дострокових виборів очевидний – його лідер ризикує втратити посаду Прем'єра, а чи матиме її потім – ще питання.

Які причини розчарування ще вчорашніх прихильників Ю. Тимошенко? Насамперед спільне голосування фракцій БЮТ, Партії регіонів (ПР) і комуністів у ВР України за спрощену процедуру імпічменту Президента, звуження президентських повноважень у сфері зовнішньої політики і оборони, підпорядкування СБУ Кабміну, перетворення посади Президента на суто номінальну. Особливо шокувало український захід прийняття ВР за вирішальної участі фракції БЮТ проекту закону України “Про державну службу”, автором і доповідачем якого був лідер ПР В. Янукович.

Ст. 21 цього закону містить положення про те, зазначає вчений-історик Львівського інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України М. Литвин, що “особи, що вступають на державну службу і претендують на зайняття посад державної служби, повинні відповідати таким вимогам: ... вільно володіти державною та російською мовами”. Фактично йдеться про введення другої державної російської мови, мови колишнього Радянського Союзу. Якщо з 2 вересня БЮТ спільно з ПР та комуністами здійснював форсований перехід до парламентської республіки, то з минулого тижня прокремлівська більшість взялася за нищення конституційного ладу України, зауважив професор.

Коментуючи вересневі події у ВР, газета “Галичина” зазначає, що у спільному пориві об'єдналися майже 350 депутатів. “Це не 239! Це – кваліфікована більшість, якій під силу долати президентське вето. І узаконювати будь-що: другу державну мову, відміну герба, прапора, гімну, вступ до СНД чи узагалі – новий союз”.

22 вересня Тернопільська обласна організація Української народної партії (УНП) провела акцію-пікет з передачі до офісів обласного представництва БЮТ спеціального “Звернення Тернопільської обласної організації УНП до представників БЮТ в області з приводу загрози створення у ВР коаліції між БЮТ і ПР”.

До процесу передачі звернення долучилися, крім членів Тернопільської міської організації УНП та депутатів місцевих рад від УНП, ще й представники місцевих ЗМІ та пересічні тернополяни. До учасників акції не вийшов ніхто з керівництва обласного БЮТ.

Коментуючи таку поведінку тернопільських “бютівців”, заступник голови УНП Я. Джоджик під час прес-конференції для регіональних ЗМІ зазначив: “Така реакція БЮТ є дуже показовою і нічим не відрізняється від тієї поведінки, яку демонструють “бютівці” на київському рівні в питанні відновлення демократичної коаліції”.

Сьогодні зрадили ті, пише “Галичина”, хто клявся, що ніколи не стане поруч з комуністами і “регіоналами”. “Ну, хіба вже проти волі, як казала Юлія Володимирівна, заберуть на літаючу тарілку... Недовго й чекати довелося тієї тарілочки. Але виявилось, що то зовсім не НЛЮ, а об’єкт зі знайомою адресою: Москва, Кремль”.

Промосковський напрям діяльності нинішнього Прем’єра, за словами галичан і волинян, і став тим лакмусовим папірцем на визначення, ким же є насправді Ю. Тимошенко. Місцеві газети відзначають, що у той час як прем’єр Росії В. Путін “докладав відчайдушних зусиль для виправдання російської агресії проти невеликої Грузії”, Ю. Тимошенко, “як страусиха, засунула голову у прибережний морський пісок невідомо на яких островах”, а потім заявила, що вона і її фракція виступають за те, щоб російські кораблі плавали в українських водах Чорного моря вільно, аби через газу не сваритися з Москвою.

Звертається також увага на те, що нардепи з фракції БЮТ разом з “регіоналами” взяли активну участь у розслідуванні факту продажу української зброї Грузії. Мовляв, робилось це незаконно. А чи законно, запитує депутат Львівської облради І. Фаріон, “Росія нещодавно продала диктаторському режиму Венесуели, що поруч із Кубою в Південній Америці, зброї на мільярд доларів, ще й надавши йому саме на це мільярд кредитів, які, звісно, ніколи до Москви не повернуться? Бо венесуельський диктатор обіцяв до кінця своїх днів вірно служити Москві на американському континенті. А Україна, до речі, продавала Грузії зброю цілком законно, як це робиться в усьому світі”. Отже, “бютівці” виступили фактично захисниками Москви, а не України, стверджують львівські депутати.

Аби догодити Москві, говорять викладачі Прикарпатського університету ім. В. Стефаника, депутати фракції БЮТ фактично виступили за надання російській мові статусу другої державної в Україні. Щоправда, завуалювали свою позицію, мовляв, давайте проведемо референдум з цього приводу, прекрасно розуміючи, що навіть частина українців Східної України проголосує за “великій могутій”. І вже зовсім показали “тимошенківці” свою справжню суть, коли разом з “регіоналами” і комуністами проголосували за відзначення на державному рівні 90-річчя з дня народження комсомолу – “аналогу німецько-фашистського молодіжного об’єднання „Гітлерюгенд”.

У “Відкритому листі Лук’яненку Л. Г. ” галичанина С. Хмари, який схвалила переважна більшість “західняків”, ідеться про те, що не на користь України пішли дії Прем’єра, якими вона ще у квітні заблокувала використання нафтопроводу Одеса – Броди за призначенням, тобто постачання нафти в Україну з альтернативних російських каспійських джерел. Зазначається також блокування Ю. Тимошенко видобутку енергоносіїв на Чорноморському шельфі, бо знову ж таки Прем’єр відмовила у співпраці всім потужним західним компаніям, які мають для цього необхідні технології та фінансові можливості, зрив підписання угоди з канадською компанією про співпрацю в атомній

енергетиці. Отже, робиться висновок у листі, вимальовується послідовний ланцюг дій, спрямований на те, щоб не дозволити Україні позбавитися “енергетичного монопольного зашморгу Росії”.

“Усі ці підривні заходи Ю. Тимошенко намагається заховати за пропагандистською ширмою нібито боротьби з корупцією, – зазначається у листі. – Що ж до корупції, то вам добре відомо, чим займаються чільні гравці Юлиної команди як у центрі, так і на місцях: усі ці губські, осики, яценки й інші. Хіба не підривають обороноздатність держави наполегливі спроби розвалити армію через недофінансування Збройних сил і небезпечні авантюри з негайним переведенням комплектування армії на контрактну основу, що є нереальним і неприпустимим”.

Якщо немає принципів, політики керуються кон’юнктурою. Дії БЮТ показують, наголошує “Волинь”, що це кон’юнктурна політична сила, за котрою немає ідеї, а лише бажання влади, і присутність окремих патріотичних людей абсолютно нічого не змінює – рішення приймають не вони. Тому прикро, що Л. Лук’яненко, який ще у квітні стверджував, що необхідно остерігатися Москви, котра “лє річки брехні та антиукраїнського бруду через свої телеканали, які й досі вільно транслюються в Україні”, нині так відверто покриває Ю. Тимошенко, яка повністю озвучує прокремлівську інформаційну канву і просуває двомовність в Україні.

“Увімкнув телевізор, – ділиться дописувач А. Боб’юк з Тернопільської області, – а там якраз Ю. Тимошенко відповідала на запитання журналістів. Запитання були вибіркові, боязливі, а відповіді різкі. Подумалося, що БЮТ із „регіонами” створять нову пробільшовицьку коаліцію і похоронять Україну як суверенну самостійну державу. Буде московська колонія, як ото Білорусь”.

Як свідчить публічна діяльність БЮТ останнім часом, не на всі теми “тимошенківці” готові говорити відкрито. Про це часто можна почути в розмовах із “західняками”. Ось лише три теми, за їхніми словами, яких уникають представники цього блоку.

1. Чи підтримує БЮТ вступ України в НАТО? Ю. Тимошенко поставила свій підпис під листом державного керівництва України до Генсека НАТО. Але коли Прем’єру ставлять це питання, і вона, і її соратники обмежуються обтічними відповідями на зразок: “Рішення про вступ України до НАТО має бути ухвалене лише на Всеукраїнському референдумі”.

Нещодавно один із соратників Ю. Тимошенко А. Портнов заявив, що перетворення цього питання на один з політичних пріоритетів є “провокацією Банкової”. Але жодного разу в жодному виступі чи офіційному партійному документі Ю. Тимошенко чітко не заявила про власну громадянську позицію з цього приводу.

У колах західноукраїнського політикуму вважають уже доведеним той факт, що листи до Генсека НАТО Ю. Тимошенко підписала лише тому, щоб зробити поступку для вибивання необхідних для БЮТ рішень.

2. Чи підтримує БЮТ визнання УПА на державному рівні?

Жодної відповіді на це питання в БЮТівських документах і виступах неможливо знайти. Досі урядовці так і не пояснили ухвалу № 207, згідно з якою була ліквідована урядова комісія з вивчення проблематики ОУН–УПА.

БЮТ на офіційному рівні не висловив своєї позиції щодо визнання УПА борцями за українську державність і виявляє неготовність голосувати за запропонований Президентом законопроект про учасників національно-визвольного руху 20–90-х років.

3. Чому БЮТ став притулком для олігархів і “кучмістів”?

БЮТ уперто не відповідає на ці незручні питання, та й не відповість доти, зазначив голова Львівської обласної організації НРУ Я. Кендзьор, поки не отримає всю повноту влади в Українській державі.

На заході України також відзначають, що сьогоднішня Ю. Тимошенко повністю суперечить Ю. Тимошенко зразка 2007 р. у питанні розпуску парламенту й дострокових виборів.

“Дострокові вибори – тут немає ніякої трагедії. В Америці вибори кожні два роки. Або в Ізраїлі – кажуть, найрозумніша держава в світі! – зібрав 100 тис. підписів, і до побачення, проводити дострокові вибори” (Ю. Тимошенко, 18 вересня 2007 р.).

Сьогодні лідер БЮТ виступає проти дострокових виборів, демонструючи своє прагнення до збереження демократичної більшості у парламенті. Адже внаслідок дострокових виборів вона втрачає посаду Прем’єра, коментують львівські “рухівці”.

На питання “Чи був розвал демократичної коаліції результатом „ситуативного” – словом, яке останнім часом так полюбляє БЮТ – збігу обставин?” Вже нині можна чітко відповісти: “Ні”, – пише газета “Буковина”. На переконання чернівецького політолога С. Камінської, “фатальні події 2 вересня в парламенті не були імпульсивними кроками лідера БЮТ. Демократична коаліція проіснувала менше року – і весь цей час лейтмотивом дій Ю. Тимошенко були планомірні, цинічні за задумом та лицемірні за формою спроби змінити конфігурацію парламентської більшості”.

“Нахабність позиції Ю. Тимошенко в ситуації, що склалася, шокує, – обурюється оглядач “Волині” О. Винниченко. – Після ігнорування погоджувальних рад коаліції, провалу спільного рішення щодо Грузії і антипрезидентських законів, проголосованих з ідеологічним антиподом, Юлія Володимирівна оголошує... ні, не про своє покаяння, а про те, що чекає повернення „Нашої України” в коаліцію без будь-яких умов. І це – витерши ноги об коаліційну угоду, об Конституцію, об своїх виборців!”

Тож нема нічого дивного в тому, заявив громадський діяч закарпатець М. Бідзіля, що значна частина тих виборців у західних областях України, які з патріотичних мотивів голосували за Ю. Тимошенко і її партію, вже налаштовані інакше. При цьому, “незважаючи на велику майстерність Ю. Тимошенко, їй

удруге не вдасться обдурити галичанина, закарпатця чи волинянина ні українськими вдяганками, ні заплетеною косою”.

Помітні факти переходу членів ПС, НРУ та БЮТ до НУ і ВО “Свободи”. Приміром осередок НРУ Старовижівської районної організації на Волині перейшов до “Свободи”. Головою Старовижівської районної організації ВО “Свобода” обрали депутата районної ради І. Омельчука. До цього він очолював районну організацію НРУ. Крім нього, до “Свободи” приєднався ще один депутат райради – В. Барчук. За твердженням І. Омельчука, до такого кроку “рухівців” спонукало те, що Рух і його керівництво нині далеке від національної ідеї, тому природним є його зближення із БЮТ.

Звертаючись до “бютівців”, відомий правозахисник С. Караванський зазначив, що той, хто продовжує симпатизувати Прем’єру, має подумати і глянути критичним оком на свою позицію беззастережної підтримки Ю. Тимошенко, яка, здобувши його довіру, дозволяє собі маніпулювати цією довірою задля неукраїнських цілей. Сьогодні, як ніколи, “треба бути сторожким і оцінювати політиків не за словами, а за вчинками” (*Матеріал підготовлено з використанням таких джерел: Волинь (2008. – 25. 09), Галичина (2008. – 27. 09), Шлях Перемоги (2008. – 1.10), Вільне життя (2008. – 2.10), Високий Замок (2008. – 9–15.10), Народне слово (2008. – 2–8.10), Народна газета (2008. – 10–15.10), Всеукраїнське об’єднання “Свобода” (2008. – жовтень – № 26), Експрес (2008. – 9–16.10), інтерв’ю політиків та представників інтелігенції із західних областей СІАЗ*).

І. Вишневська, наук. співроб.

Аверсний режим роботи нафтопроводу Одеса – Броди: бути чи не бути?

Відповідно до Указу Президента і рішення Ради національної безпеки і оборони України до кінця поточного року нафтопровід Одеса – Броди повинен бути переведений в аверсний режим експлуатації. Це завдання є одним із визначальних у справі диверсифікації постачань енергоносіїв в Україну, забезпечення енергобезпеки країни, а також реалізації міжнародного проекту Європейсько-Азіатського нафтотранспортного коридору. Однак у черговий раз це стратегічне питання стало заручником політичного протистояння у вищих ешелонах влади, різного підходу до розуміння питання забезпечення національних інтересів, зокрема в енергетичній сфері.

Хоча у владних коридорах стверджують, що використання нафтопроводу Одеса – Броди в проектному напрямі є головною складовою енергетичної безпеки України, однак перша ж спроба підписати угоду про постачання каспійської нафти в західному напрямку наштовхнулася на спротив з боку

уряду. Йдеться про договір між державною компанією “Укртранснафта” і компанією Milbert Ventures Inc. (Віргінські о-ви) про постачання 5 млн т нафти на західноукраїнські нафтопереробні підприємства “Галичина” і “Нафтохімік Прикарпаття” і понад 3 млн т – транзиту, який Ю. Тимошенко просто заборонила підписувати “до особливого розпорядження уряду”.

Свої дії Прем’єр пояснила турботою про дотримання національних інтересів України, які могли бути грубо порушені шляхом передачі стратегічного нафтопроводу у приватні руки та ще й офшорній компанії. Вона звинуватила Секретаріат Президента, і зокрема його голову В. Балогу, у корупційній змові з бізнесменом, співвласником групи “Приват” І. Коломойським, у структуру якого входить компанія Milbert, у лобіюванні його комерційних інтересів. У свою чергу уповноважений представник Президента з міжнародних питань енергетичної безпеки Б. Соколовський звинуватив Кабмін і особисто Прем’єр-міністра в лобіюванні інтересів російських компаній, що нині експлуатують нафтогін у реверсному режимі. За його словами, дії глави уряду, що призвели до зриву підписання важливого для країни контракту, “мають ознаки державного злочину”, наслідком якого стануть колосальні економічні збитки і політичні втрати позиції України на міжнародній арені. За рядом обопільних звинувачень кожна зі сторін має свої аргументи.

Так, представники Секретаріату Президента стверджують, що підписання договору, який забезпечить роботу нафтопроводу Одеса – Броди в проектному режимі, повністю відповідає стратегії енергетичної безпеки і несе вигоди для України.

Зокрема, **Україна диверсифікує енергопостачання**. На сьогодні 90 % імпорту нафти припадає на Росію. При цьому постачання російської нафти щорічно зменшується. Тільки за останні шість місяців поточного року кількість поставленої на українські НПЗ нафти скоротилася на 35,6 % до 3,87 млн т. Нафтопереробні заводи відчувають значний дефіцит сировини, який не покривається нафтою, добутою з місцевих джерел. Через це НПЗ вимушені простоювати, закриваючись на поточні ремонти. Це, у свою чергу, призводить до дефіциту на внутрішньому ринку вітчизняних нафтопродуктів, і Україна вимушена їх імпортувати. Частка імпорту вже сягнула 50 %, що є досить тривожним сигналом.

Постачання каспійської нафти дасть змогу **наситити ринок сировиною і завантажити нафтопереробні підприємства**, що в результаті приведе до зниження цін на бензин. Не менш важливо й те, що легка нафта дає на виході якісніші нафтопродукти, оскільки, на відміну від важкої російської суміші марки Urals або навіть Siberian Light, що постачаються нині в Україну, містить мало сірки і відповідає суворим екологічним стандартам ЄС.

І чи не найголовніше – переведення роботи нафтопроводу Одеса – Броди в проектний режим **покладе початок практичної реалізації проекту**

Європейсько-Азіатського нафтотранспортного коридору (ЄАНТК), головною складовою якого є український нафтогін. Тим більше, що обіцянку про запуск трубопроводу в напрямку Європи до кінця 2008 р. дав глава Української держави на міжнародному енергетичному саміті, що відбувся в травні в Києві. Реалізація цього проекту має стратегічно важливе значення для України і її центральноєвропейських сусідів – Польщі, Словачії, Чехії, Угорщини, а також для країни-виробника нафти Азербайджану, оскільки дає змогу диверсифікувати маршрути транспортування енергоресурсів і закріпитися на ринку ЄС. Проект отримав міжнародну підтримку. Зокрема, Європейською комісією йому було надано статус пріоритетного у забезпеченні енергетичної безпеки Європи. Реалізація проекту закріпить за Україною статус потужної транзитної держави і роль регіонального лідера в контексті формування єдиної енергетичної політики Європи. За словами представників СП, підписані меморандуми і наміри з країнами-учасницями, у тому числі і про добудову до Плоцька і Гданська, набудуть конкретних обрисів тільки після початку роботи нафтопроводу Одеса – Броди в аверсному режимі. Тому для країни надзвичайно важливо в найкоротші терміни підписати відповідні угоди.

У свою чергу Кабінет Міністрів, у цілому не заперечуючи необхідності проектного напрямку нафтогону, висловив ряд претензій до самого договору.

Зокрема, **уряд не може погодитись із залученням до проекту** як замовника і фінансового гаранта **структур фінансово-промислової групи “Приват”**, до яких входить офшорна компанія Milbert Ventures Inc. Навіть заміна цієї компанії на напівдержавну “Укрнафту”, в якій контрольний пакет – 51 % акцій – належить державі, не змінила позиції уряду, оскільки 42 % акцій – власність І. Коломойського, а тому принципово в договорі нічого не змінюється. Відповідно до проекту угоди з “Укртранснафтою”, група “Приват” намагалася отримати ексклюзивне право на використання протягом двох років морського нафтотерміналу “Південний” і нафтопроводу Одеса – Броди для забезпечення сировиною власних нафтопереробних заводів “Галичина” і “Нафтохімік Прикарпаття” і транспортування вуглеводнів на українсько-словацький і українсько-угорський кордон. Водночас в уряді виникають сумніви з приводу спроможності вказаних НПЗ переробити заявлену кількість сировини, зважаючи на їхні застарілі технічні потужності. Умови договору надають можливість “перерозподіляти обсяги нафти між замовниками”, а це, на думку деяких аналітиків, дасть можливість “Привату” використовувати нафту як завгодно – аж до експорту всіх обсягів. Крім того, хоча договір передбачає оренду нафтопроводу на два роки, він також закріплює переважне право замовника на його продовження. За словами С. Пашинського, народного депутата від БЮТ, що здійснював аналіз документа, договір дає “Привату” необмежені можливості управління нафтопроводом. Таким чином, держава фактично втратить контроль над важливим енергетичним об’єктом, вважає він. Крім того, як стверджувала Ю. Тимошенко, вся ситуація довкола нафтопроводу зводилася до того, щоб

примусити уряд передати технічну важку нафту на 300 млн дол. офшорній компанії і залишити трубу практично без нафти, щоб мати можливість перекачувати нафту в будь-якому напрямку.

Разом з тим, на думку деяких експертів, у даній ситуації вельми очевидним видається принципове небажання Ю. Тимошенко співпрацювати в питаннях аверсу нафтогону з І. Коломойським – колишнім спонсором БЮТу, з яким у неї нині склалися неприязні стосунки. Крім того, очевидне перетинання бізнесових інтересів групи Коломойського і представників БЮТу, зокрема щодо контролю нафтових активів. Так, обидві сторони хочуть отримати контроль над Кременчуцьким НПЗ “Укртатнафта”, скориставшись корпоративною кризою на заводі, що затягнулася. За неофіційними даними, місце гендиректора НПЗ може отримати С. Пашинський.

Серед претензій уряду також і цілковита таємничість розробки угоди. Як стверджували урядовці, лише за добу до дати підписання документа їм стало відомо про наявність у договорі як замовника офшорної фірми. Однак у цьому вони явно лукавлять, бо західноукраїнські НПЗ звернулися до КМ з проханням розглянути надану їм компанією Milbert пропозицію про постачання каспійської нафти ще на початку січня поточного року. 21 січня міністр з питань ПЕК Ю. Продан доручив “Укртранснафті” проаналізувати ці пропозиції і підготувати угоду. І лише наприкінці липня, вже після того як угода стала об’єктом скандалу, міністр повідомив, що міжвідомча робоча група розгляне заявку Дрогобицького і Надвірнянського НПЗ, однак термінів розгляду не назвав. Тим часом протягом поточного року Президент В. Ющенко видав кілька указів (починаючи з травня), якими зобов’язував уряд здійснити всі необхідні заходи для переведення нафтопроводу Одеса – Броди на роботу в аверсному режимі. Однак, очевидно, вони традиційно були проігноровані урядовцями як і рішення РНБО з цього питання.

Така позиція уряду була розцінена як лобіювання Ю. Тимошенко реверсного напрямку роботи трубопроводу, замість того щоб підготувати з російською стороною питання про реалізацію альтернативного маршруту постачань російських вуглеводнів до одеських портів системою придніпровських нафтопроводів маршрутом Мічуринськ – Охтирка – Кременчук – Одеса, який є коротшим і економічно вигіднішим для росіян.

Водночас, за словами Прем’єра, вона і її уряд виступають за проектне використання нафтопроводу. Однак, на її переконання, партнер “Укртранснафти” з прокачування каспійських вуглеводнів має бути обраний на конкурсній основі. Як повідомили в Мінпаливенерго, уряд готується провести відкритий тендер пропозицій на завантаження трубопроводу в аверсному режимі, і якщо таких пропозицій буде достатньо, щоб його завантажити, і вони будуть підтверджені ресурсами, напрямок роботи нафтогону буде змінено. Як підтвердили в компанії “Укртранснафта”, потенційним операторам уже розіслані запрошення на участь у тендері з готовими технічними умовами і

приблизним тарифом. Тим часом термін проведення конкурсу не повідомляється.

За словами Ю. Тимошенко, головною перешкодою на шляху запуску нафтопроводу Одеса – Броди у проектному напрямку є відсутність угод, які б забезпечували постачання в Україну легкої нафти з каспійського регіону. Доки не будуть підписані довгострокові контракти на забезпечення функціонування нафтопроводу в аверсному режимі, які гарантуватимуть прибуткову роботу нафтопроводу, нафтовий потік не буде змінено. Тобто Одеса – Броди працюватиме в реверсному режимі, перекачуючи російську нафту.

Водночас, як запевняє Б. Соколовський, на сьогодні вже є домовленості з західними партнерами про постачання каспійської нафти. Зокрема, заплановано технологічний експеримент з постачання нафти на Кралупський НПЗ в обсязі 40 тис. т. Підписаний меморандум і підготовлений міжкорпоративний контракт. Чехи зацікавлені отримувати каспійську нафту коротшим маршрутом (нині вона постачається в країну спочатку танкерами через чорноморські проливи та Середземне море і через італійські термінали в Адріатиці Трансальпійським нафтопроводом. У разі вдалого експерименту компанія Ceska rafinerska a.s. (Чехія), виробничі потужності якої складаються з двох нафтопереробних НПЗ у Кралупах і Литвинові, зможе купувати близько 8 млн т нафти. Угорська компанія MOL заявила про готовність купувати для подальшої переробки до 500 тис. т нафти на рік. Також укладені попередні домовленості з компанією PGINING (Польща). Польські нафтопереробні заводи готові щорічно переробляти 6–7 млн т легкої каспійської нафти, що буде поставлятися нафтопроводом Одеса – Броди після його запуску в аверсному режимі.

Як повідомив директор департаменту економічного співробітництва МЗС України С. Корсунський, нині в процесі роботи перебуває техніко-економічне обґрунтування постачань нафти з Азербайджану трубопроводом Одеса – Броди до Мажейкяйського НПЗ (Литва), що стане можливим після підключення Литви до проекту. За словами уповноваженого Президента України з міжнародних питань енергетичної безпеки Б. Соколовського, зацікавленість до нафтопроводу виявила навіть Білорусь. Створена Президентом робоча група розглянула технічні питання відносно можливості транспортування каспійської нафти в країну, для чого планується розробка нової гілки нафтопроводу Одеса – Броди – Мозир-Адамова – Залог – Плоцьк, яка буде йти паралельно існуючим нині ниткам нафтопроводу “Дружба”.

Крім того, як уже зазначалося, українські НПЗ уже заявили про свою готовність переробляти 5 млн т каспійської нафти на рік.

Як видно з цього переліку, бажаючих отримувати каспійську нафту маршрутом Одеса – Броди достатньо. Сумарно можливості споживання енергоресурсу для подальшої переробки становлять понад 20 млн т. Однак пропозицій сировини в такій кількості на сьогодні поки що немає. Є гарантована угода з Азербайджаном про постачання 470 тис. т технічної нафти

для заповнення нафтопроводу. Крім того, під час останнього візиту Президента В. Ющенка в Азербайджан була висловлена готовність забезпечення для транспортування по Одеса – Броди 5 млн т нафти щорічно з можливістю розширення, що явно менше заявлених обсягів споживання. Утім, як стверджують експерти, для прибуткової роботи нафтопроводу достатньо перекачувати не менше 9 млн т чорного золота. Для заповнення нафтової труби до комерційно обгрунтованих обсягів планується, що нафтопроводом буде постачатися не тільки азербайджанська, а й казахстанська нафта.

Водночас багато експертів висловлюють думку, що з постачаннями з Казахстану можуть виникнути значні проблеми. Як зазначає експерт Національного інституту проблем міжнародної безпеки В. Кулик, “Казахстан неодноразово висловлював свою позицію, що для нього участь у проекті Одеса – Броди є нерентабельною та технічно складною. Для нього це, фактично, чотири перевалки нафти. Ця нафта зростає в ціні, це технічно не вигідно казахським компаніям, які працюють на цьому ринку, а також не вигідно самій державі”. Крім того, деякі аналітики висловлюють сумнів у тому, що Казахстан зможе віднайти зайву нафту для постачання її українським нафтогоним. Аналітик компанії “Трійка Діалог” В. Нестеров нагадує, що президент Казахстану Н. Назарбаєв уже домовився про постачання 17 млн т нафти через розширений Каспійський трубопровідний консорціум у нафтопровід Бургас – Александруполос.

Разом з тим Казахстан зацікавлений у диверсифікації постачань своєї нафти й розширенні ринків збуту. Зокрема прем’єр К. Масимов завив, що його країна прагне притримуватися стратегії багатовекторності маршрутів транспортування вуглеводнів на зовнішні ринки. Також казахстанська сторона уважно стежить за розвитком проекту Євро-Азійського нафтотранспортного коридору, хоча офіційно до нього приєднуватися не поспішає. Як відзначив Надзвичайний та Повноважний Посол Республіки Казахстан в Україні А. Жумабаєв, у політичному плані його країна готова до участі в проекті “Одеса – Броди”, “але передусім це залежить від України та західних партнерів, які повинні довести, що цей проект – економічно вигідний, а тоді виробники Казахстану... без умовлянь прийдуть сюди”.

Водночас не можна не враховувати політичної залежності Казахстану від Росії, якій, на думку переважної більшості аналітиків, робота нафтогону в бік Євросоюзу не вигідна. При прийнятті рішень казахська сторона однозначно буде узгоджувати свої дії з позицією північної сусідки. Зокрема, за словами А. Жумабаєва, президент республіки Н. Назарбаєв висловлював пропозицію про включення до проекту і Російської Федерації, оскільки казахські енергоресурси постачаються в основному через територію Росії. “Якщо правильно підійти, то проект “Одеса – Броди” є також вигідним і для Росії. Тому я сподіваюся, що Україна і Росія знайдуть спільну мову та будуть реалізовувати цей нафтовий проект”, – заявив він.

З урахуванням названих факторів загрузити нафтопровід Одеса – Броди можна тільки у випадку досягнення якнайширших домовленостей з Азербайджаном, який нині проявляє значний інтерес до проекту. Водночас і тут можуть виникнути певні труднощі, пов'язані у першу чергу з обсягами видобутку і контрактами на постачання нафти через систему Баку – Джейхан, у яку нині направляється практично весь експорт вуглеводнів. Не виключають експерти і можливих політичних ускладнень, враховуючи цьогорічний російсько-грузинський конфлікт. Вони зазначають, що дестабілізація ситуації в цій країні може похоронити проект. Уже сьогодні дехто з них припускає можливість перешкоджання з боку Росії участі Азербайджану в газотранспортному проекті “Набукко”, посилаючись на російську пропозицію, зроблену президенту країни І. Алієву його колегою Д. Медведевим про закупки газу. У цьому питанні може у справу втрутитися велика політика. Як відомо, територіальна цілісність Азербайджану – до цього часу неврегульоване питання, ситуація з Нагорним Карабахом залишається у підвішеному стані. І. Алієв явно не прагне переводити конфлікт у “гарячу фазу”, але це може виявитися в інтересах Москви. А регіональна нестабільність може зробити нездійсненним будь-який енергетичний проект.

Разом з тим, нині очевидно, що для заповнення трубопроводу нафтою Україна має створити постачальникам максимально вигідні умови. Зокрема, обидві країни в обмін на згоду про поставки нафти хочуть отримати доступ до кінцевих споживачів на внутрішньому ринку Української держави. Так, радник президента Казахстану Н. Балгимбаєв відзначив, що “оптимальним варіантом збільшення ...експорту казахстанських вуглеводнів є постачання їх на ті закордонні ринки, де можливе будівництво або придбання Казахстаном нафтопереробних активів”. Аналогічну заяву зробив і міністр промисловості й енергетики Азербайджану Н. Алієв.

Президент В. Ющенко і Прем'єр Ю. Тимошенко в різний час наголошували на необхідності будівництва в Україні нового НПЗ, розрахованого на переробку саме легкої каспійської нафти, і закликали Баку й Астану взяти участь у такому проекті. Цю ідею підтримують і в Міністерстві палива та енергетики України. Заступник міністра Б. Алієв є співголовою українсько-азербайджанської міжвідомчої робочої групи, яка вивчає можливість будівництва НПЗ на Чорноморському узбережжі. Водночас із Казахстаном, який у своїй енергетичній політиці, як правило, враховує побажання Кремля, подібна робота не ведеться.

Ідея будівництва нового нафтопереробного заводу обґрунтовується тим, що жоден із діючих українських НПЗ не має технологічної можливості переробляти легку каспійську нафту, бо вони розраховані на роботу з високосірчатою важкою російською нафтовою сумішшю Urals. Також на жодному з них неможливо випускати бензини за стандартами Євро-4 і Євро-5. Два найбільші в Україні НПЗ – у Лисичанську і в Одесі – належать росіянам, які не

модернізували їх для виробництва нафтопродуктів за євростандартами. Два західноукраїнські НПЗ “Галичина” і “Нафтохімік Прикарпаття” працюють за застарілими технологіями, забезпечуючи глибину переробки нафти на рівні 50 % і потребують модернізації. Експерти консалтингової компанії Mott MacDonald, яка досліджувала доцільність будівництва нового НПЗ в Україні, дійшли висновку, що реалізація такого проекту приведе до зменшення залежності від російського впливу та імпорту нафтопродуктів та збільшить на внутрішньому ринку частку високоякісної продукції. І хоча деякі експерти схильні до думки, що додатковий нафтопереробний завод є надлишковим з огляду на те, що наявні в Україні потужності не завантажені більш ніж наполовину, відповідальні за енергетичну безпеку в Секретаріаті Президента наполягають, що вже нині треба потурбуватися про нарощування потужностей з переробки сировини в країні у зв’язку з можливістю збільшення її постачань у майбутньому.

Утім, для цього необхідно вже сьогодні укласти довгострокові контракти, які б забезпечили прибуткову роботу нафтопроводу Одеса – Броди. За словами Б. Соколовського, нині на ринку каспійської нафти склалася сприятлива для України ситуація для підписання угод про постачання енергоресурсу. Однак унаслідок блокування урядом договору про аверсний режим роботи нафтопроводу Україна може втратити тих постачальників нафти, які письмово підтверджували свою готовність на постачання енергоносіїв. Як заявив представник Президента, “ми ще маємо шанс, але бажаючи купити нафту більше, ніж її пропозиція. І така ситуація може призвести до того, що ми будемо змушені перекуповувати каспійську нафту”. Міністерство палива та енергетики на сьогодні не розробило ніяких інших варіантів договорів і проігнорувало пропозицію західноукраїнських нафтопереробних заводів. Крім того, конституційне подання народних депутатів з приводу відповідності Конституції Указу Президента про переведення Одеса – Броди в аверсний режим, здатне затягнути вирішення питання на невизначений строк. Уже нині потенційні клієнти, які хотіли б отримувати енергоресурс новим маршрутом, відшукують альтернативні варіанти нафтопостачань. Зокрема, чехи і словаки розглядають російську пропозицію про налагодження прямих постачань енергоресурсів.

На сьогодні, з огляду на політичну складову питання, з досить великою часткою ймовірності можна прогнозувати, що найближчим часом Україні не варто очікувати на великі довгострокові контракти з західними країнами на транзит нафти системою Одеса – Броди.

Коммунистическая партия Украины: на пороге внеочередных выборов

Политический кризис в Украине дал возможность Коммунистической партии (КПУ) напомнить о своей оппозиционности. Период очередной коалициды был использован ее представителями в качестве повода для критики как Президента Украины В. Ющенко, с предложением об упразднении института президентства вообще, так и действий отдельных политических сил, в первую очередь НСНУ, БЮТ и Партии регионов.

По словам лидера КПУ П. Симоненко, ответственность за нынешнюю кризисную ситуацию в государстве должны нести Президент В. Ющенко, Премьер-министр Ю. Тимошенко, Председатель Верховной Рады А. Яценюк и бывшая коалиция в составе фракций БЮТ и НУ – НС. “Никакой коалиции так не везло, как этой: лишь они имели полную власть в своих руках и не сделали ничего для улучшения благосостояния людей. Поэтому сейчас они должны отвечать за кризис в государстве”, – подчеркнул политик.

При этом, в соответствии с заявлениями народного депутата от КПУ **П. Цыбенко**, новая коалиция не могла быть создана не из-за Блока Литвина, НУ – НС или БЮТ, а из-за Президента, который поставил себе целью ввергнуть Украину во внеочередные выборы. По мнению лидера КПУ П. Симоненко, “национализм и Ющенко во главе – это основная проблема и основное зло для украинского общества”. “А далее мы будем выходить на более нормальные с точки зрения выработки программы сотрудничества с другими политсилами, которые придут в парламент”, – отмечает политик.

Лидер фракции КПУ с трибуны Верховной Рады назвал Президента Украины В. Ющенко преступником и призвал начать процедуру импичмента.

О том, что КПУ будет настаивать на привлечении В. Ющенко к уголовной ответственности, заявил также народный депутат от КПУ **С. Килинкар**ов, комментируя предварительные результаты работы Временной следственной комиссии ВР по поставкам оружия в Грузию. С. Килинкаротметил, что если вина Президента В. Ющенко в том, что “он лично занимался координацией поставок оружия в Грузию”, будет доказана, то коммунисты будут настаивать на привлечении его к уголовной ответственности. “Это преступление, человек нарушил закон, он преступник, и процедура импичмента должна быть начата. Для меня эти вещи абсолютно понятны и очевидны. Думаю, по итогам работы следственной комиссии мы сделаем соответствующие выводы. По крайней

мере, фракция коммунистов будет настаивать на том, чтобы привлечь В. Ющенко к уголовной ответственности”, – пообещал С. Килинкаров.

После оглашения указа Президента о досрочном прекращении полномочий Верховной Рады, фракция Коммунистической партии Украины вновь призвала парламент немедленно начать процедуру отстранения Президента Украины В. Ющенко от власти. По словам П. Симоненко, авантюра В. Ющенко с досрочными выборами накладывается на мировой финансовый кризис, что может привести к трагедии в Украине. В связи с этим, считает П. Симоненко, ВР нужно немедленно приступить к вопросу об импичменте Президента. „Нужно запретить ему управлять страной”, – подчеркнул лидер КПУ. Выступление П. Симоненко фракции КПУ, БЮТ и Партии регионов встретили аплодисментами.

При этом, в отличие от многих коллег по парламенту, коммунисты совсем не против еще раз сходить на выборы. Сегодняшняя позиция КПУ вполне предсказуема: старый состав парламента не дает ей оснований рассчитывать на присутствие в большинстве ВР. При любой конфигурации коалиции – НУ – НС и БЮТ, ПР и БЮТ, НУ – НС и ПР + Блок Литвина и т. п. – места для коммунистов не остается (против либо БЮТ, либо НУ – НС). Впрочем, учитывая оппозиционный статус партии, то при любом большинстве КПУ комфортнее в оппозиции. А поскольку электорального запаса на очередное попадание в парламент у коммунистов еще хватит – выборы для них не самый плохой вариант. Более того, в КПУ не исключают, что проходная часть будущего списка будет исчисляться примерно 35 депутатскими мандатами (в нынешней, распущенной Президентом, Верховной Раде коммунисты могли похвастать лишь 27-ю). Дополнительные голоса коммунисты планируют получить за счет бывших сторонников Соцпартии, ПСПУ Н. Витренко и в ряде округов – Партии регионов.

При этом КПУ уже получила предложение от лидера социалистов **А. Мороза** относительно создания “Левого блока”. “Я считаю, что на сегодняшний день создание сильного левого блока актуально: для избирателя проще голосовать за “Левый блок”, потому что избиратель нечетко различает нюансы спектра, детали партийных программ. Кроме того, такой союз поставит заслоны “левым клонам”, и в сумме принесет больше процентов партиям левого блока”, – отмечает А. Мороз. По его мнению, созданием такого блока партии левого спектра не дадут “псевдолевым политическим силам”, таким как Блок Юлии Тимошенко, отобрать голоса соответствующего электората.

Пока что КПУ рассматривает предложение социалистов. Как заявил на пресс-конференции лидер КПУ П. Симоненко, вопрос объединения Коммунистической и Социалистической партий в единый блок остается открытым. По его словам, в ближайшее время в Коммунистической партии завершится процесс обсуждения возможности объединения с Соцпартией в единый блок. “Но, к сожалению, быстротечность этой политической кампании

не дает возможности завершить этот процесс. Так что этот вопрос остается открытым”, – добавил он.

При этом, по мнению П. Симоненко, заинтересованность социалистов в создании “Левого блока” объясняется тем, что в этом случае СПУ наверняка попадает в парламент. В связи с этим лидер коммунистов счел необходимым подчеркнуть, что “Левый блок” или “Левый фронт” – “это не какая-то предвыборная технология”. По его словам, КПУ направила открытое письмо лидеру Соцпартии А. Морозу, “чтобы они четко определились со своими позициями, в частности, по НАТО, по реабилитации бандеровцев”.

По мнению **Л. Грача**, народного депутата от КПУ, идея создания “Левого блока” не есть разумной, поскольку “тогда надо всем левым партиям принять решение, что они трансформируются в одну партию. Или Коммунистическую партию, или какую-нибудь другую, с другим названием. Сегодня совершенно очевидно, что политический лидер среди левых – КПУ. Так пусть тогда все идут в Компартию, вливаются в нее”.

КПУ, со своей стороны, предлагает СПУ вступить в антинатовский “Левый фронт”. Коммунисты настаивают на “выработке общей политической платформы” блока. По мнению П. Симоненко, принципиальным является включение в нее пунктов об осуждении купли-продажи земли, оранжевой революции, признания Голодомора 1932–1933 гг. геноцидом, реабилитации ОУН-УПА и создания в Украине единой поместной церкви. Коммунисты также требуют поддержки вхождения Украины в единое экономическое пространство и придания русскому языку статуса государственного.

“В подходах социалистов и коммунистов есть схожие моменты. Это отношение к попыткам бросить землю в товарно-денежный оборот, к НАТО, к стратегическому партнерству с Россией, а также убежденность в необходимости завершения политической реформы”, – отметил секретарь политсовета СПУ **Я. Мендусь**. “Что же касается условий, выдвинутых коммунистами, то в СПУ считают, что “Левый блок” можно создать и без единой позиции по всем перечисленным П. Симоненко вопросам, ибо предлагается объединить две партии в одном блоке, а не создать одну политическую силу”, – резюмировал политик.

С предложениями об объединении усилий в едином блоке в период избирательной кампании к КПУ обратились и другие левые политсилы, в частности ПСПУ Н. Витренко и СЛС В. Волги. Однако их предложения пока что остаются в состоянии рассмотрения. Ссылаясь на быстротечность нынешней избирательной кампании, что не позволяет полноценно провести необходимые в случае объединения различных партий в блок переговоры, П. Симоненко в то же время подчеркивает, что КПУ продолжает проводить линию на сотрудничество с другими политическими силами левого направления.

Кроме того, 13 октября КПУ обратилась ко всем политическим силам страны с призывом подписать меморандум об отказе от сотрудничества и создания блоков с партиями “помаранчевого” лагеря.

Таким образом, КПУ накануне внеочередных выборов в парламент выстраивает свою линию, основываясь на проверенных лозунгах – критике Президента Украины, оппозиции к деятельности правительства – и использовании любого подходящего повода для подтверждения своей позиции и обеспечения присутствия в информационном пространстве. В частности, Компартия Украины провела митинг 14 октября под лозунгом “Защитим правду истории”. Целью акции было противодействие попыткам проведения марша ветеранов Украинской повстанческой армии. Как отметил на внеочередном съезде КПУ 19 октября П. Симоненко, “Компартия Украины намерена возглавить разнообразные протестные акции в стране”. По его мнению, “в условиях постепенного роста протестных настроений крайне важно повлиять на эти настроения, организовать и возглавить протестное движение”.

Как считают аналитики, используя проверенные методы ведения избирательной кампании, КПУ имеет все шансы преодолеть 3 %-ный барьер и пройти в Верховную Раду. В то же время, по словам П. Симоненко, развитие политической ситуации дает основания говорить о том, что после проведения внеочередных выборов парламента у участников политического процесса будут основания для того, чтобы оспорить их результаты (*Матеріал підготовлено за інформацією видань: ProUa (www.proua.com), Українська правда (www.pravda.com.ua), Главред (www.glavred.info), Корреспондент (www.korrespondent.net), MIGnews (MIGnews.com.ua), Подробности (www.podrobnosti.ua), ForUm (www.for-ua.com), KM.ru (www.km.ru), Независимая газета (www.ng.ru), Версии (www.versii.com.ua), Утро.ua, Офіційне інтернет-представництво Президента України (www.president.gov.ua), сайт КПУ (www.kpu.net.ua).*

Прогноз на перспективу в публікаціях ЗМІ

Діяльність органів державної влади

Президент получил шанс остаться на второй срок. Но только при одном условии: если после выборов у него получится создать коалицию с “Регионами” и уговорить эту новую коалицию поставить Премьером не В. Януковича, а президентского человека. Обеспечив такой тыл, он сможет основательно подготовиться к президентским выборам. Но реализация такой схемы возможна, только если Партия регионов решит поддержать В. Ющенко на выборах, что пока кажется невероятным – слишком разное отношение у них к главным мировым игрокам – США и России и слишком велик разрыв в

рейтинге между лидером „Регионов” и В. Ющенко. И не в пользу последнего (*Коротков Д., Чаленко А. Новые выборы: убить Юлю-2 // Сегодня. – 2008. – 10.10; Кузьо: Ющенко предал национальные интересы Украины // Корреспондент.net. – 2008. – 14.10; “Блок Тимошенко использует все возможности, связанные с дискредитацией решения о выборах” // www.citata.com.ua. – 2008. – 14.10).*

Назначенный Президентом Украины срок проведения досрочных выборов, скорее всего, будет не последним. Вопрос номер один – финансирование (Ставнийчук допускает перенос даты выборов ближе к Новому году // www.zadonbass.org. – 2008. – 14.10; Досрочные выборы 7 декабря не состоятся // www.rbc.ua. – 2008. – 13.10; Выборы могут перенести на весну 2009 года // www.gri.ua. – 2008. – 14.10).

Під головуванням першого віце-прем'єр-міністра України О. Турчинова відбулося засідання Кабінету Міністрів. Урядовці ухвалили близько 40 нормативно-правових актів, важливих для соціального та економічного розвитку країни.

Уряд, як повідомляє управління у зв'язках із ЗМІ секретаріату Кабінету Міністрів, прийняв розпорядження про забезпечення фінансування добудови першої черги Дністровської ГАЕС, яка має стратегічне значення для держави і сприятиме забезпеченню потреб енергосистеми країни.

Кабмін також схвалив концепцію державної цільової програми створення протягом 2009–2012 рр. хіміко-металургійної галузі виробництва чистого кремнію. Реалізація цієї програми дасть можливість забезпечити виробництво в Україні власного чистого кремнію та сучасних приладів для сонячної енергетики, наноелектроніки та електронної техніки. Урядовці затвердили державну цільову соціальну програму “Трансплантація” на період до 2012 р., виконання якої дасть змогу реформувати трансплантологію, розширити можливості з надання спеціалізованої медичної допомоги хворим (*Перша черга Дністровської ГАЕС буде добудована // Голос України. – 2008. – 9.10).*

Для преодоления экономического кризиса в Украине правительству необходимо осуществит целый ряд действий в разных секторах экономики, считает министр экономики Украины Б. Данилишин.

“Учитывая риски сокращения экспортно-ориентированного производства вследствие падения мирового спроса и усложнение платежей по экспортным операциям, необходимо осуществит комплекс мер, направленных на

расширение внутреннего спроса на группу экспортных товаров и, тем самым, усиление роли внутреннего производства”, – отметил министр.

Для этого, по его мнению, достаточно будет начать новые инфраструктурные и жилищные строительные проекты, финансируемые из бюджета. Кроме того, отметил Б. Данилишин, правительство должно не допустить обвала цен на зерно нового урожая путем закупок Аграрным фондом, чтобы сельхозпроизводители получили достаточные ресурсы для проведения всего комплекса посевных работ.

“Это прямо и опосредованно поддержит развитие металлургической отрасли, производства кокса, добывающей промышленности, химической, нефтепереработки, пищевой, а также торговли и транспорта”, – убежден министр экономики.

С учетом рисков возникновения финансовой нестабильности, он также считает целесообразным пересмотреть проект бюджета на 2009 год, увеличив объемы капитальных расходов, в том числе строительных, не усиливая при этом дефицит.

“Также важно предусмотреть создание Стабилизационного фонда, средства которого будут направляться на обеспечение всех гарантийных обязательств государства, что повысит доверие к намерениям правительства проводить взвешенную и сбалансированную бюджетную политику”, – добавил Б. Данилишин (*FINANCE.ua (www.news.finance.ua)*. – 2008. – 12.10).

Банковская система, как показывает мировой анализ, в том виде, в котором она функционировала до сегодня, по такой системе функционировать больше не будет. Об этом заявил министр экономики Украины Б. Данилишин. По его словам, будут приняты серьезные решения относительно банковской системы Украины.

“Сейчас она функционирует в том виде, в котором она работала в течение последних семи лет. В ближайшее время будут приняты решения, которые будут согласованы с интересами вкладчиков банков, а также производителей”, – отметил министр. Постановление Национального банка Украины № 319 от 11 октября Б. Данилишин расценивает как временное (*FINANCE.ua (www.news.finance.ua)*. – 2008. – 15.10).

Министерство топлива и энергетики разрешило НАК “Нефтегаз Украины” создать дочернее предприятие “Укрвазгаз” для продажи сжиженного газа, говорится в распоряжении министерства от 8 октября. Сейчас “Нефтегаз” владеет 89 газонакопительными компрессорными станциями, которыми управляет его дочерняя компания “Укртрансгаз”. Ежемесячный доход сети, согласно финансовому плану “Укртрансгаза”,

составляет около 60 млн грн. В министерстве говорят, что основания для создания “Укравтогаза” появились после того, как 27 августа правительство приняло постановление, предоставляющее Минтопэнерго право оптимизировать структуру НАК (*FINANCE.ua (www.news.finance.ua)*). – 2008. – 15.10).

Министр транспорта и связи И. Винский прогнозирует снижение рентабельности “Укрзалізниці” по итогам 2008 г. до 1,6 %.

Об этом он заявил на правительственном заседании.

Он уточнил, что в настоящее время этот показатель составляет 4,8 %. “В таких условиях снижение тарифов на перевозку продукции ГМК приведет к кризису неплатежей и остановит не только грузовые, но и пассажирские перевозки”, – сказал министр.

В свою очередь Премьер-министр Ю. Тимошенко поручила изучить возможность снижения цен на металлопродукцию, поставляемой “Укрзалізниці” и предприятиям Минуглепрома (*FINANCE.ua (www.news.finance.ua)*). – 2008. – 14.10).

Национальная комиссия регулирования электроэнергетики готова пересмотреть тарифы на транспортировку газа для гор- и облгазов. Об этом сообщил глава НКРЭ В. Кальченко.

По его словам, речь идет, прежде всего, об учете инфляции и о корректировке тарифа в связи со снижением объемов транспортировки газа. “Только металлурги, если я не ошибаюсь, снизили потребление на 17 млн куб. м в сутки – это серьезные цифры”, – сказал В. Кальченко.

В то же время, по его словам, другие аргументы для повышения тарифа надо серьезно анализировать, включая тему модернизации газопроводов (*FINANCE.ua (www.news.finance.ua)*). – 2008. – 13.10).

Украине следует продолжить экономически выгодный импорт электроэнергии из России, считает председатель Национальной комиссии регулирования электроэнергетики (НКРЭ) Украины В. Кальченко.

Глава Комиссии пояснил, что поставки российской электроэнергии по относительно низким ценам позволяют в некоторой степени сдерживать рост цены на электроэнергию для потребителей Украины, обусловленный удорожанием угля.

Импорт электроэнергии из России позволяет снижать нагрузку на тепловые электростанции и таким образом экономить импортный газ и уголь, добавил он.

В. Кальченко также отметил значительное улучшение ситуации с накоплением твердого топлива на складах электростанций страны в последние недели, поскольку металлурги сократили потребление угля, в том числе двойного назначения, что позволило увеличить его отгрузку энергетиками.

По его словам, запасы угля на складах тепловых электростанций к 1 ноября могут возрасти до 3 млн тонн. “Однако пока еще не известно, насколько холодной будет предстоящая зима, и отказываться от импорта российской электроэнергии по ценам, которые ниже, чем цены на внутреннем рынке, нет смысла”, – подытожил чиновник (*FINANCE.ua (www.news.finance.ua)*). – 2008. – 9.10).

Председатель Верховной Рады Украины А. Яценюк не исключает, что Президент Украины В. Ющенко может на определенное время приостановить свой указ о роспуске парламента для того, чтобы принять законы, необходимые для проведения досрочных выборов.

“В том случае, если будет достигнуто политическое согласие, то я убежден в том, что можно договориться с Президентом сделать аналогичную модель 2007 года, где на один день приостанавливалось действие указа Президента, собирался парламент, голосовались все акты законодательства”, – сказал он.

При этом он не исключил, что в этот срок могут быть приняты и другие законы, необходимые для стабилизации ситуации в Украине в целом (*DailyUA (www.daily.com.ua)*). – 2008. – 14.10).

Партия регионов внесла на рассмотрение Верховной Рады законопроект о возмещении депозитов физических лиц в обанкротившихся банках за счет госбюджета. Инициативу готовы поддержать и в БЮТ, и в “Нашей Украине – Народной самообороне” – при условии, что финансирование выплат будет осуществляться за счет доходов Нацбанка, а не бюджета. В Секретариате Президента обе инициативы оценили положительно. Но для принятия закона необходимо, чтобы Президент В. Ющенко приостановил действие указа о роспуске Верховной Рады (*FINANCE.ua (www.news.finance.ua)*). – 2008. – 14.10).

Председатель Фонда государственного имущества В. Семенюк-Самсоненко считает реальными поступления в государственный бюджет от приватизации в 2009 г. в размере 750 млн грн.

Она подчеркнула, что если в госбюджет будут включены суммы поступления от приватизации, соразмерные заложенным в Госбюджете-2008, то они не будут выполнены, поскольку приватизация стратегических предприятий

заблокирована Президентом В. Ющенко до принятия парламентом программ развития соответствующих стратегических отраслей.

Председатель ФГИ подчеркнула, что многомиллиардные поступления от приватизации будут возможны только в случае продажи крупнейших стратегических предприятий, таких как Одесский припортовый завод и “Укртелеком” (*FINANCE.ua (www.news.finance.ua)*). – 2008. – 15.10).

В Украине вновь заговорили о необходимости присвоения определенным экономически депрессивным регионам статуса свободных экономических зон (СЭЗ). Власти Севастополя приступили к разработке соответствующего проекта, который намерены передать на утверждение Президенту Украины до конца года.

Как сообщил и. о. председателя Севастопольской горгосадминистрации В. Казарин, рабочая группа по проекту присвоения городу статуса СЭЗ начала деятельность 10 октября. В ее состав вошли эксперты офшоров Сингапура, Гонконга, Куала-Лумпура, Дубаи и других регионов (*Урбанская Т. Севастополь хотят превратить в офшор // Вечерние Вести*). – 2008. – 14.10).

Национальный совет по вопросам телевидения и радиовещания готов восстановить российские телеканалы в списке адаптированных украинскому и европейскому законодательству телеканалов в случае, если их владельцы обеспечат и гарантируют исключение из их практики незаконных действий.

“Они будут исключены из этого списка, пока правообладатель (канала) не гарантирует отсутствие повторных случаев таких действий. Очевидно, правообладатель должен взять на себя определенные обязательства, подтвердить это (документально)”, – заявил первый заместитель главы Нацсовета И. Курус.

“Или же дать право на адаптацию этих программ украинским юридическим лицам, которые соответственно получают лицензию на вещание в Украине, и они уже будут регулироваться украинским законодательством”, – отметил он.

Как сообщалось ранее, Нацсовет по телевидению и радиовещанию в апреле текущего года утвердил список из 34 зарубежных телеканалов, соответствующих требованиям Европейской конвенции о трансграничном вещании и не требующим перевода их с языка оригинала для трансляции их в Украине.

На сегодняшний день этот перечень расширен до 83 телеканалов.

В то же время на днях киевский провайдер “Воля-Кабель” сообщил, что с 1 ноября в пакетах кабельного телевидения из российских каналов останется

только НТВ-Мир. Из пакетов исключены RTVi, TVCi, РенТВ, OPT-International, РТР-Планета (*DailyUA (www.daily.com.ua)*). – 16.10).

Політика

Генеральный секретарь НАТО Яап де Хооп Схеффер уверен, что Украина и Грузия в будущем получат приглашение в Альянс, однако не берется сказать, когда это произойдет.

“Сейчас эти две страны (Украина и Грузия) не готовы к членству, что было сформулировано на саммите в Бухаресте, однако когда-нибудь в будущем получат приглашение. Когда, не знаю”, – сказал он.

По его словам, на встрече министров иностранных дел Альянса в декабре этого года ситуация будет проанализирована, до этого “можно лишь гадать”, предложат ли Грузии и Украине присоединиться к Плану действий по членству (*DailyUA (www.daily.com.ua)*). – 2008. – 9.10).

Вступление Украины в НАТО приведет к потере Крыма. Об этом на международном круглом столе “Проблема безопасности в Причерноморье и нейтральный статус Украины”, организованном в Симферополе Центром изучения проблем Причерноморья, заявил преподаватель Измирского университета (Турция) доктор Н. Таракчи. В своем докладе он высказал мнение, что США не устраивают международные соглашения, и в частности Конвенция Монтре, устанавливающие ограничения для военно-морских сил нечерноморских стран по количеству кораблей, тоннажу и времени их пребывания. Такие цели противоречат интересам Турции и всех причерноморских стран, что неизбежно порождает их ответную негативную реакцию.

По мнению доктора Ч. Таракчи, стремление Украины вступить в НАТО и вытеснить Черноморский флот из Севастополя неизбежно приведет к тому, что Россия будет защищать свои интересы. “Флот из Севастополя Россия не выведет, – убежден Таракчи, – и потому она будет защищать свои интересы. Если Украина вступит в НАТО, то она должна продлить пребывание ЧФ в Севастополе после 2017 года”. В противном случае, по мнению ученого, Крым провозгласит независимость с последующим вхождением в состав России (*Вступление Украины в НАТО приведет к потере Крыма // Рабочая газета*. – 2008. – 15.10).

І. Бураковський: „Позачергові парламентські вибори 2008 року я вважаю дуже небезпечним експериментом над крайною, економічні наслідки якого

доведеться переборювати всьому суспільству. Основна причина такого песимізму проста: нові вибори – це чергова перемога політичної доцільності над економічною логікою” (Бураковський І. Позачергові вибори в Україні: небезпечний експеримент в умовах світової кризи // Дзеркало тижня. – 2008. – 11–17.10).

Економіка

В українських підприємств почалися істотні проблеми на російських ринках. Імовірна причина – різка позиція Президента В. Ющенко щодо подій у Грузії.

У серпні Росія почала обмежувати доступ наших товарів на свій ринок. Причому удар нанесли уміло – по наших основних експортних галузях. По машинобудуванню, продукція якого становить 38 % нашого експорту до РФ, металургії – 24 % і харчовій промисловості – 11 % *(Кисельов С. Росія розпочала торговельну війну // Газета по-українськи. – 2008. – 10.10).*

Международная компания Sarmatia” и польская Grupa Lotos, владеющая НПЗ в Гданьске, подтвердили заинтересованность в проекте поставок каспийской нефти по системе Одесса – Броды.

Об этом сообщили в правительственной комиссии по вопросам обеспечения эффективного использования системы магистральных нефтепроводов по итогам заседания.

ОАО “Укртранснафта” поручено продолжить переговоры с заинтересованными сторонами.

В то же время в комиссии отметили, что ОАО “Укрнафта” пока не ответило на замечания ОАО “Укртранснафта” к проекту контракта на использование нефтепровода Одесса – Броды, в том числе относительно гарантий поставок нефти, использования нефтетерминалов и запрета на продажу прав на этот маршрут без согласия “Укртранснафты”.

Что касается западно-украинских НПЗ, то они не предоставили расчетов относительно экономической эффективности переработки каспийской нефти *(FINANCE.ua (www.news.finance.ua). – 2008. – 12.10).*

Україна розраховує на участь у будівництві газопроводу Єгипет – Європа і готова надати необхідні матеріали та труби. Про це в Дамаску на зустрічі з прем’єр-міністром Сирії М. Отрі заявив перший віце-прем’єр-міністр О. Турчинов. Він також зазначив, що Україна зацікавлена брати участь у модернізації сирійських нафтопереробних і нафтохімічних підприємств,

зокрема заводу з виробництва добрив, а також цементних підприємств (*Україна допоможе постачати газ із Єгипту в Європу? // Україна молода. – 2008. – 11.10*).

Белоруссия планирует в 2009 г. закупить незначительное количество электроэнергии в Украине, сообщил первый заместитель премьер-министра Белоруссии В. Семашко.

Он напомнил, что ранее Белоруссия уже закупала электроэнергию в Украине в течение полутора лет. “Это было выгодно, была нормальная цена, нормальные условия”, – отметил первый вице-премьер.

Кроме того, по его словам, на недавнем заседании совместной белорусско-украинской комиссии обсуждался вопрос транзита украинской электроэнергии в страны Балтии через Белоруссию (*FINANCE.ua (www.news.finance.ua). – 2008. – 15.10*).

Украинская промышленность близка к рецессии на фоне ослабления ценовой конъюнктуры на международном рынке, считает руководитель группы советников главы Национального банка Украины (НБУ) В. Литвицкий...

Говоря о причинах спада, В. Литвицкий отметил, что ситуация определяется, прежде всего, снижением спроса и уменьшением цен на международных рынках металлов и удобрений. Кроме того, по его словам, агрессивное увеличение импорта продовольственных товаров расшатывает конкурентную позицию пищевой промышленности.

Помимо того, по его словам, промышленное производство также негативно реагирует на сокращение притока иностранных инвестиций и снижение кредитной активности.

“Промышленная инфляция (рост оптовых цен производителей) в этом году находится на историческом максимуме за все годы существования гривни. Потому обескровливается спрос на инвестиции. Потребительская инфляция (рост розничных цен) прессует склонность домохозяйств тратить средства на товары народного потребления и продукты. Это наносит двойной удар перспективам деловой активности, в добавление к уже упомянутой депрессии внешнего спроса”, – отметил В. Литвицкий.

Руководитель группы советников главы НБУ также отметил, что достижение правительственного годового прогноза по промпроизводству (7,8 %) становится маловероятным.

“Разрыв в октябре можно сократить – поможет переработка сырья нового урожая. Однако ликвидировать отставание вряд ли удастся. Скорее всего, спад абсолютных размеров промышленного производства в октябре может быть

минимальным, но в ноябре при сезонных и других неблагоприятных факторах он будет большим... По итогам года кумулятивная динамика промышленности останется в восходящем тренде, но ослабится”, – отметил В. Литвицкий.

По его мнению, охлаждение в промышленности создает предпосылки для “умеренного снижения уровня жесткости монетарной политики” (*FINANCE.ua* (www.news.finance.ua). – 2008. – 14.10).

Заместитель главы Нацбанка, временный администратор “Проминвестбанка” В. Кротюк заявил, что с введением администрации переговоры о продаже банка продолжились.

“Ведутся переговоры с несколькими потенциальными инвесторами”, – сказал он, уточнив, что один из них – некая российская компания. По словам В. Кротюка, стратегический инвестор должен будет обеспечить адекватность регулятивного капитала банка и ввести средства в финучреждение в виде депозитов или субординированного долга. Он сообщил, что акционеры имеют возможность продать около 80 % акций ПИБ, которые сконцентрированы у 8–10 физических лиц (*FINANCE.ua* (www.news.finance.ua). – 2008. – 14.10).

Председатель Верховной Рады Украины А. Яценюк выступает за национализацию “Проминвестбанка”.

Об этом он заявил на брифинге по окончании первого заседания Экспертного экономического совета.

А. Яценюк подчеркнул, что, по его мнению, банки, которые самостоятельно не способны справиться с финансовым кризисом, должны быть национализированы.

Он также сообщил, что соответствующее предложение (о национализации “Проминвестбанка”) будет внесено на рассмотрение СНБО.

По мнению А. Яценюка, национализация “Проминвестбанка” может быть реализована путем выкупа государственным Ощадбанком и “Укрэксимбанком” уставного фонда “Проминвестбанка” (*FINANCE.ua* (www.news.finance.ua). – 2008. – 14.10).

Президенту, правительству и Национальному банку Украины (НБУ) необходимо продолжить работу по противодействию финансовому кризису, считают эксперты рейтингового агентства “Кредит-Рейтинг”.

По оценке “Кредит-Рейтинг”, негативная ситуация, которая сложилась на данный момент на финансовом рынке, может продолжать ухудшаться. Эксперты агентства считают, что роспуск парламента накануне нового бюджетного периода может существенно усложнить полноценное

функционирование городских хозяйств Украины в 2009 г. и негативно отразится на их кредитоспособности (*FINANCE.ua (www.news.finance.ua)*). – 2008. – 15.10).

Лига страховых организаций Украины предлагает Государственной комиссии по регулированию рынков финансовых услуг совместно разработать систему антикризисных мер для защиты страхового рынка в условиях мирового финансового кризиса.

В письме ЛСОУ, направленного в Госфинуслуг, предлагается создать рабочую группу, в состав которой войдут представители Госфинуслуг, ЛСОУ, Нацбанка Украины и Государственной комиссии по ценным бумагам и фондовому рынку Украины. В компетенции группы – рассмотрение вопросов оперативного реагирования на изменение рыночной конъюнктуры и выработка мер по предотвращению вероятных негативных последствий глобального кризиса.

ЛСОУ считает необходимым разработку системы таких мер для упрочения позиций страхового рынка, стабилизации фондового и валютного рынков Украины, финансовой устойчивости страховых компаний, обеспечения надежности и ликвидности страховых резервов отечественных компаний, размещенных в активах, которые могут ощутить влияние последствий финансового кризиса (*FINANCE.ua (www.news.finance.ua)*). – 2008. – 15.10).

Независимые экономисты положительно оценивают действия Нацбанка по ограничению колебаний валютного курса, а также запрету досрочной выдачи депозитов населению. В то же время они отмечают непрогнозируемый характер влияния финансового кризиса на Украину (*Нацбанк дал сигнал о непредсказуемости финансового кризиса // www.uga-inform.com*. – 2008. – 14.10; *Сугоняко А.: “Если выстоит банковская система, выстоят все” Виталий Червоненко // Главред (www.glavred.info)*. – 2008. – 14.10); *До конца октября доллар продержится в районе 5,5 // www.segodnya.ua*. 2008. – 14.10; *Нацбанк запретил продавать людям крупные суммы в долларах // www.segodnya.ua*. – 2008. – 15.10).

Кризис, разразившийся на украинском фондовом рынке вслед за мировым, при всех своих негативах дает шанс построить рынок фактически заново и сформировать на нем эффективные правила игры, считает глава инвестиционной компании “Тройка Диалог Украина” А. Ершов.

Он подчеркнул важность проведения пенсионной и страховой реформ, которые могли бы резко снизить долю инвесторов-нерезидентов на рынке и уменьшить его зависимость от внешних кризисов, повышения надежности системы учета прав собственности и биржевой системы.

В частности, по его словам, необходимо создать современную биржевую систему, обеспечить прямой доступ на рынок физических лиц через интернет-трейдинг. В этой связи глава “Тройки Диалог Украина” возлагает надежды на запланированное на 2009 г. начало работы новой Украинской фондовой биржи, создаваемой крупнейшими операторами рынка совместно с российской биржей РТС (*UAtoday.net (www.uatoday.net). – 2008. – 14.10).*

В Украине сохраняется вероятность нового скачка курса доллара. Такое опасение высказал руководитель информационно-аналитического центра “Форекс Клуб” Н. Ивченко.

Эксперт считает, что новое повышение курса американской валюты может быть вызвано как очередной паникой спекулянтов, так и действиями нерезидентов внутри страны. При этом он добавил, что “улучшения отношения нерезидентов к Украине вообще пока не видно” (*FINANCE.ua (www.news.finance.ua). – 2008. – 14.10).*

С середины декабря Украину и Европу свяжут рейсы дешевых авиакомпаний (лоу-костов).

Первый рейс, Киев (Борисполь) – Лондон (Лутон), стартует 17 декабря. Его четыре раза в неделю будет совершать компания Wizz Air Hungary. Перелет из Киева в Лондон – от 299 грн, а из Лондона в Киев он будет облагаться дополнительным британским госналогом и обойдется примерно 700 грн (*Ихельзон Е. В Лондон полетим за 1000 грн, но без еды // Сегодня. – 2008. – 10.10).*

В ближайшее время ожидается увеличение импорта сельскохозяйственной продукции в Украину. Об этом сообщили в пресс-службе Минагрополитики.

По словам заместителя министра агрополитики В. Завалевской, в настоящее время на внутреннем украинском рынке 90 % составляет сельхозпродукция собственного производства. Однако, при вступлении в ВТО Украина обязалась снизить ввозную пошлину для иностранных производителей, отметила замминистра. Таким образом, ожидается, что украинские и иностранные производители будут работать в разных условиях, потому большинство украинских предприятий не выдержит конкуренции.

По мнению Н. Завалевской, такая ситуация связана, в первую очередь, с недостаточным техническим и финансовым обеспечением украинских производителей, по сравнению с иностранными, поскольку уровень государственной поддержки в странах ЕС значительно выше (*Украина Промышленная (www.ukrindustrial.com). – 2008. – 9.10).*

На земельном аукционе в Виннице основатель концерна “Укрпроминвест” П. Порошенко купил 16,4 га земли за 5,4 млн грн.

Через несколько лет там должны построить кондитерскую фабрику.

Риэлторы считают цену продажи очень низкой. “Сейчас сотка земли в том районе стоит, как минимум, 10 тысяч гривен, – сообщила Е. Гаврилюк из агентства Світ вінницької нерухомості. – Здесь же купили землю по 3100 гривен за сотку. Таких цен давно нет. ”

В строительство фабрики по производству конфет мощностью 10 тыс. т кондитерских изделий в месяц П. Порошенко планирует вложить 600 млн грн. Ее начнут строить в следующем году (*DailyUA (www.daily.com.ua). – 2008. – 14.10).*

До конца цього року підвищення тарифів на опалення та гаряче водопостачання торкнеться майже всіх регіонів України.

Причина такого зростання – підвищення ціни на газ, що призводить до збільшення попиту електроенергії, а отже, і її подорожчання. З початку цього року електроенергія в Україні на оптовому ринку подорожчала на 70 %, а до споживача вона потрапляла за старими цінами. Різницю мали сплачувати комунальні підприємства, які працюють у сфері ЖКГ. З цієї причини, наприклад, у КП “Кременчукводоканал” було розроблено нові тарифи для Полтавської області на холодне та гаряче водопостачання, а також водовідведення, які на 30 % вищі за чинні. Також у скрутному становищі перебуває КП “Житомиртеплокомуненерго”, яке на сьогоднішній день має борг перед ДП “Газ України” у розмірі 20 млн грн. Аби розрахуватися з боргами, КП ініціює підвищення тарифів на опалення та водопостачання у Житомирському регіоні на 20–23 % (*ЖКГ б’є під дих // Україна молода. – 2008. – 15.10).*

Учитывая образование аварийных ситуаций водителями грузовиков, которые приводят к повреждению пассажиров в коммунальном транспорте, первый заместитель главы КГГА Д. Басс считает необходимым, чтобы мэрия и в дальнейшем жестко контролировала въезд крупногабаритного транспорта в столицу.

По словам Д. Басса, мэрия будет принимать все необходимые со своей стороны меры для того, чтобы водители общественного транспорта и легкового, киевляне и гости столицы чувствовали себя в максимальной безопасности (*DailyUA (www.daily.com.ua). – 2008. – 14.10*).

Киевэнерго предлагает повысить тарифы на тепловую энергию для населения в 1,9 раза, для всех остальных потребителей – в 1,5 раза, сообщил председатель правления Киевэнерго С. Титенко.

Он также отметил, что это только предложение, а окончательное решение будет принимать Киевская городская госадминистрация. “Для компании неважно – повышение тарифов или компенсации из бюджета. Для нас важно покрыть расходы”, – сказал он.

С. Титенко также подчеркнул, что задолженность потребителей за тепловую и электроэнергию составляет 969,5 млн грн. При этом наибольшими должниками являются управление жилищного хозяйства, ведомственное жилье и ЖКХ.

Задолженность же населения за электроэнергию составляет 62 млн грн. С. Титенко отметил, что нынешний тариф на тепловую энергию не покрывает даже ее себестоимость (*DailyUA (www.daily.com.ua). – 2008. – 13.10*).

На останньому засіданні столичної містобудівної ради був узгоджений проект будівництва адміністративного комплексу на Рибальському півострові. Його зведення стане першим етапом забудови всієї території півострова. Згідно з проектом, 23-поверховий будинок у формі вітрила загальною площею 35 тис. кв. м розмістять на ділянці в 0,5 га. Пізніше перебудова охопить увесь півострів, включно з парком, під який ще за радянських часів було відведено 7 га землі (*Рибальський півострів забудують // Україна молода. – 2008. – 11.10*).

В ближайшее время в Днепропетровске планируется очередное повышение цены на газ для населения. Причина, как всегда, одна: казна “Днепрогаза” пуста, население не платит за газ. В связи с задолженностью начало отопительного сезона будет сорвано (*Свободин В. “Днепрогаз” – аварийность будет расти // Рабочая газета. – 2008. – 10.10*).

Соціальна сфера

Изменение системы оказания скорой помощи в Украине будет осуществляться на основе требований УЕФА в рамках подготовки к проведению в государстве финальной части чемпионата Европы по футболу 2012 г.

Об этом сообщил вице-премьер-министр Украины И. Васюник (*DailyUA (www.daily.com.ua)*). – 2008. – 14.10).

Шість легких вертольотів пропонує придбати управління охорони здоров'я столичної мерії до початку проведення чемпіонату Євро-2012.

Про це повідомила начальник управління Л. Качурова. З її слів, визначили також 14 лікарень, у яких надаватимуть медичну допомогу вболівальникам і туристам, які приїдуть у столицю на час проведення Євро-2012.

Управління пропонує реконструювати сім міських медичних закладів. Шосту міську клінічну лікарню на просп. Комарова, 3, хочуть перетворити на лікарню швидкої допомоги. Будівлю міської станції меддопомоги на вул. Хмельницького, 37 б і корпуси 14-ї клінічної лікарні на вул. Зоологічній мають намір віддати під міський центр крові. Йдеться також про реконструкцію міського ендокринологічного центру на вул. Рейтарській та лікарень № 17, 18. Ремонтуватимуть і міське бюро судово-медичної експертизи на вул. Грінченка, 6.

Вартість реконструкції усіх закладів обійдеться державі в 1 млрд 652 млн (*Вальчук О. До Євро-2012 оновлять сім лікарень // Газета по-українськи. – 2008. – 9.10).*

Севастопольские экологи намерены провести экспертизу всех потенциально опасных объектов на берегу главной городской бухты.

Об этом сообщила М. Литвиненко, председатель Совета общественных экологических организаций Севастополя.

В частности, по ее словам, в ближайшем будущем будет изучена работа угольного склада в Инкермане, где уже долгое время идет открытая перевалка угля.

М. Литвиненко также сообщила, что экологи будут проводить проверку и ядерного реактора в поселке Голландия (*Новый Регион (www.nr2.ru)*). – 2008. – 13.10).

Ялта планирует модернизировать городскую больницу в “Больницу будущего”. На ремонт и переоборудование лечебного учреждения понадобится 76 млн грн, из которых 8 млн город выделит самостоятельно.

Как сообщает пресс-служба мэрии Ялты, на последней сессии горсовета депутаты в срочном порядке по просьбе градоначальника С. Брайко приняли программу “Больница будущего” на 2009–2010 гг.

“Высокий статус Ялты, как курорта международного значения, в котором за сезон бывает более 1 млн гостей, постоянно проводятся различные общественно-политические мероприятия самого высокого уровня, предусматривает организацию стационарной медицинской помощи больным на качественно ином уровне, чем существующий”, – отмечается в преамбуле программы.

Финансирование программы предполагает выделения за два года 63 млн грн из государственного бюджета, еще 5 млн ожидают из бюджета Крыма и почти 8 млн предоставит местный бюджет (*Новый Регион (www.nr2.ru). – 2008. – 13.10*).

Україну атакує новий вірус грипу “Брісбен”. Тільки за два останні тижні він уже поклав у ліжку майже 50 тис. наших співвітчизників. Медики тим часом прогнозують, що до кінця жовтня таких буде удвічі більше. Але справжня епідемія невідомого грипу розпочнеться в нас у грудні.

Напередодні керівник Українського центру грипу професор А. Фролов заявив, що до цього підтипу ми не маємо антитіл, тобто українці абсолютно чутливі (*Від грипу – женьшень і часник // Голос України. – 2008. – 14.10*).

Події: експертні оцінки розвитку

Учасники виборів в цілому понятні.

Партия регионов во главе с В. Януковичем.

БЮТ, который, скорее всего, примет к себе “Народный рух” и “Народную самооборону” Ю. Луценко.

Блок В. Ющенко, который готов возглавить сам Президент и который объединит бывший НУ – НС за исключением политиков, переметнувшихся к Ю. Тимошенко. В первую пятерку войдет спикер А. Яценюк. Предполагалось, что там будет и Р. Богатырева, но против нее, по слухам, жестко выступила “Наша Украина” и, возможно, в блоке В. Ющенко секретаря СНБО не окажется (хотя окончательно этот вопрос еще не решен).

Коммунисты. Они будут себя продвигать как самую последовательную антиющенковскую силу. Возможно, перетянут к себе некоторых видных личностей из других левых партий – В. Бойко (директор Мариупольского

меткомбината имени Ильича) и академика Толочко, например. Рейтинг КПУ колеблется в районе 3–5 %. В Раду должен пройти.

В. Литвин по-прежнему себя представляет избирателю как “третья сила”, стоящая над схваткой и одержимая лишь идеей наведения порядка в стране и объединения государства. Рейтинг Литвина колеблется в районе 3–5 %. В Раду должен пройти.

На выборы пойдет Блок Черновецкого. Действовать киевский мэром, судя по всему, будет также как и Ю. Тимошенко на прошлых выборах – обещая платить всем и все. Может сработать, особенно, учитывая дружбу Л. Черновецкого с пастором церкви Посольства Божьего Аделадажей, у которого сотни тысяч последователей по всей стране.

О. Тягнибок. Он идет на выборы самостоятельно и может пожать плоды антиюлиной кампании В. Ющенко на Западе Украины: голоса националистов перейдут не к действующему Президенту (в котором национал-патриоты также разочаровались) а к О. Тягнибоку. Правда, не факт, что этого ресурса хватит для прохождения 3 % барьера.

Пойдет на выборы и Соцпартия А. Мороза, а также прогрессивные социалисты Н. Витренко. Но чем они возьмут избирателя – непонятно совершенно. Шансы на попадание в парламент у обеих левых партий очень невелики.

Равно как и у предполагаемого проекта экс-министра обороны А. Гриценко, который, отказавшись от предложений войти в БЮТ, теперь думает о создании своего блока (*Коротков Д., Чаленко А. Новые выборы: убить Юлю-2 // Сегодня. – 2008. – 10.10*).

Тем временем председатель Прогрессивной социалистической партии Украины Н. Витренко предложила первому секретарю ЦК Коммунистической партии Украины П. Симоненко создать единый избирательный блок на досрочные выборы в Верховную Раду Украины. Об этом говорится в обращении Н. Витренко к лидеру коммунистов, текст которого обнародован на официальном сайте главы прогрессивных социалистов.

Как отмечает Н. Витренко, “не касаясь причин досрочных выборов, совершенно очевидно, что для вывода Украины из кризиса необходимо предложить альтернативу прозападной неолиберальной экономической модели”.

По мнению лидера прогрессивных социалистов, позиции партий в этом направлении близки.

“Я убеждена, что политические силы, защищающие восточный вектор во внешней политике, должны объединиться в блок, чтобы в парламенте нового созыва быть достойно представленными и не допустить втягивания Украины в НАТО. В варианте блока КПУ и ПСПУ я вижу успех. Я убеждена, что и ваша, и наша партии позитивно воспримут создание такого предвыборного блока, как и избиратели наших партий”, – выразила уверенность Н. Витренко.

В таком случае, по ее мнению, не будет электоральных потерь.

Следует заметить, что 13 сентября председатель СПУ А. Мороз обратился к лидеру коммунистов П. Симоненко с предложением объединить возглавляемые ими партии, а также другие политические силы левого направления в единый избирательный блок в случае проведения досрочных парламентских выборов.

В свою очередь лидер КПУ П. Симоненко заявил, что быстротечность избирательной кампании не дает возможности полноценно обсудить перспективы блокирования Компартии Украины с другими политическими силами.

Кроме того, КПУ обратилась ко всем политическим силам страны с призывом подписать меморандум об отказе от сотрудничества и создания блоков с партиями “помаранчевого” лагеря.

Народный депутат Украины от КПУ П. Цибенко, комментируя заявление лидера Партии регионов В. Януковича о том, что он допускает возможность коалиции с КПУ, сказал, что сейчас сложно прогнозировать варианты предстоящей коалиции, но на данном этапе возможность коалиции КПУ и ПР существует.

По словам П. Цибенко, в связи с предстоящими внеочередными выборами в Верховную Раду Украины, которые никому не нужны, за исключением небольшой группы заангажированных политиков, крайне сложно что-либо прогнозировать о будущем составе парламента (*Коммунисты могут объединиться с “Регионами” // www.gpi.ua. – 2008. – 15.10.*)

На думку А. Шевченка, народного депутата України, “наразі маємо щонайменше три можливі дати президентських виборів, які твердо спираються на Конституцію та здоровий глузд.

Повноваження Президента В. Ющенка почалися в день інавгурації, і, відповідно, п’ятий рік його повноважень закінчиться 22 січня 2010 р. Що це означає для дати виборів?

Якщо п’ятим роком його повноважень вважати 23 січня 2009 р. – 22 січня 2010-го (останній фактичний рік), то отримаємо два можливих трактування “останнього місяця”.

Варіант 1. Останній фактичний місяць президентського терміну (23.12.2009 – 22.01.2010) робить датою виборів 17 січня 2010 р.

Варіант 2. Останній календарний місяць президентства В. Ющенка (січень 2010) має іншу останню неділю – 31 січня 2010 р.

Варіант 3. Якщо першим календарним роком президентства Ющенка був 2005-й, то п’ятим календарним роком буде, очевидно, 2009-й. І тоді останньою неділею останнього місяця (грудень) цього останнього року президентства буде 27 грудня 2009 р. ”

А. Шевченко виключає, що ближче до виборів знайдуться математики, які спробують розвернути календар і в інший бік. Можна, наприклад, поборотися за дату 26 грудня 2010-го – останній місяць 2010 р., у якому закінчується президентський термін. Але це, швидше, з розряду політико-правової фантастики.

Вибір будь-якої з цих дат може бути приводом для політичного конфлікту, більше того – підставою для судового оскарження майбутніх президентських виборів (*Шевченко А. Скільки залишилося Президенту Ющенку? // www.pravda.com.ua. – 2008. – 14.10).*

У тому, що дострокові парламентські вибори не відбудуться 7 грудня, впевнені майже всі, включаючи Президента В. Ющенка. Нещодавно це підтвердили й у Секретаріаті глави держави.

За інформацією джерел газети “24”, наближених до Секретаріату Президента, В. Ющенко може підписати новий указ про розпуск ВР 23 листопада (щоб формально не порушити, згідно з Конституцією, річний імунітет для Ради шостого скликання) і призначити вибори на 25 січня.

У Партії регіонів вважають, що “бютівці” в боротьбі з Секретаріатом хочуть показати помаранчевому виборцеві, який в основному проти виборів, що також проти них, а останні проводяться за вказівкою В. Ющенка. Таким чином, вони розраховують, що симпатії, а отже й голоси центру й заходу України будуть у них. Отже вибори будуть – просто не 7 грудня, оскільки без порушень термінів їх провести вже не можна, а, напевно, 14 або 21 грудня. Якщо ж вибори перенесуть на наступний рік, то це для Тимошенко буде ще гірше – якраз на початок 2009 р. прогнозують пік кризи в Україні. І від рейтингу прем’єра нічого не залишиться”, – повідомляє джерело в керівництві ПР.

Джерело в Секретаріаті Президента підтвердило, що перенесення виборів на 14 грудня зовсім не виключено. “Тим паче, що у Президента виникли проблеми з “Нашою Україною”, – говорить джерело. – Остання хоче увійти до блоку В. Ющенка, але диктувати там свої умови. Тому, цілком можливо, що “Наша Україна” піде окремо, “Єдиний центр” – окремо. І ще під кураторством Банкової буде Блок Черновецького”.

Під час робочої поїздки в Запорізьку область Президент В. Ющенко запевнив журналістів, що протистояння СП і БЮТ у судах найближчим часом завершиться: “Я працюю над цим. І найближчі два-три дні я присвячу тому, щоб знайти компроміс і вийти з цієї ситуації”.

Завдання-максимум БЮТ – змусити В. Ющенка відмінити вибори, пише “Сьогодні”. Завдання-мінімум – відстрочити їх на якийсь час після Нового року. “Бютівець” С. Олійник нагадує, що вибори-2007 змогли відбутися тільки після того, як усі провідні політсили погодилися на їх проведення. “І зараз ми вважаємо, що указ про дострокові вибори може бути виданий тільки після

23 листопада. Таким чином, вибори могли б відбутися як мінімум у кінці січня наступного року. Проте згоду на них ми можемо дати, якщо буде прийнятий бюджет-2009 і пакет антикризових заходів. Інакше виборів не буде”.

До речі, як вихід із нинішньої кризи С. Олійник пропонує просто відправити у відставку Президента. “Але це моя особиста позиція, яку я озвучую на кожному засіданні фракції. Проте в неї все більше прихильників серед моїх колег. Ми можемо це зробити не за ст. 111, а за ст. 110, яка дає можливість почати процедуру імпичменту вранці, а закінчити увечері”. Згідно з цією статтею Президент може бути позбавлений своєї посади на підставі недієздатності. Для цього достатньо медичного висновку, відповідного рішення Верховного суду (його голова Онопенко, як уже згадувалося, вихідець із БЮТ) і 226 голосів парламентаріїв (*Вибори переносяться. В СП називають дату 25 січня // www.newsru.ua. – 2008. – 16.10*).

Пропозиції В. Ланового та М. Катеринчука щодо забезпечення України від світової кризи.

1. Треба відмовитися від прийняття дефіцитного бюджету, що було доречно у безпроблемні попередні роки, і прийняти Державний бюджет на 2009 р. з профіцитом на рівні 1,5 % від обсягу ВВП України.

Додаткові ресурси (близько 20 млрд грн) будуть потрібні для рефінансування зовнішніх боргів українських банків та підприємств базових галузей промисловості.

2. Зменшення видатків держбюджету на 2009 р. за рахунок скорочення непродуктивних витрат держави: на утримання адміністративного апарату центральної та місцевої влади, утримання громадських організацій, на оборону, зменшення різниці у цінах на газ та інше.

3. Запровадження стимулів для збільшення внутрішніх інвестицій у корпоративні цінні папери на українському фондовому ринку: введення щоквартальної фіксації прибутку для виплати дивідендів, зниження ставки єдиного соціального внеску для корпорацій, зниження прибуткового податку громадян при операціях з цінними паперами та інші.

4. Активізація приватизації високоліквідних підприємств ринкового сектору економіки, організація для цього відкритих міжнародних аукціонів. Це дасть змогу отримати у 2009 р. мінімум 5 млрд дол. доходів від приватизації, які будуть потрібні для фінансування дефіциту платіжного балансу.

5. Забезпечення прогнозованої динаміки обмінного курсу гривні з метою поміркованої його девальвації. Це сприятиме зменшенню дефіциту торговельного балансу України.

6. Введення нового законодавства про валютне регулювання, яке забезпечуватиме: вільне залучення іноземних кредитів і інвестицій в українську економіку; рівні нормативні і правові умови для операцій українських банків –

на кредитування, депонування, резервування, конвертування в українській і іноземній валютах; вільне розпорядження іноземною валютою її власниками, включаючи здійснення міжнародних платежів, переводів і трансфертів та інше.

7. Перехід до виключно кредитного рефінансування економіки з боку НБУ шляхом надання позичок банкам під заставу їх боргових паперів при реальному значенні облікової процентної ставки.

8. Запровадження нормативного управління бюджетними коштами, яке не допускати збільшення залишку коштів на казначейському рахунку уряду. Він має також мінімізувати обсяги державних внутрішніх позик.

9. Прийняття нових законів, які забезпечать активну демонополізацію економіки і посилення ринкової конкуренції, а також створять механізми ефективної протидії монополюючим змовам і зловживанням на ринках усіх рівнів (*План Ланового щодо подолання фінансової кризи // www.epravda.com.ua. – 2008. – 14.10).*

Лидер партии “Братство” Д. Корчинский считает, что после выборов в Крыму обязательно будет война.

“Война начнется после выборов в местные органы власти. До этих выборов будет накручиваться ситуация”, – отметил политик. Об этом сообщает пресс-служба партии.

“Потом Россия вложится в выборы для того, чтобы на всех уровнях в местные органы власти прошли радикальные пророссийские деятели, после этого республиканским парламентом, мэриями городов, районными советами Крыма будет провозглашен официальный курс на сепарацию, прекратятся отчисления средств, будет проводиться подчинение подразделений МВД Крыма, и мы будем наблюдать то, что наблюдало Приднестровье, Абхазия, Южная Осетия. Именно тогда и начнется война”, – убежден Д. Корчинский (*“В этом заключается политика России” // www.citata.com.ua. –2008. – 12.10).*

На недавней встрече с депутатами Европарламента первый заместитель председателя крымскотатарского меджлиса Р. Чубаров заявил, что крымских татар не устраивает нынешний статус автономии республики.

“Крымские татары как народ имеют безусловное право на самоопределение. Это требование и принцип всегда проходили главной линией на протяжении всей борьбы крымскотатарского национального движения с советской системой”, – сказал первый заместитель руководителя меджлиса, отметив при этом, что существующая в нынешнем статусе Крымская автономия “крымских татар не устраивает” и они выступают за создание национально-

территориальной автономии в составе Украины. “Принцип, на который опираются крымские политики (“правы те, кого больше”), не имеет ничего общего с демократией, тем более не по своей вине коренной народ Крыма оказался в численном меньшинстве на своей же земле”, – подчеркнул Р. Чубаров. И отметил, что возвращение крымских татар “как целостного народа” в Крым продолжается, поэтому должны быть приняты законы для решения вопросов и с обустройством людей, и с восстановлением их прав. Члены меджлиса считают важным непосредственное участие европарламентариев в обсуждении и поиске путей решения крымскотатарской проблемы в Украине, их влияние на принятие украинским государством Законов “О восстановлении прав крымскотатарского народа” и “О статусе крымскотатарского народа в Украине” (*Толокин В. Правила демократии или элементарная логика // Рабочая газета. – 2008. – 10.10*).

Позиции Запада относительно событий на Украине становятся все более ясными. В то время как Европа стремится не допустить у себя под боком широкомасштабного конфликта, приглашая для обсуждения этой темы в Брюссель сразу два “полюса” украинской власти – Президента В. Ющенко и Премьера Тимошенко, Штаты подливают масла в огонь. Американские СМИ педалируют тему “нападения России” на “ослабевшую от внутривосточных проблем Украину”, представляя читателям такой исход практически неизбежным. Заголовок в The Washington Times: “Следующая война в Европе будет между Россией и Украиной?”

Можно не брать во внимание ожидаемую риторику американских колумнистов (в стиле “кремлевская ксенофобствующая элита презирает Украину” из-за ее попыток вырваться из авторитарных московских тисков, Россия мечтает о восстановлении империи и т. д.), но интерес представляет сценарий конфликта, который излагает та же The Washington Times: “Главная цель Москвы – вырвать из-под контроля Киева Крымский полуостров... В Севастополе базируется российский Черноморский флот. Российские корабли должны уйти оттуда к 2017 году. Ющенко отказывается продлевать срок аренды. Он совершенно справедливо опасается, что Москва намерена оставаться там неопределенно долго, чтобы со временем присоединить к себе весь Крым. Российское руководство уже заявило, что не покинет базу в Севастополе, а морское право Киева на Россию не распространяется.

Россия тысячами раздает российские паспорта своим сторонникам в Крыму. План заключается в повторении того, что уже произошло в Южной Осетии и Абхазии: создать предлог для направления в Крым российских “миротворцев” для защиты якобы попавших в беду российских “граждан”...

Любая попытка Москвы расколоть Украину натолкнется на ожесточенное сопротивление. Это может вызвать кровопролитную войну между Россией и

Украиной. В нее неизбежно окажутся втянутыми Польша и страны Балтии – а все они члены НАТО”.

Спровоцировать конфликты в Крыму весьма просто – но отнюдь не для российской власти, а для Президента Украины и К°. Но пока не получен ответ на вопросы, кто будет следующим президентом США, и если Штаты решатся на еще одну войну – то где ее „лучше” вести, на „украинском фронте” или все же в Иране, „союз” готовится в прессе...

Редакционная статья The International Herald Tribune приветствует решение В. Ющенко распустить Раду и провести парламентские выборы. Редакция также указывает на опасность конфликта Украины с Россией: “После отвратительной войны на севере Грузии в августе у Востока и Запада не должно быть никаких иллюзий относительно опасности конфликта на территории гораздо более крупной и лучше вооруженной Украины”.

Западноевропейские издания в основном переживают, что очередные спровоцированные выборы в Украине нанесут еще один удар по демократии в этой стране. И могут отрицательно повлиять на отношение европейцев к вступлению страны в НАТО и ЕС. На этом фоне выделяются британские газеты, которые, вторя “большому брату” из США, представляют нынешний кризис как результат действий Кремля. “Молчание Тимошенко по поводу российско-грузинской войны – не что иное, как попытка привлечь Москву к президентским выборам в Украине”, – пишет Guardian (*Украину готовят к войне с Россией // www.korrespondent.net. – 2008. – 16.10*).

Существуют рычаги влияния на правительство Украины для исполнения им указа Президента о досрочных парламентских выборах, в частности, выделения средств на проведение выборов. Об этом заявила секретарь Совета национальной безопасности и обороны Р. Богатырева на пресс-конференции.

Р. Богатырева объяснила, что таких рычагов много, и не исключила, что одним из них могут быть действия, которые совершил Президент при похожей ситуации в 2007 г., “когда правительство Виктора Януковича также противодействовало проведению досрочных выборов”. „Решение о таких мерах будет принимать Президент”, – отметила Р. Богатырева (*Богатырева пригрозила Тимошенко рычагами Ющенко // www.podrobnosti.ua. – 2008. – 15.10*).

Европа нині не підтримує ту чи іншу сторону в конфлікті українських політиків. Про це заявив євродепутат, член групи парламентської співпраці ЄС та України Ч. Теннок у інтерв’ю “Німецькій хвилі”.

За його словами, жоден європейський політик нині не наважиться займати сторону Президента В. Ющенко чи Прем'єр-міністра Ю. Тимошенко, оскільки це було б втручанням у внутрішні справи України.

Теннок наголосив, що нині Україні як ніколи потрібна стабільність.

“Я закликаю усіх – Ющенко, Тимошенко, Литвина, Мороза – усіх політиків забути про свої розбіжності та намагатися побудувати стабільний уряд”, – сказав Ч. Теннок.

Нині ж, вважає депутат, українські політики ведуть гру з метою набрати більше пунктів, ніж інші (*Європа не підтримує ні Ющенко, ні Тимошенко, які „вибрали поганий час” // www.ПРАВДА.com.ua. – 2008. – 16.10).*

Возможные потери Украины от наступившего финансового кризиса эксперты оценивают приблизительно в 50–70 млрд дол., а может, и больше. Об этом свидетельствуют результаты исследования коммуникационной группы PRT на тему: “Финансовый кризис и его значение для Украины”. Согласно результатам исследования, 70 % опрошенных экспертов заявили, что их компании уже пересмотрели свои планы развития, в том числе 10 % – стратегические. Последствия мирового кризиса, по результатам опроса, на себе чувствуют 48 % респондентов-резидентов.

Стоит отметить, что около 71 % опрошенных считают, что государственная власть в Украине “не демонстрирует адекватную и ответственную позицию”.

При этом более 70 % считают, что власть и бизнес должны объединиться “с целью минимизации последствий финансового кризиса, но это нереально”.

Вместе с тем эксперты отмечают, что на данный момент большинство рынков в Украине “перегреты”, поэтому снижение темпов развития является закономерным.

Согласно исследованию, у большинства компаний после начала мирового кризиса “было время подготовиться”. Поэтому слишком больших потерь они не понесут, за исключением тех, “кто уж совсем заигрался”.

Также эксперты резюмируют, что в Украине кризис “дошел до дна, и что большего падения фондового рынка или краха в банковской системе не ожидается”.

В то же время, представители фондового рынка пожаловались, что им, в отличие от банковского сектора, “правительство не оказывает должной поддержки и практически не обращает на них внимания” (*Украина потеряет \$70 миллиардов из-за кризиса // www.ura-inform.com/ru. – 2008. – 15.10).*

Подписание Президентом Украины Указа о досрочном прекращении полномочий Верховной Рады шестого созыва только усугубит негативные

настроения инвесторов на фоне рецессии мировой экономики, считают опрошенные эксперты украинских инвестиционных компаний.

„Несмотря на некоторое улучшение биржевых настроений в мире, на украинском рынке сохранится общая подавленность”, – сказал директор инвестиционной компании “Драгон Капитал” (Киев) Д. Тарабакин.

По словам начальника аналитического отдела ООО “Украинский фондовый центр” (Киев) В. Ланды, для украинского рынка ситуация усугубляется еще и тем, “что сегодня придется в одночасье отдуваться и за мировой обвал, и за роспуск парламента”.

При этом эксперт считает, что политическая нестабильность может быть усилена возможными исками по поводу неконституционности назначения досрочных выборов.

Со своей стороны, Д. Тарабакин подчеркнул необходимость законодательной инициативы на текущий момент. “Политическая нестабильность не только увеличивает нагрузку на госбюджет, но и приостанавливает законодательный процесс в стране в то время, когда законодательная инициатива может оказаться жизненно необходимой в условиях кредитного кризиса”, – сказал он (*FINANCE.ua* (www.news.finance.ua). – 2008. – 9.10).

Известие о том, что США планируют передать Украине боевые корабли, должно вселить оптимизм в киевских чиновников: новые боевые единицы ВМС Украины могут стать новым аргументом в споре с Москвой относительно вывода Черноморского флота из Крыма.

Об этом заявил украинский эксперт по вопросам вооружения А. Табунец.

По его словам, в случае реализации мер, перечисленных Р. Гейтсом, Украина может получить еще один аргумент в споре с Россией о базировании в Крыму Черноморского флота РФ. Москва настаивает на том, что присутствие флота необходимо для защиты южных рубежей не только России, но и самой Украины. Однако теперь этот тезис может стать менее актуальным, считает украинский эксперт.

“В практике военной помощи США были случаи передачи ряду стран списанных по возрасту кораблей. Например, в феврале нынешнего года США предложили Индии взять бесплатно старый американский авианосец “Kitty Hawk” и приобрести для него группу истребителей. Помощь помощью, но лучше все-таки развивать собственные мощности”, – заявил А. Табунец (*Новый Регион* (www.nr2.ru). – 2008. – 9.10).

Коментарі спеціалістів на звернення громадян *

Порядок обліку, зберігання і використання документів, справ, видань та інших матеріалів носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію

Яким відомостям надається гриф обмеження доступу “Для службового користування” у сфері будівництва та житлово-комунального господарства?

Відповідно до Закону України “Про державну таємницю” та постанови Кабінету Міністрів України від 27. 11. 1998 р. “Про затвердження Інструкції про порядок обліку, зберігання і використання документів, справ, видань та інших матеріалів носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю-держави” та відповідними змінами до неї, державний контроль за додержанням законодавства щодо збереження інформації з обмеженим доступом покладено на Службу безпеки України.

Наказом Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 03. 08. 2006 р. № 273 затверджено Перелік відомостей, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави, і яким надається гриф обмеження доступу “Для службового користування” у сфері будівництва та житлово-комунального господарства.

У сфері будівництва, містобудування та житлово-комунального господарства:

– відомості, що розкривають схеми та джерела водозабезпечення, заходи їх охорони у містах з населенням понад 100 тис. осіб, крім відомостей, що становлять державну таємницю;

– відомості, що розкривають координати місць приєднань до комунальних водоводів об’єктів промисловості;

– координати об’єктів джерел комунального водозабезпечення в місцях водозабору;

– організаційні заходи та технічні засоби охорони об’єктів комунального водозабезпечення;

– відомості про запаси знезаражуючих речовин для очищення питної води;

– відомості про фактичні об’єми запасів, місця розташування поверхневих або підземних резервних джерел водозабезпечення в районах та містах з населенням до 100 тис. осіб та більше, якщо такі відомості не становлять державну таємницю;

– плани міст та інших населених пунктів, виконані на топографічних та картографічних матеріалах у масштабі: 1:50000 і крупніше в будь-якій системі-координат, крім державної; 1:100000 в державній системі координат 1942 р. або в іншій системі координат, але в Балтійській системі висот, які містять за

сукупністю всіх показників повну інформацію для детального вивчення та оцінки місцевості;

– відомості про координати астрономічних, гравіметричних, геодезичних пунктів на території України, які визначені з точністю 20 м і точніше в умовній та місцевій системі координат.

У сфері забезпечення охорони державної таємниці:

– відомості за окремими показниками про планування та організацію запровадження заходів забезпечення режиму секретності, фактичний стан, наявність недоліків в організації охорони державної таємниці, крім відомостей, що становлять державну таємницю.

– зведені відомості щодо оформлення та надання допуску та доступу посадовим особам до державної таємниці;

– відомості щодо організації та ведення секретного діловодства;

– відомості про обладнання приміщень, в яких проводяться секретні роботи або зберігаються матеріальні носії секретної інформації, заходи щодо їх охорони;

– відомості щодо перегляду грифу обмеження доступу секретних матеріальних носіїв інформації;

– відомості про організаційні та технічні заходи з охорони інформації з обмеженим доступом під час міжнародного співробітництва.

У сфері мобілізаційної підготовки та цивільної оборони:

– відомості про заходи щодо організації заходів цивільної оборони у міністерстві, крім відомостей, що становлять державну таємницю;

– відомості про організацію системи оповіщення цивільного захисту, побудову системи зв'язку в міністерстві, крім відомостей, що становлять державну таємницю;

– відомості про планування, організацію запровадження та фактичний стан заходів щодо реалізації державної політики у сфері запобігання і подолання кризових ситуацій, що спричинені екстремістськими або терористичними проявами, крім відомостей, що становлять державну таємницю;

– відомості щодо планів переведення підприємств та організацій сфери управління Мінбуду на режим роботи в умовах особливого періоду;

– відомості щодо номенклатури, обсягів та місця зберігання матеріальних цінностей мобілізаційного резерву на окремому підприємстві сфери житлово-комунального господарства;

– відомості про комунально-побутові послуги, що надаються Збройним силам України, іншим військовим формуванням окремим підприємством, організацією сфери житлово-комунального господарства;

– відомості про кількість військовозобов'язаних, що заброньовані за Мінбудом, підприємствами, установами і організаціями сфери його управління при кількості заброньованих до 500 осіб.

Відповідно до Закону України “Про інформацію”, доступ до зазначеної у зверненні інформації з питань будівельної діяльності, пов’язаної з архітектурно-планувальними завданнями на проектування об’єктів цивільного призначення, надається за умови відсутності в них секретної та конфіденційної інформації, що є власністю держави.

Міністерство регіонального розвитку та будівництва України

Правові питання інвестиційної діяльності

Який головний правовий документ, що регулює взаємовідносини між суб’єктами інвестиційної діяльності? Чи може бути об’єктом інвестиційної діяльності будівництво житла, яке здійснюється з використанням недержавних коштів?

На взаємовідносини, які виникають між сторонами інвестиційного договору (угоди), поширюються положення Закону України від 18.09.1991 р. № 1560 “Про інвестиційну діяльність” (далі – Закон України).

Відповідно до ст. 9 Закону України основним правовим документом, який регулює взаємовідносини між суб’єктами інвестиційної діяльності, є договір (угода).

Укладення договорів, вибір партнерів, визначення зобов’язань, будь-яких інших умов господарських взаємовідносин, що не суперечать законодавству України, є виключно компетенцією суб’єктів інвестиційної діяльності.

У разі невиконання умов договору, спірні питання вирішуються у судовому порядку. Втручання державних органів та посадових осіб у реалізацію договірних відносин між суб’єктами інвестиційної діяльності зверх своєї компетенції не допускається.

Законом України від 15. 12. 2005 р. № 3201 “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України” внесено зміни до ч. 3 ст. 4 Закону України „Про інвестиційну діяльність”, відповідно до яких об’єктами інвестиційної діяльності не можуть бути об’єкти житлового будівництва, фінансування спорудження яких здійснюється з використанням недержавних коштів, залучених від фізичних та юридичних осіб, у тому числі в управління. Інвестування та фінансування будівництва таких об’єктів може здійснюватися виключно через фонди фінансування будівництва, фонди операцій з нерухомістю, інститути спільного інвестування, недержавні пенсійні фонди, які створені та діють відповідно до законодавства, а також через випуск безпроцентних (цільових) облігацій, за якими базовим товаром виступає одиниця такої нерухомості.

Міністерство регіонального розвитку та будівництва України

Архітектурно-будівельні норми

Чи є підставою для оскарження дій забудовника в судовому порядку, коли здійснюється будівництво паркану таким чином, що погіршуються умови освітлення та вентиляції житла?

Відповідно до п. 3. 19 державних будівельних норм ДБН 360-92** “Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень”, вимоги до огорожі ділянок встановлюються місцевими правилами забудови залежно від розміру земельних ділянок, умов інженерного обладнання, інсоляції будинків та території, інших нормативних вимог, регіональних традицій.

Згідно зі ст.103 Земельного Кодексу України, власники та землекористувачі земельних ділянок повинні обирати такі способи використання земельних ділянок відповідно до їх цільового призначення, при яких власникам, землекористувачам сусідніх земельних ділянок, завдається найменше незручностей (затінення, задимлення, неприємні запахи, шумове забруднення тощо).

У разі коли будівництво паркану здійснюється таким чином, що погіршуються умови освітлення та вентиляції житла, порушення зазначеної норми законодавства є підставою для оскарження дій забудовника в судовому порядку.

Міністерство регіонального розвитку та будівництва України

Нормативні акти про користування житлово-комунальними послугами

Чи допускається справляння плати за нормативами споживання за наявності квартирних засобів обліку без урахування їх показань?

Відповідно до п. 29 Правил надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 21. 07. 2005 р. № 630, споживач має право на встановлення квартирних засобів обліку та взяття їх на абонентський облік.

Справляння плати за нормативами споживання за наявності квартирних засобів обліку без урахування їх показань не допускається, за винятком випадків, передбачених абзацом 5 п. 16 цих Правил. Виконавець та споживач не мають права відмовлятися від врахування показань засобів обліку (п. 10 Правил).

Антимонопольний комітет України

Правові відносини у сфері постачання та користування електричною енергією

Які документи необхідно оформити під час приєднання електроустановки замовника до електричних мереж?

У відповідності до Правил приєднання електроустановок до електричних мереж, затверджених Постановою Національної комісії регулювання електроенергетики України №1137 від 14. 12. 2005 р., приєднання електроустановки замовника передбачає такі етапи, як підготовка проекту договору про приєднання та видача технічних умов на приєднання до електричних мереж. Ці технічні умови видаються власником електричних мереж. Строк надання технічних умов та проекту договору не має перевищувати 15 робочих днів.

Антимонопольний комітет України

* * *

Як визначається обсяг та вартість електричної енергії, не облікованої внаслідок порушення споживачем правил користування електричною енергією?

Відповідно до абзацу 5 п. 53 Правил користування електричною енергією для населення, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 26.06.1999 р. № 1357 (далі – ПКЕЕН), розмір відшкодування збитків, заподіяних енергопостачальнику внаслідок користування електричною енергією, обчислюється відповідно до методики, затвердженої НКРЕ.

Положеннями п. 3. 3 Методики визначення обсягу та вартості електричної енергії, не облікованої внаслідок порушення споживачами правил користування електричною енергією, затвердженої постановою НКРЕ від 04.05.2006 р. № 562 (далі – Методика) визначено, що розрахунок вартості необлікованої електричної енергії здійснюється:

- за добовою величиною розрахункового споживання електричної енергії;
- за тарифами (цінами) для населення, що діяли в період, за який розраховується розмір вартості необлікованої електричної енергії;
- за кількістю днів, у разі самовільного підключення споживачем електроустановок, струмоприймачів або проводів до електричної мережі енергопостачальника та за умови відсутності між ними договірних відносин – з дня набуття споживачем права власності на електроустановку чи права користування електроустановкою (але не більше сумарної кількості днів у дванадцяти календарних місяцях, що передували дню виявлення порушення) та до дня усунення порушення.

Під час проведення розрахунку вартості необлікованої електричної енергії не враховується наявність у споживача пільг з оплати спожитої електроенергії.

**Національна комісія
регулювання електроенергетики України**

* * *

Як застосовуються тарифи на електроенергію, що відпускається на побутові потреби та потреби підприємницької діяльності?

Згідно з п. 1.1 та 1.2 Порядку застосування тарифів на електроенергію, що відпускається населенню і населеним пунктам, затвердженого постановою НКРЕ від 10.03.1999 р. № 309 (у редакції постанови НКРЕ 10.07.2002 р. № 758), відпуск електроенергії населенню проводиться за тарифом 20,3 коп. за 1 кВтгод. За вказаним тарифом оплачується електроенергія, яка споживається населенням для різних побутових потреб у житлових будинках, квартирах, гуртожитках; для потреб особистих підсобних господарств, присадибних і садових ділянок, дач; освітлення гаражів та боксів для особистих автомобілів, човнів.

Відносини між громадянами (споживачами електричної енергії) та енергопостачальниками регулюються Правилами користування електричною енергією для населення, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 26. 07. 1999 р. № 1357 (далі – ПКЕЕН).

Відповідно до абзаців 1 та 3 п. 19 ПКЕЕН розрахунки населення за спожиту електричну енергію здійснюються за діючими тарифами (цінами) для населення на підставі показань приладів обліку.

Громадяни – суб'єкти підприємницької діяльності оплачують електричну енергію, спожиту на потреби підприємницької діяльності, за відповідним тарифом (ціною).

П. 9 ПКЕЕН зазначено, що споживання електричної енергії без приладів обліку не допускається, крім випадків передбачених ПКЕЕН.

У квартирах або інших об'єктах споживача, розташованих за однією адресою, встановлюється один прилад обліку незалежно від кількості господарських будівель.

Відповідно до абзацу 2 п. 12 ПКЕЕН, у разі споживання електричної енергії громадянами – суб'єктами підприємницької діяльності для потреб такої діяльності ведеться окремий облік.

Разом з тим, згідно з абзацами 1 та 2 п. 1.1 Правил користування електричною енергією, затверджених постановою НКРЕ від 31. 07. 1996 р. № 28 (у редакції постанови НКРЕ від 17.10. 2005 р. № 910) (далі – Правила), Правила регулюють взаємовідносини, які виникають у процесі продажу і купівлі електричної енергії між виробниками або постачальниками електричної енергії та споживачами (на роздрібному ринку електричної енергії).

Дія цих Правил поширюється на всіх юридичних осіб та фізичних осіб (крім населення).

Так, постачання електричної енергії для забезпечення потреб електроустановки здійснюється на підставі договору про постачання електричної енергії, що укладається між власником цієї електроустановки (уповноваженою власником особою) та постачальником електричної енергії за регульованим тарифом, або договору про купівлю-продаж електричної енергії, що укладається між власником цієї електроустановки (уповноваженою власником особою) та постачальником електричної енергії за нерегульованим тарифом (п. 1.3 Правил).

Згідно з абзацом 1 п. 1.6 Правил, договір про постачання електричної енергії на основі типового договору (додаток 3 до Правил) укладається постачальником електричної енергії за регульованим тарифом з усіма споживачами та субспоживачами (крім населення), які розташовані на території здійснення ліцензованої діяльності, постачальником електричної енергії за регульованим тарифом.

Враховуючи зазначене, споживання електричної енергії у приміщеннях житлового фонду фізичними особами, які не здійснюють підприємницьку діяльність та не зареєстровані як підприємці, здійснюється на підставі договору про користування електричною енергією, що укладається відповідно до вимог ПКЕЕН.

Взаємовідносини споживачів (юридичних осіб або фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності) та постачальників електричної енергії за регульованим тарифом регулюються Правилами та виникають на підставі договору про постачання електричної енергії.

При цьому звертаємо увагу, що споживання електричної енергії на побутові потреби та на потреби підприємницької діяльності проводяться за різними приладами обліку та різними тарифами.

**Національна комісія
регулювання електроенергетики України**

* * *

На підставі яких документів здійснюється приєднання до електричної мережі нової електроустановки замовника, що будується або реконструюється чи модернізується?

Згідно з п. 1.1 Правил приєднання електроустановок до електричних мереж, затверджених постановою НКРЕ від 14.12.2005 р. № 1137 (далі – ППЕЕМ), ППЕЕМ регулюють відносини, які виникають під час приєднання та підключення новозбудованих, реконструйованих чи модернізованих

електроустановок замовників (крім когенераційних установок) до електричних мереж.

Згідно з п. 1.3 ППЕЕМ приєднання електроустановки замовника здійснюється власником електричних мереж на підставі договору про приєднання, який укладається за взаємною згодою між власником електричних мереж та замовником.

Технічні умови приєднання до електричної мережі електроустановки замовника, що будується або реконструюється чи модернізується, є невід'ємним додатком до договору про приєднання і містять вихідні дані для проектування.

Відповідно до абзацу 1 п. 2.1 ППЕЕМ, технічні умови приєднання видаються власником електричних мереж у разі приєднання нової електроустановки, збільшення електричної потужності електроустановки внаслідок реконструкції чи модернізації, зміни вимог замовника до надійності електрозабезпечення електроустановки.

Враховуючи зазначене для приєднання нової електроустановки та пов'язаних з цим робіт стосовно проведення реконструкції електричних мереж, розділення обліку електричної енергії тощо необхідно укласти договір про приєднання, зокрема отримати та виконати технічні умови.

**Національна комісія
регулювання електроенергетики України**

Правові засади у сфері транспорту та зв'язку

Як регулюється питання в разі несплати за надання телекомунікаційних послуг?

Правилами надання та отримання телекомунікаційних послуг (постанова КМУ від 09.08.2005 р. № 720) встановлено, що в разі несплати за отримані послуги в установленій строк (визначений у квитанції) абоненту надсилається письмове попередження із зазначенням кінцевого строку оплати. Якщо протягом 10 днів після зазначеного в попередженні строку не надійшло підтвердження про оплату, оператор має право скоротити перелік (обмеження вихідного зв'язку, обмеження користування послугами міжміського та міжнародного телефонного зв'язку) або припинити надання послуг місцевого та/або інших видів телекомунікаційних послуг залежно від проведеної оплати.

Антимонопольний комітет України

* Відповіді на запитання підготовлені за матеріалами Департаменту комунікацій влади та громадськості Кабінету Міністрів України

Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти

Состоялась международная научная конференция на тему: “Полезные ископаемые и перспектива их освоения в морских прибрежных акваториях Азово-Черноморского бассейна”. Мероприятие проходило в южнобережном поселке Кацивели Автономной Республики Крым, где расположено экспериментальное отделение Морского гидрофизического института НАН Украины.

Инициаторами ее проведения выступили ведущие институты Национальной академии наук Украины – Морской гидрофизический и геологических наук. О высоком уровне мероприятия свидетельствует участие в нем пяти академиков Национальной академии наук Украины, семи ее членов-корреспондентов, 14 докторов и 20 кандидатов наук, 20 молодых специалистов и аспирантов. В ходе конференции было заслушано 19 пленарных и пять стендовых докладов. Примечательно, что семь из них авторы посвятили проблемам функционирования гидротехнических комплексов добычи полезных ископаемых и экологического контроля состояния окружающей природной среды. В пяти докладах давалась оценка современному состоянию водных, подводных и подземных кладовых Азово-Черноморского бассейна, их запасов и перспективам их освоения. Столько же сообщений с трибуны конференции содержали анализ современных методов поиска и разведки полезных ископаемых. Два докладчика осветили состояние биоресурсов Азово-Черноморского бассейна.

Исключительно все доклады содержали ценную научную информацию – результат многолетних исследований. Академик Национальной академии наук Украины Е. Шнюков (Киев) представил коллегам серьезный анализ данных, собранных по состоянию железорудных провинций в Черном и Азовском морях. В этих водоемах зафиксировано присутствие железомарганцевых конкреций. Особенно они проявляют себя в омывающем юго-западные берега Крыма Каламитском заливе. Ученый обратил внимание и на факты обнаружения золота в исследуемых акваториях.

Поколения ученых накапливают сведения о необыкновенно высокой газоотдаче Черного моря. Американские специалисты, работавшие на исследовательском судне “Кнорр”, назвали цифру: в черноморской воде содержится в пределах 80 млрд куб. м метана.

Профессиональный интерес академика Е. Шнюкова вызывают еще и грязевые вулканы. Они встречаются и на суше Крымского полуострова, и на мелководье, и в глубоководных зонах. Наличие газовых фонтанов, грязевых

вулканов, их локализация, убежден ученый, указывают на мощный энергетический потенциал Черного моря.

Выводы академика получили подтверждение в некоторых докладах других участников научной конференции. Показательно в этой связи выступление ученого, члена-корреспондента НАНУ А. Лукина (Институт геологических наук Национальной академии наук Украины). Название его доклада предельно конкретно: “Перспективы открытия крупных нефтяных и газовых месторождений в Черном море”. Ученый утверждает, что нефтегазоносные территории – это 81 % общей площади Украины. Свыше 48 % пространств охватывают юг страны. Исследованы же потенциально богатые земли и акватории предельно скромно, едва ли не их десятая часть.

По твердому убеждению А. Лукина, в Черном море можно найти месторождения энергоресурсов, равные “Белому тигру” на морском шельфе Вьетнама.

В то же время уделено достаточно внимания необходимости экологического контроля за состоянием природной среды в районах нефтегазодобычи на северо-западном шельфе Черного моря, а также постановке современных методов оценки сохранения морской экосистемы, подверженной техногенной нагрузке.

Большой интерес проявили к дрейфтерам – плавающим буям, начиненным датчиками. Они постоянно осуществляют мониторинг моря, фиксируя скорость и направления течений, степень загрязнения воды, вертикальных обменных ее процессов и другие показатели. С дрейфтерами-первенцами связь велась через спутники. Такие аппараты существуют и создаются и в настоящее время. Но есть и новинка – уникальные дрейфтеры, с которыми обеспечивается сотовая связь.

Научная международная конференция приняла итоговый документ, где изложены ее рекомендации. Признана актуальность пополнения отечественного баланса энергоносителей за счет их разведки и добычи на Азово-Черноморском шельфе. Связанные с этой проблемой планы целесообразно включить отдельным разделом в Национальную морскую программу. В настоящее время она готовится к утверждению в 2009 г. Так, было учтено предложение председательствовавшего на конференции и выступившего с докладом директора Морского гидрофизического института НАН Украины, члена-корреспондента НАНУ В. Иванова. В целях обеспечения рисков в работе гидротехнических комплексов по добыче полезных ископаемых поддержана идея создания Национального центра морских прогнозов НАН Украины. Для обоснования и прогнозирования рационального природопользования рекомендовано обязательное задействование материалов многоспектральных космических съемок, математического моделирования процессов энергообмена. Участники конференции считают целесообразным дальнейшее проведение экологического контроля состояния окружающей

природной среды в районах добычи нефти и газа (*Калько А. Быть в Черном море крупным месторождением нефти и газа // Слава Севастополя (www.slava.sebastopol.ua). – 2008. – 8.10).*

* * *

Чернівецька обласна рада взяла участь у спільному польсько-українському проекті в межах програми Romos rozwojowa, фінансову підтримку якого забезпечило Міністерство закордонних справ Республіки Польща, і спільно з Варшавським університетом отримала грант. Координаторами роботи стали голова постійної комісії обласної ради з питань освіти, науки, культури, спорту та молодіжної політики, доцент Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича О. Киналь та професор геологічного факультету Варшавського університету К. Юзвяк. У межах проекту передбачено спільні наукові дослідження на території Польщі та Чернівецької області, проведення семінарів, науково-практичних конференцій, практичних навчань фахівців сільського та водного господарства тощо.

Спільний проект діятиме до кінця 2008 р. і покликаний сприяти налагодженню співпраці фахівців у галузі сільського господарства, водних ресурсів, ґрунтознавців. У межах його реалізації делегація в складі депутатів Чернівецької обласної ради та районних рад вже побувала в Польщі. Натомість авторитетна група польських науковців готується вирушити на Буковину з метою проведення польових досліджень на теренах Чернівецької області (*Обласна рада взяла участь у спільному польсько-українському проекті: У рамках його реалізації делегація у складі депутатів Чернівецької обласної ради та районних рад вже побувала в Польщі // Citi(citi. sv.ua). – 2008. – 26.09).*

Авіакосмічна галузь

Завершився VI Міжнародний авіакосмічний салон “Авіасвіт-XXI”, який протягом п’яти днів наприкінці вересня працював на території льотновипробувальної бази Авіаційного науково-технічного комплексу ім. О. Антонова (Київська обл.).

У роботі авіакосмічного салону “Авіасвіт-XXI” брали участь компанії, промислові підприємства, науково-дослідні і проектно-конструкторські організації, фірми, інші структури з 22 країн. Це Австрія, Бельгія, Білорусь, Велика Британія, Грузія, Естонія, Ізраїль, Індія, Італія, Китай, Латвія, Нідерланди, Німеччина, Польща, Росія, США, Угорщина, Україна, Франція, Чехія, Швейцарія, Швеція.

Однією з головних подій 6-го “Авіасвіту” стала церемонія, під час якої АНТК ім. О. Антонова передав створений і споруджений ним первісток

сімейства регіональних пасажирських літаків нового покоління Ан-148 замовнику – українській державній лізинговій компанії “Лізингтехтранс”.

За українсько-російською програмою щодо спільного створення та виробництва літаків Ан-148 серійними підприємствами визначено київський “Аміант” і Воронежське акціонерне літакобудівне товариство. На обох авіазаводах перші серійні літаки цього типу мають бути остаточно готовими наприкінці 2008 р., а замовникам машини планується передати приблизно в I кварталі 2009 р.

За словами генерального директора Воронежського акціонерного літакобудівного товариства М. Шушпанова, підприємство вже має замовлення на 34 лайнери Ан-148. Замовник першого з них – державна авіакомпанія “Росія”, яка здійснює повітряні перевезення вищих посадових осіб своєї держави. Крім російських перевізників, перспективами придбання цих літаків зацікавилися також авіатори Куби й Венесуели.

В експозиції салону “Авіасвіт-XXI” одним з найбільших був стенд, де демонструвалися досягнення запорізьких двигунобудівників – КБ “Прогрес” ім. О. Івченка і ЗАТ “Мотор Січ”, тобто тих, хто конструює і виготовляє надійні й високоефективні мотори різноманітної цивільної, військової техніки: літаків, вертольотів та інших літальних апаратів (разом з двигунами для безпілотників і крилатих ракет).

За словами голови ради директорів ЗАТ “Мотор Січ” В. Богуслава, завод “Авіакон” виробив модернізований в Україні військовий вертоліт Мі-24, оснащений новим турбовальним двигуном, спроектований запоріжцями разом з російськими партнерами. Новий двигун, як засвідчили авіатори, забезпечує відчутне – 40 % заощадження пального порівняно з агрегатом, яким зазвичай оснащують вертольоти цього типу. До того ж цей мотор дає змогу значно поліпшити льотно-технічні характеристики вертольотів.

До програми демонстраційних польотів під час салону “Авіасвіт-XXI” увійшов показ у небі великих можливостей широкого спектра авіаційної техніки із сімейства літаків, створених в АНТК ім. О. Антонова. Відвідувачі спостерігали за такими крилатими машинами, як Ан-225 “Мрія” (літак з найбільшою у світі вантажністю), Ан-70 (військово-транспортний), Ан-140 (регіональний літак з турбогвинтовими двигунами), Ан-124 “Руслан” (могутній вантажовоз у його модернізованому варіанті Ан-124-100М-150), Ан-148 (регіональний пасажирський літак з турбореактивними двигунами), Ан-74 (багатоцільовий), а також ветеран Ан-22 “Антей”.

У космічній частині експозиції салону “Авіасвіт-XXI”, сформованій під егідою НКАУ, серед макетів різних ракет-носіїв, створених у Дніпропетровську в державному конструкторському бюро “Південне” (сімейства “Зеніт”, “Циклон”, “Дніпро” тощо) і які серійно випускаються виробничим об’єднанням “Південний машинобудівний завод”, експонувалася ракета “Зеніт-3SL”, за допомогою якої реалізується міжнародна програма “Морський старт”.

Відповідно до цієї програми з екваторіальної зони Тихого океану (в районі острова Різдва) час від часу запускаються ракети згаданого типу, які, стартуючи із самохідної платформи “Одісей”, виводять на навколоземні орбіти різноманітні космічні апарати різних замовників.

Перспективну розробку – новий лазерний гіроскоп – продемонструвало на виставці “Авіасвіт-XXI” центральне конструкторське бюро “Арсенал” (Київ). За словами директора і головного конструктора ЦКБ М. Лихоліта, нині цей гіроскоп (пристрій, призначений для здійснення вельми точної орієнтації і навігації в просторі) випробовують на спеціальних стендах та в складі рухомої дослідницької лабораторії.

У виставковій експозиції ДКБ “Південне” увагу привернув плакат, який, як пояснили фахівці цього конструкторського бюро, ілюстрував один з нових напрямів перспективної співпраці цього бюро з зарубіжними партнерами. Ідеться про те, що в ДКБ “Південне” розроблятимуть першу ракетну ступінь для створюваної в США двоступеневої ракети-носія “Таурус”, яка працюватиме на рідкому екологічно чистому паливі. Призначається вона для майбутньої комерційної системи доставки вантажів на МКС (міжнародну космічну станцію), яка функціонує на навколоземній орбіті. Другу ж ступінь для ракети “Таурус” створюватиме в США фірма “Wallops” разом з іншими американськими партнерами *(Фельдман В. “Авіасвіт”: 6 зліт // Демократична Україна. – 2008. – 10.10. – С. 22).*

* * *

Авиационный научно-технический комплекс им. Антонова изучает возможность возобновления участия уникального украинского самолета сверхбольшой грузоподъемности АН-225 “Мрія” в космических программах по запуску ракетносителей в космос. Об этом заявил генеральный конструктор АНТК им. Антонова Д. Кива на международном авиасалоне “Авіасвіт-XXI” в Гостомеле.

Согласно информации АНТК им. Антонова, запуск ракетносителя с самолета позволяет выводить 1 кг полезного груза на орбиту в шесть раз дешевле, чем при наземном запуске. На сегодня АНТК им. Антонова принимает участие в разрабатываемых заводом “Южмаш” проектах двух авиационно-космических систем АКС “Спейс Клипер” и АКС “Свитязь” *(Главред (glavred.info). – 2008. – 30. 09).*

Практичні впровадження науково-дослідних і проектно-технічних напрацювань

Найбільший прямокутний сапфір у світі виростили в лабораторії НТК “Інститут монокристалів” НАН України в Харкові. Його розміри становлять 350x500x50 мм, а вага сягає 45 кг. Такий кристал можна отримати тільки

методом горизонтальної спрямованої кристалізації за технологією, розробленою харківськими вченими.

Цим екземпляром харків'яни розпочинають виробництво великих сапфірів, які не мають аналогів і використовуватимуться для роботи в агресивних середовищах, під великим тиском, в аерокосмічній техніці, літакобудуванні та в масовому виробництві підкладок для світлодіодів. За оцінками фахівців, потреба в дешевих великогабаритних сапфірових елементах на світових ринках стрімко зростає і обсяг їх виробництва найближчими роками необхідно збільшити в кілька разів. Установку “Горизонт-5” для серійного вирощування гігантських сапфірів, за технічним завданням НТК “Інститут монокристалів” НАНУ, розробило й виготовило державне підприємство ЦКБМ “Донець” у Луганську.

В. Пузиков, член-кореспондент НАН України, лауреат Державної премії України в галузі науки та техніки, доктор фізико-математичних наук:

“Сапфір став одним з найперспективніших матеріалів ХХІ ст. завдяки унікальному поєднанню властивостей – він має високу прозорість в ультрафіолетовій, видимій та інфрачервоній частинах спектра, високі діелектричні властивості, високу твердість, зносостійкість і теплопровідність, радіаційну та хімічну стійкість, біоінертний. Усе це визначило його широке застосування в багатьох галузях сучасної науки та техніки – оптиці, оптоелектроніці, мікроелектроніці та медицині.

В оптоелектроніці це передусім виробництво найефективніших електролюмінесцентних джерел світла, які за сукупністю світотехнічних характеристик у 14–15 разів перевершують лампи розжарювання. У цих пристроях сапфір використовується як підкладка для нанесення світловипромінювальних шарів різноманітних сполук, зокрема нітриду галію і його твердих розчинів. За оцінками фахівців, це одна з найбільш енергоощадних технологій сучасності. Обсяг світового ринку джерел світла нового покоління на 2015 р. оцінюється в 9–10 млрд дол.

Другий перспективний напрям використання сапфіра – оптика, яка працює в екстремальних умовах. Тут сапфір є безальтернативним матеріалом і приходиться на зміну кварцу. Це устаткування, в якому використовуються високі тиски та агресивні середовища, проекційне телебачення, вікна сканерів касових апаратів тощо. Унікальні галузі використання сапфіра – аерокосмічна техніка та прозора броня. У цих галузях використовуються сапфірові вікна як правило великих розмірів – діаметром 200 мм і більше.

Слід зазначити, що установка “Горизонт-5” потенційно дає змогу виростити ще більші кристали сапфіра – розміром 500x800x50 мм. Це дуже цікаве найближче надзавдання учених інституту” *(Гаташ В. Учені виростили сапфір-гігант // Дзеркало тижня (www.dt.ua). – 2008. – 11–17.10. – С. 12).*

Інформаційні технології

Українские разработчики запустили сайт www.voicesearchbar.com, на котором можно бесплатно скачать программу, позволяющую искать в Google.com, используя голос.

Программа устанавливается как дополнение к Internet Explorer, и после установки пользователю достаточно произнести фразу для поиска и ее тут же распознает программа и введет в окно поиска.

Для улучшения качества распознавания речи, авторы программы рекомендуют запустить режим обучения. После трех-четырех пробных запросов, программа начнет распознавать речь на достаточно хорошем уровне.

На данный момент программа распознает запросы только на английском языке, но в ближайшее время разработчики намерены это исправить, а также улучшить распознавание речи и добавить несколько новых важных функций (*Украина промышленная (www.ukrindustrial.com). – 2008. – 13.10*)

Інноваційні технології

Українські вчені розробили власного підводного робота, за допомогою якого проводимуть археологічні дослідження Чорного моря. На пропозицію сконструювати такий пристрій відгукнулися в НДІ підводної техніки Університету кораблебудування ім. адмірала Макарова, що в Миколаєві. Група молодих учених під керівництвом В. Блінцова розробила модель “Софокла” за шість місяців.

Крім того, використання українського робота є більш вигідним. Виготовити його коштуватиме 50 тис. грн, тоді як вартість “Геркулеса” американського робота – 1,5 млн дол.

Тестування “Софокла” проходило в Чорному морі, поблизу Балаклави, на затонулому в 1855 р. британському кораблі “Агнес Блейкі”, що лежить на глибині 86 м.

Апарат “Софокл” спускається під воду на глибину до 200 м і може бути там 24 год. При цьому живиться й керується він за допомогою кабелю, з’єданого із судном. У цей час на моніторі, встановленому на борту судна, можна спостерігати реальну картинку з камери, якою оперує робот. Рухається “Софокл” за допомогою трьох гвинтів, два з яких забезпечують горизонтальний рух і ще один – вертикальний. На “Агнес Блейкі” “Софокл” ретельно оглянув весь корабель та зафіксував розташування найбільш цікавих артефактів.

Основна і поки єдина функція “Софокла” – це візуальний огляд. Однак це не все, що зможе виконувати робот. На “Софоклі” встановили додаткове освітлення та систему захисту. У результаті робот матиме маніпулятори, причому одна рука працюватиме насосом, пензликом, “присмоктувачем” для

підняття вантажів, а друга – обслуговуватиме “робочу руку”, мінятиме насадки. Крім того, планують встановити додаткову камеру на кабелі “Софокла”, яка передаватиме картинку самого апарата, а також кілька лабораторних датчиків, що фіксуватимуть течію, температуру та хімічний склад води.

Загалом Департаменту підводної спадщини потрібно сім таких пристроїв, аби працювати в Чорному й Азовському морях, а також на Дніпрі та Дунаї (Свиридовський А. *“Софокл” придивляється // Україна молода. – 2008. – 14.10).*

Енергоощадні технології

Національний технічний університет України “КПІ” та Державне підприємство – Науково-виробничий комплекс газотурбобудування “Зоря-Машпроект” (Миколаїв) – спільно створили газопаротурбінну технологію “Водолій”, яка здатна істотно зменшити потреби України в газі. Побудована на принципово нових наукових та технічних рішеннях, що забезпечують різке скорочення витрат паливних ресурсів та низьке забруднення навколишнього середовища, вона не має аналогів у світовій науці і практиці.

Перший промисловий зразок ГПТТ “Водолій” було впроваджено в дослідну експлуатацію наприкінці 2003 р. на КС “Ставищанська” магістрального газопроводу “Уренгой–Ужгород”. Це дало змогу зменшити витрати природного газу на потреби його транспортування майже на 30 % (на 1500 куб. м за годину) і підтвердити низьке забруднення навколишнього середовища.

Якщо на всіх КС в Україні газотурбінні приводи газоперекачувальних агрегатів замінити на ГПТТ “Водолій”, то витрати природного газу на його транспортування зменшаться на 2,8–3 млрд куб. м на рік.

Вагомий результат у справі економії природного газу досягається при застосуванні газопаротурбінної технології “Водолій” для спільного виробництва електричної та теплової енергії. Розрахунки показують, що витрати паливних ресурсів за умови заміни старої технології на “Водолій” скоротяться в 1,6–1,7 раза.

Зокрема, її застосування тільки в Держжитлокомунгоспі України дасть змогу скоротити витрати природного газу на 4,5–5 млрд куб. м на рік, а по Міненерго зменшення цих витрат становитиме близько 6,5 млрд куб. м на рік.

Значну економію природного газу можна отримати на промислових підприємствах, де він використовується як паливо, якщо технологію “Водолій” застосувати для утилізації теплоти вторинних енергоресурсів, особливо на підприємствах металургійного та хімічного комплексів. Згідно з попередніми розрахунками витрати природного газу зменшаться в 1,85–1,9 раза.

Ще більший ефект досягається при застосуванні технології “Водолій” для утилізації теплоти відпрацьованих газів газотурбінного приводу газоперекачувальних агрегатів на КС магістральних газопроводів. На сьогодні його механічна потужність становить близько 4427 МВт, а кількість теплоти, що скидається в навколишнє середовище, сягає 16100 МВт. Аналітичні дослідження показують, що за рахунок утилізації цієї теплоти та використання її в циклі технології “Водолій” можливо виробляти близько 35,5 млрд кВт/год електроенергії за рік, що становить 41,8 % її кількості, виробленої всіма тепловими електростанціями України у 2002 р.

Істотного ефекту очікують від упровадження технології “Водолій” в енергетичний комплекс країни за рахунок значного зменшення викидів парникового газу. Це обумовлено входженням України (відповідно до Кіотського протоколу) до першої десятки країн світу за розмірами квот на промислові та інші викиди, що створює додаткові стимули для нарощування іноземного інвестування з метою збільшення рівня квот країн-інвесторів і дає Україні змогу отримувати від їх реалізації сотні мільйонів доларів США.

Росія вже взяла курс на організацію власного виробництва енергоустановок типу “Водолій”. На сьогодні Московське машинобудівне підприємство “Салют” створило енергоблок потужністю 70 МВт для виробництва електричної і теплової енергії на ТЕЦ-28 “Мосенерго” (*Горпинич Л. “Водолій” урятує від газової кризи // Дзеркало тижня (www.dt.ua). – 2008. – 11–17.10. – С. 11).*

Альтернативні джерела енергії

У Львівському державному аграрному університеті досліджують ряд цікавих тем, зокрема в галузі гідроенергетики та комбінованого використання поновлюваних джерел енергії для забезпечення потреб аграрного виробництва. Творчий колектив невеликий: професор, завідувач кафедри електротехнічних систем В. Сиротюк, доценти кафедри енергетики С. Сиротюк та В. Гальчак, доцент В. Воробкевич та перший проректор, завідувач кафедри енергетики університету В. Боярчук.

Випуском вітрових генеруючих установок сьогодні займаються на дніпропетровському “Південмаші” та харківському підприємстві “Світ вітру”. Проте їхні вироби більше розраховані на швидкий вітер. Особливістю львівської установки є її адаптація до місцевих умов. Це тихохідний клас вітряка, здатний працювати навіть за швидкості вітру 2–2,5 м/с. А головне: львівська установка не створює акустичних шумів, тобто поблизу неї можуть проживати без шкоди для здоров’я люди, тварини, птахи.

Поряд з цим триває робота над вивченням можливостей використання енергії сонця, тепла ґрунту для опалення промислових, сільськогосподарських підприємств, житлових будинків, об’єктів лікувального призначення тощо.

Університетські фахівці розробили систему комплексного використання різних видів поновлюваних джерел енергії і скомплектували її, використовуючи обладнання вітчизняного виробництва. Нині це діюча енергетична система.

За словами С. Сиротюка, для практичного застосування джерел поновлюваної енергетики в різних регіонах області важливо знати кліматичні умови та енергетичний потенціал кожного з них. Скажімо, вітрові установки більш ефективно могли б працювати в Прикарпатті та Карпатах. Проте навіть у межах області існують кліматичні особливості, а це означає, що при виборі певного виду малої енергетики потрібен індивідуальний підхід.

Якщо хочемо використовувати поновлювані джерела енергії, то до цього питання маємо підходити комплексно. Орієнтуватися на забезпечення господарства енергією лише від одного агрегату: вітроустановки чи сонячних систем – нераціонально. Зокрема, ефективно поєднати в одній системі сонячну батарею та вітровий генератор.

Ще один напрям діяльності науковців – розробка спеціалізованих систем керування енергетичними потоками в комплексних системах енергозабезпечення.

Як зазначають науковці, вже сьогодні є потенційні споживачі, які б хотіли придбати такі установки. Але все стримується їхньою високою вартістю. У багатьох західних країнах споживачам, які розвивають поновлювані джерела енергії, держава повертає частину коштів, витрачених на їх спорудження. Це пов'язано з тим, що за рахунок використання поновлюваних джерел енергії зменшується навантаження на традиційну велику енергетику. Таким чином, усувається негативний вплив на навколишнє середовище, зокрема забруднення території, води, повітря тощо. Коли ж ідеться про Україну, то важливо й те, що використання поновлюваної енергетики приводить до зниження видатків на придбання за кордоном традиційних енергоносіїв (*Худицький В. Чи завоюють вітряки місце під сонцем? // Дзеркало тижня. – 2008. – 4–10.10.*)

Розробки та дослідження для агропромислового комплексу

24–25 **серпня** **в** **Полтавской** **аграрной** **академии** **проходила** **Международная** **научно-практическая** **конференция** **“Экономика** **аграрных** **предприятий: проблемы теории и практики”**. Как говорилось в официальном документе форума, принятом по его окончании, мероприятие провели с целью определения приоритетных путей реализации стратегических задач социально-экономической политики Украины в сельском хозяйстве.

Ученые попытались конкретизировать ряд задач и направлений развития аграрного сектора страны, определенных в правительственных документах, в частности Госпрограмме повышения конкурентоспособности национальной экономики Украины на период 2008–2015 гг., Программе инновационного

развития областей Украины на 2007–2011 гг. и Государственной целевой программе развития украинского села на период до 2015 г.

Сегодня ведется активный поиск новых путей аграрно-промышленной интеграции, который инициируют предприятия пищевой и перерабатывающей отрасли, так как из-за неэффективных реформ в АПК перерабатывающие предприятия столкнулись с серьезной проблемой – значительным неиспользованием производственных мощностей. Причины этого – уменьшение гарантированных поставок сырья, потеря специализированных сырьевых зон, конкуренция со стороны импортной продукции.

Таким образом, на современном этапе развития экономики особое значение приобретают интеграционные процессы, которые в сложившихся условиях становятся способом стабилизации и развития производства за счет сближения интересов предприятий АПК (Нестерук Ю. Ю. Эффективный механизм аграрно-промислової інтеграції) *(Сидорченко В. Аграрно-промисловий комплекс в Україні просто розгромили // Газета 2000. – 2008. – 3–9.10).*

Наука і влада

Верховная Рада приняла в целом Закон № 3061 “Об утверждении общегосударственной целевой научно-технической космической программы Украины на 2008–2012 гг”.

Цель программы – обеспечение развития и эффективного использования космического потенциала Украины для решения неотложных вопросов устойчивого развития, безопасности, внедрения высоких технологий и повышения уровня науки и образования. Общий объем финансирования программы составляет 2 млрд 495 млн грн.

Выполнение мероприятий программы позволит, в частности, создать постоянно действующую группировку отечественных космических аппаратов для наблюдения Земли и геофизического мониторинга “Сич” и национальную систему геоинформационного обеспечения как часть европейской системы GMES и мировой GEOSS, обеспечить Вооруженные силы, другие военные формирования и правоохранительные органы современными космическими средствами и информацией, реализовать образовательные космические проекты *(Вовремя.info (www.vovremya.info). – 2008. – 30. 09).*

Проблеми інформатизації

Матеріали до Міжнародної наукової конференції “Проблеми гармонізації новітніх та традиційних бібліотечно-інформаційних ресурсів”

В. Бондаренко, редактор I кат.

Трансформація послуг та ресурсів бібліотеки в контексті підвищення ефективності її комунікативної функції

Останнім часом інформація дедалі частіше визначається як основний ресурс майбутнього, який може ефективно використовуватися лише тими членами суспільства, хто володіє необхідними знаннями і добре підготовлений до навігації в інформаційному просторі. Сьогодні зростання обсягів інформації обумовлює процес якісного її перетворення. А розвиток обчислювальної техніки, всесвітня мережа Інтернет привели до глобальних змін у процесах створення, розповсюдження та обміну інформації.

Треба відзначити, що глобальна інформатизація, спричинивши переоцінку важливість інформації в системі стратегічних ресурсів, які відбивають рівень соціально-економічного розвитку країн, висунула бібліотеки в число найзначущих, з точки зору задоволення соціальних потреб суспільства, інститутів формування і розповсюдження інформаційних ресурсів.

Сучасні бібліотеки реагують на процес інформатизації, використовуючи у своїй роботі нові джерела інформації, створюючи і удосконалюючи як нові види інформаційно-аналітичної продукції, так і нові форми бібліотечного обслуговування.

Бібліотека нового типу – це бібліотека, де читач знаходить, безумовно, інформацію з фондів даного сховища, але, крім того, має змогу миттєво отримати будь-яку інформацію, що зберігається в будь-якій іншій бібліотеці. Таку можливість надає бібліотекам Інтернет. При цьому набуває додаткового значення міжбібліотечна кооперація. Показовим у цьому контексті є приклад бібліотеки Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, де відкрито перший віртуальний науковий читальний зал Російської державної бібліотеки. В електронній бібліотеці в повному обсязі представлено усі дисертації колишнього СРСР, а також Росії за останні 10 років. На сьогодні це – 87 тис. наукових дисертацій, кількість яких щорічно зростає ще на 30 тис. Програма створення віртуальних читальних залів Російської державної бібліотеки стартувала у 2004 р., і сьогодні в країнах колишнього СРСР уже відкрито понад 120 тис. подібних читалень. Доступ до дисертацій для читачів безкоштовний, вони автоматично стають абонентами Російської державної бібліотеки.

Електронні технології, які використовують бібліотеки при створенні своїх веб-сайтів, істотно розширюють бібліотечний сервіс, поєднуючи пошук внутрішніми ресурсами бібліотек з відсилкою користувача до інформації, яка міститься безпосередньо в Інтернеті на сайтах інших бібліотек, громадських організацій, урядових структур, науково-дослідних інститутів тощо.

Сьогодні бібліотеки широко використовують основні режими Інтернету, до яких належать такі базові програмні засоби, як:

- електронна пошта (використовується бібліотеками для відсилки і отримання кореспонденції, доставки електронних видань в операціях МБА, в електронних конференціях);

- віддалений доступ, який дає змогу місцевому комп'ютеру підключатися до віддаленого комп'ютера, також підключеного до Інтернету як термінал (бібліотеки користуються ним для підключення до чужих каталогів, баз даних, університетських інформаційних і громадських мереж);

- передача файлів, або FTP (використовується бібліотеками для електронної доставки документів, “анонімного” розповсюдження інформації і передачі каталогізаційних записів)¹.

По суті, сучасна бібліотека починає функціонувати одночасно як зовнішня і внутрішня електронна бібліотека. При цьому зростає роль тих її підрозділів, що займаються продукуванням і розповсюдженням в електронному вигляді інформаційно-аналітичних матеріалів, створених на базі фондів бібліотеки з використанням новітніх технологій. Слід звернути увагу на те, що в процесі глобальної інформатизації та розвитку інформаційно-комунікаційних систем великі масиви інформації потребують якісної обробки. Аналіз інформації, співставлення різних точок зору, висвітлення неординарних поглядів дає можливість споживачам інформації оволодіти нею у значно коротші терміни. Зацікавленість користувачів у здійсненні цих функцій спонукає бібліотеки створювати інформаційно-аналітичні структури, які покликані, аналізуючи потреби користувача, виробляти якісний синтезований інформаційний продукт.

Таким підрозділом є, зокрема, Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів держаної влади (СІАЗ) Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, яка тісно співпрацює з державними структурами та громадськими організаціями в плані задоволення їх потреб у необхідній інформації.

Служба здійснює аналіз політичних, соціально-економічних процесів сьогодення Української держави, аналізує ставлення до суспільного життя в Україні державних структур, громадської думки країн СНД та далекого зарубіжжя, вивчає державотворчий, законодавчий процес у зарубіжних країнах і

---

¹ Величко Т. В. Використання Internet-технологій у роботі бібліотеки УДМТУ // www.library.tup.km.ua.

зіставлення його з практикою законотворення в Україні, налагоджує контакти з іншими інформаційно-аналітичними структурами для обміну продукцією, на основі широкого кола різноманітних за своїм характером джерел (починаючи з наукових монографій і закінчуючи матеріалами ЗМІ) готує відповідні інформаційно-аналітичні продукти, які можна кваліфікувати як вторинний науково-обґрунтований бібліотечний ресурс.

Сучасні служби продукування і розповсюдження електронної інформації, які використовують новітню інформаційну техніку і технології, сьогодні існують у бібліотеках ряду зарубіжних країн (США, Великій Британії, Нідерландах та ін.). Доставка копій матеріалів замовнику здійснюється протягом незначного проміжку часу (від кількох хвилин до кількох годин), незалежно від місцезнаходження оригіналу. Таким чином, відбувається трансформація традиційних видів обслуговування користувачів бібліотек. Наприклад, такий вид обслуговування бібліотечних користувачів як МБА набуває вигляду електронної доставки документів.

В Україні цей вид обслуговування також відіграє значну роль в активному просуванні документа до користувача, забезпеченні доступу до будь-якого видання в оригіналі чи копії, незалежно від місця його зберігання і часу публікації. Крім того, у бібліотеках існує служба електронної доставки документів (ЕББ) для бібліотек – абонентів МБА. Бібліотеки України отримують електронною поштою статті з періодичних видань, автореферати, фрагменти з книг та документів, які містяться у фондах інших бібліотек країни.

Разом із трансформацією під впливом електронних технологій основних бібліотечних функцій спостерігаються відповідні зміни і в розвитку бібліотечних ресурсів, серед яких поряд з традиційними ресурсами бібліотек на паперових носіях (книжкові видання, газетна періодика, журнали тощо) пріоритетним стає розвиток електронних інформаційних ресурсів (електронні каталоги, електронні повнотекстові документи, компакт-диски, аналітична інформація тощо), що дає змогу забезпечити цілодобовий доступ до відомостей про бібліотечний фонд та самого фонду.

Наприклад, онлайн-ресурси НБУВ містять такі основні компоненти:

– електронний каталог, який відбиває український обов'язковий примірник документів, отриману бібліотекою іноземну літературу, а також бібліографічні картотеки, що розкривають світовий документальний потік. Каталог бібліотеки в перспективі має трансформуватися в інтегрований бібліографічний ресурс провідних вітчизняних книгозбірень;

– загальнодержавну реферативну базу даних, яка складається з вітчизняних наукових публікацій (монографії, енциклопедії, довідники, словники, періодичні видання, збірники наукових праць, матеріали конференцій, автореферати дисертацій, препринти тощо);

– фонд електронних документів (надані авторами комп'ютерні версії книг, отримані з ВАК України автореферати дисертацій, передані редакціями

журналів статті з періодичних видань, загальнодоступні публікації з бібліотечної справи та інформаційної діяльності, твори класиків української літератури, електронні копії раритетів).

– аналітичні матеріали².

Перенесена на електронні носії інформація стає більш доступною за допомогою компютерних засобів і систем, мереж зв'язку загального користування, у першу чергу дистанційних. Доступна для оперативного відтворення засобами комп'ютерного опрацювання інформація перетворюється в найважливіший чинник соціального розвитку суспільства.

При цьому електронні ресурси не статичні, а перебувають у постійному розвитку. Так, під впливом інформаційних технологій розширюються межі традиційної системи видань, формуються різні типи електронних документів (мережеві версії друкованих видань, онлайнві газети та часописи, додатки до традиційної преси, колекції посилянь, огляди, дайджести, альманахи тощо), постійно з'являються нові види електронних ресурсів (програмне забезпечення, бази даних, мультимедійні продукти тощо). Особливий інтерес викликають динамічні електронні документи, які змінюють інформаційний зміст за певних умов використання, або інтерактивні мультимедіа, своєрідність яких полягає у постійному оновленні їх вмісту³.

Як синтез трансформованих послуг та ресурсів бібліотеки, підвищення ефективності її комунікативної функції можна розглядати створення протягом останніх років у багатьох країнах Європи і України в тому числі такого якісно нового інформаційного ресурсу як електронні бібліотеки.

Електронна бібліотека складається з найважливіших документів з різних тем, які включають тексти, статичні зображення, що рухаються, та звук. Доступ до такого виду інформаційного ресурсу може забезпечити будь-яка бібліотека, що має належне обладнання та дозвіл на використання інформаційного ресурсу. Зокрема, офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (**www.nbuv.gov.ua**) забезпечує доступ до електронних бібліотек нормативних актів України [(“Законодавство України” та “Законопроекти” (сайт Верховної Ради України), “Нормативні акти України” (сайт ЗАТ “Інформтехнологія”) та „Нормативні акти України в бібліотечній і суміжних галузях” (тематична добірка)], наукових бібліотек [зокрема бібліотеки Інституту філософії РАН, комп'ютерної бібліотеки “Русские документы”, “Хаос.ru” (теорія хаоса, фракталі), “Хронос” (добірка історичних матеріалів), “arXiv.org” (500 тис. загальнодоступних публікацій з фізики, математики, комп'ютерних наук, біології) та ін].

---

² Костенко Л. Й. Онлайнві ресурси бібліотеки: створення, використання // Бібліотечний вісник. – 2003. – № 1. – С. 13–17.

³ Електронні ресурси: аспекти типології [Електронний ресурс] / О. В. Баркова // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність : проблеми науки, освіти, практики. – 2004. – С. 147–149.

Також НБУВ через свій сайт забезпечує онлайнний доступ до мережевих науково-інформаційних ресурсів, які містять у собі:

- наукову електронну бібліотеку на платформі ScienceDirect (передплачено доступ до текстів 2 тис. журналів за останні сім років);
- інформаційні продукти на платформі EBSCOhost (бази даних, передплачені для всіх установ НАН України;
- інформаційні продукти американських наукових товариств;
- повнотекстові бази даних компанії East View Information Services.

Крім того, Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського бере участь у розробці технології формування та використання електронних інформаційних ресурсів Наукової електронної бібліотеки України.

Мета створення Наукової електронної бібліотеки України – сприяння сталому розвитку суспільства шляхом досягнення якісно нового рівня повноти та оперативності задоволення інформаційних потреб його членів у документованих знаннях, які кумульовані в книгозбірнях.

Основною технологією інформаційного обслуговування користувачів бібліотеки є онлайнний доступ до наявних ресурсів. Інформаційна технологія ресурсного наповнення Наукової електронної бібліотеки України має конвеєрний характер і включає таку послідовність процесів – формування ресурсів загальнодержавної реферативної бази даних шляхом доповнення записів електронного каталогу Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського інформацією про зміст публікацій; повнотекстове розширення реферативної бази даних на основі встановлення гіпертекстових посилань на матеріали електронного фонду, надані учасниками корпоративного проекту.

Значний інтерес становлять галузеві серії електронних видань на компакт-дисках, створення й поширення яких є напрямом використання ресурсів згаданої бібліотеки і має привести до започаткування нової складової системи розповсюдження документів.

Взагалі “Державною програмою розвитку Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського на 2005–2010 рр. ” передбачено здійснення ряду інноваційних проектів, що реалізуватимуться впродовж згаданого періоду для трансформації бібліотеки в головний науково-інформаційний комплекс держави (зокрема, створення веб-порталу для каталогізації й архівування значущих для України ресурсів глобальних інформаційних мереж, розробку методів і засобів інтелектуальної обробки інформації та творення нових знань тощо).

Таким чином, активне використання бібліотекою електронних технологій трансформує традиційні функції бібліотеки, видозмінює пропоновані нею послуги й ресурси та розширює їх спектр і, як наслідок, трансформує саму бібліотеку в центр наукових знань.

Література

1. Величко Т. В. Використання Internet-технологій у роботі бібліотеки УДМТУ // *www.library. tup. km.ua*.
2. Електронні ресурси: аспекти типології [Електронний ресурс] / О. В. Баркова // *Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: Проблеми науки, освіти, практики.* – 2004. – С. 147–149 – укр.
3. Костенко Л. Й. Онлайнові ресурси бібліотеки: створення, використання // *Бібліотечний вісник.* – 2003. – № 1. – С. 13–17.

До уваги держслужбовця

Т. Добко, заввідділу ДБО
Н. Моїсеєнко, наук. співроб.

Національні інтереси

Список літератури з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (1992–2008 рр.)

Національні інтереси: політика, економіка, культура

1. Про Рекомендації парламентських слухань “Зовнішня політика України як інструмент забезпечення національних інтересів держави: здобутки, реалії та перспективи: Постанова Верхов. Ради України від 19.02.2004 р. № 1531-IV // *Відом. Верхов. Ради України.* – 2004. – № 20/21. – Ст. 305. – С. 912–916; *Голос України.* – 2004. – 6 квіт.

2. Про проведення парламентських слухань “Зовнішня політика України як інструмент забезпечення національних інтересів держави: здобутки, реалії та перспективи: Постанова Верхов. Ради України від 11.09.2003 р. № 1153-IV // *Відом. Верхов. Ради України.* – 2004. – № 9. – Ст. 88. – С. 284; *Голос України.* – 2003. – 25 верес.

3. Про заходи Кабінету Міністрів України щодо захисту національних інтересів держави у сферах національно свідомого і патріотичного виховання молодого покоління та забезпечення умов його розвитку: Постанова Верхов. Ради України від 22.05.2003 р. № 865-IV // *Офіц. вісн. України.* – 2003. – № 24. – Ст. 1121. – С. 31; *Голос України.* – 2003. – 6 черв.

4. Про Порядок здійснення захисту прав та інтересів України під час розгляду справ у закордонних юрисдикційних органах: Указ Президента України від 25. 06. 2002 р. № 581/2002 // Офіц. вісн. України. – 2002. – № 26. – С. 1231. – С. 3–6.

Ж15327

5. Ющенко В. Промова Президента України Віктора Ющенка з нагоди Дня Незалежності України / Віктор Ющенко // Нація і держава. – 2008. – 26 серп. – С. 1, 2; Кримська світлиця. – 2008. – 29 серп. – С. 2; www.president.gov.ua/news/11061.html

6. Александрук В. Є. Інформаційна могутність держави як засіб реалізації її національних інтересів у сучасному світі / В. Є. Александрук // Наук. вісн. Дип. акад. України. – К., 1999. – Вип. 2. – С. 38–40.

Ж69678

7. Андрущенко Т. В. Європейська політика України: проблеми формування та реалізації (політологічний аналіз): Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.02 / Т. В. Андрущенко; Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2003. – 19 с.

Проаналізовано особливості взаємодії зі стратегічними партнерами України в контексті динаміки осмислення та реалізації її національних інтересів, головні форми та методи співробітництва України з європейськими організаціями та державами.

РА326464

8. Андрущенко Т. В. Європейська політика України: проблеми формування та реалізації (політологічний аналіз): Дис... канд. політ. наук: 23.00.02 / Т. В. Андрущенко; Ін-т вищої освіти АПН України. – Х., 2003. – 184 арк.

ДС79067

9. Антонюк О. Становлення державної самоідентифікації України у контексті українсько-російських відносин / О. Антонюк // Людина і політика. – 2000. – № 4. – С. 17–20.

Досліджено взаємини між Україною та Росією, їх вплив на становище нашої держави на міжнародній арені, проаналізовано розбіжності між двома державами, національні інтереси України в контексті геополітичних суперечностей.

Ж16653

10. Бідзюра І. Деякі аспекти захисту національних інтересів України / І. Бідзюра // Політ. менеджмент. – 2005. – № 2. – С. 145–155.

Ж24488

11. Бідзюра І. П. Концепція національних інтересів України в контексті реалізації міжнародної політики / І. П. Бідзюра // Нова парадигма: Альм. наук. пр. Філософія. Соціологія. Політологія. – К., 2004. – Вип. 36. – С. 155–165.

Ж69541

12. Бандур С. І. Структурна перебудова економіки України в контексті забезпечення національних інтересів та соціальних пріоритетів / С. І. Бандур // Зайнятість та ринок праці: Міжвід. наук. зб. – К., 2000. – Вип. 13. – С. 3–12.

Ж68669

13. Булгаков В. А. Концептуальні засади визначення геополітичних пріоритетів України: Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.01 / В. А. Булгаков; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2002. – 18 с.

Досліджено базові елементи понятійно-категоріального апарату геополітики, який включає складові: геополітичний та життєвий простір, а також геополітичні інтереси, конфлікти, ідеї, геополітичну реальність, ситуацію, свідомість, національний інтерес, глобалізацію. Розвинуто трактування геополітики як науки, що визначає взаєморозв'язок політичних рішень та захисту національних інтересів.

РА322334

14. Булгаков В. А. Концептуальні засади визначення геополітичних пріоритетів України: Дис... канд. політ. наук: 23. 00. 01 / В. А. Булгаков; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2002. – 175 арк.

ДС77622

15. Буркинський Б. В. ГУУАМ: проблеми и перспективы развития в контексте национальных интересов Украины / Б. В. Буркинський, В. Н. Степанов; Ин-т проблем рынка и экон.-эколог. исслед. НАН Украины. – О., 2001. – 140 с. : табл.

ВА635728

16. Виховання національно свідомого, патріотично зорієнтованого молодого покоління, створення умов для його розвитку як чинник забезпечення національних інтересів України: Аналіт. -інформ. матеріали / О. В. Бабак, І. Д. Бех, Т. Е. Василевська та ін.; Держ. ком. України у справах сім'ї та молоді, Держ. ін-т пробл. сім'ї та молоді. – К., 2003. – 191 с. : рис., табл.

ВА646480

17. Веремчук В. Суть, структура та ознаки національного інтересу / В. Веремчук // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. Міжнар. відносини. – 2006. – Вип. 18. – С. 38–44.

Ж28852/міжнар. відн.

18. Врублевський В. К. Український шлях. Начерки: геополітичне становище України та її національні інтереси / В. К. Врублевський, В. І. Хорошковський. – К. : Демократична Україна, 1997. – 426 с.

ВА583599

19. Дарнопих Г. Ю. Економічна безпека держави в умовах трансформаційної економіки: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.01.01 / Г. Ю. Дарнопих; Харк. держ. ун-т. – Х., 1999. – 22 с.

Розкрито сутність і зміст економічної безпеки держави як категорії економічної теорії і практики управління, систематизовано загрози економічним інтересам держави, визначено сучасні проблеми у сфері економічної безпеки і можливі шляхи їх вирішення. Запропоновано методичні засади побудови концепції національної економічної безпеки України як державної стратегічної програми.

РА306258; РА311217

20. Дарнопих Г. Ю. Економічна безпека держави в умовах трансформаційної економіки: Дис... канд. екон. наук: 08.01.01 / Г. Ю. Дарнопих; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 1999. – 200 л.

ДС63290

21. Дашутін Г. П. Політичний ідеал: світовий досвід і сучасна Україна: Автореф. дис... д-ра політ. наук: 23.00.02 / Г. П. Дашутін; НАН України. Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса. – К., 2006. – 38 с.

Встановлено, що у ХХІ ст. всі політичні проекти поєднують національні інтереси з глобальними щодо формування узгоджених правил функціонування економіки та політики. Обґрунтовано твердження, що український ідеал має бути національним і глобальним.

РА348032

22. Дударьов В. В. Зовнішня політика європейської середньої держави за умов глобалізації (на прикладі Великої Британії, Польщі і України): Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.04 / В. В. Дударьов; Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин НАН України. – К., 2003. – 16 с.

На базі теорій, вчень і доктрин – глобалізації, національного інтересу, середньодержавності, національної могутності, імперіалізму та неомарксизму здійснено порівняльний аналіз зовнішньої політики типових європейських

держав у глобалізаційному середовищі. Розглянуто негативні аспекти глобалізаційних процесів. Надано визначення імпералізму як “порушення національного інтересу”. Сконструйовано синтетичну системно-порівняльну парадигму дослідження зовнішньополітичної поведінки європейської середньої держави за умов глобалізації. Розроблено систему глобалізаційних загроз сучасній державі.

РА327131

23. Дударьов В. В. Зовнішня політика європейської середньої держави за умов глобалізації (на прикладі Великої Британії, Польщі і України): Дис... канд. політ. наук: 23. 00. 04 / В. В. Дударьов; Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин НАН України. – К., 2003. – 218 арк.

ДС80385

24. Етнос. Нація. Держава: Україна у контексті світового етнодержавницького досвіду / Ю. І. Римаренко, М. М. Вівчарик, О. В. Картунов та ін.; НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2000. – 516 с.

Розкрито зміст національних ідей та інтересу як детермінант національно-державницького розвитку.

ВА599522

25. Єременко В. Національні інтереси в системі зовнішньоекономічних зв'язків / В. Єременко // Дослідж. світ. політики: Зб. наук. пр. – 2003. – Вип. 24. – С. 39–48.

Ж69723

26. Єрмошенко М. Визначення загрози національним інтересам держави у фінансово-кредитній сфері / М. Єрмошенко // Економіка України. – 1999. – № 1. – С. 4–12.

Ж28099

27. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М. М. Єрмошенко; Київ. нац. торговельно-економічний ун-т. – К. : Вид. центр КНТЕУ, 2001. – 310 с.

ВА611772

28. Задорожна М. Національна свідомість як основа гуманістичного потенціалу суспільства / М. Задорожна // Освіта і упр. – 2007. – № 2. – С. 25–30.

Запропоновано шляхи посилення ролі національної ідеї в політичній, економічній, соціальній сферах життя тощо. Простежено зв'язок особливостей національної свідомості зі становленням Української держави, захистом її національних інтересів.

Ж15566

29. Зимогляд В. Національний інтерес у контексті концепції політичної безпеки України / В. Зимогляд // Наук. зап. Ін-ту політ. і етнонац. дослідж. – 2006. – Вип. 30, кн. 2. – С.106–115.

Ж69635

30. Зленко А. М. Формування та еволюція зовнішньополітичної стратегії України (1991–2004 рр.): Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.04 / А. М. Зленко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2006. – 20 с.

Проаналізовано геополітичне призначення, національні інтереси та пріоритети зовнішньополітичної діяльності України. Розроблено періодизацію розвитку та здійснення її зовнішньополітичної стратегії, розглянуто здобутки та прорахунки кожного етапу відповідно до втілення головної мети – захисту національних інтересів держави.

РА348004

31. Зленко А. М. Формування та еволюція зовнішньополітичної стратегії України (1991–2004 рр.): Дис... канд. політ. наук: 23. 00. 04 / А. М. Зленко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2006. – 218 арк.

ДС99307

32. Калюжний Р. А. Реалізація загальних принципів забезпечення державних інтересів / Р. А. Калюжний, І. Г. Андрущенко // Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління: зб. наук. пр. – О., 2007. – Т.10, вип. 14, ч. 1. – С. 17–25.

Ж71950

33. Ковальчук С. С. Формування і реалізація національних економічних інтересів у транзитивній економіці: Автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.01.01 / С. С. Ковальчук; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2006. – 35 с.

РА348316

34. Ковальчук С. С. Формування і реалізація національних економічних інтересів у транзитивній економіці: Дис... д-ра екон. наук: 08.01.01 / С. С. Ковальчук; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2006. – 411 арк. : табл.
ДС99782

35. Конопельський В. Я. Конституювання української політичної нації у перехідному суспільстві: Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.02 / В. Я. Конопельський; Одес. нац. юрид. акад. – О., 2002. – 16 с.

З'ясовано сутність та основні функції національного інтересу в національній державі, проблеми утвердження національного суверенітету та політичної суб'єктності української нації.

РА317691

Конопельський В. Я. Конституювання української політичної нації у перехідному суспільстві: Дис... канд. політ. наук: 23.00.02 / В. Я. Конопельський; Одес. нац. юрид. акад. – О., 2002. – 229 арк.

ДС72712

36. Конопельський В. Я. Проблеми реалізації національних інтересів в умовах перехідного суспільства / Конопельський В. Я. // Держава і право: зб. наук. пр. – К., 2000. – Вип. 6. Юрид. і політ. науки. – С. 423–425.

Ж69395

37. Концепція економічної безпеки України / Підгот. : В. М. Геєць; НАН України. Ін-т екон. прогнозування. – К. : Логос, 1999. – 56 с.

Розглядається суть та основні загрози економічній безпеці, обгрунтовано національні економічні інтереси України.

ВА590305

38. Коровайченко Н. Ю. Ефективне використання експортного потенціалу базових галузей промисловості України в процесі міжнародної економічної інтеграції: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08. 00. 02 / Н. Ю. Коровайченко; Терноп. нац. екон. ун-т. – Т., 2007. – 20 с.

Розроблено комплекс заходів щодо забезпечення ефективної реалізації галузевого експортного потенціалу з урахуванням національних економічних інтересів країни.

РА355109

39. Кресіна І. О. Проблеми реалізації національних інтересів в умовах перехідного суспільства / І. О. Кресіна // Правова держава: Щоріч. наук. пр. – 2002. – Вип. 13. – С. 19–28.

Ж68385

40. Кузьменко В. В. Економічна безпека та сталий розвиток: взаємодія на регіональному рівні: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.01 / В. В. Кузьменко; Донец. нац. ун-т. – Донецьк, 2007. – 20 с.

Визначено загрози національним і регіональним інтересам. Розроблено механізм забезпечення економічної безпеки регіону, що є базою для сталого розвитку економіки країни.

РА351875

41. Литвиненко Н. П. Регулювання зовнішньоторговельної політики України в умовах ринкової трансформації: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.02.03 / Н. П. Литвиненко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2000. – 21 с.

Висвітлено специфіку трансформації зовнішньоторговельних відносин і проблемам формування сучасної національної зовнішньоторговельної політики, пріоритети реалізації національних інтересів України за умов її інтеграційного розвитку.

РА311855

42. Литвиненко Н. П. Регулювання зовнішньоторговельної політики України в умовах ринкової трансформації: Дис... канд. екон. наук: 08.02.03 / Н. П. Литвиненко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2000. – 220 арк.

ДС68261

43. Литвиненко О. В. Інформаційний простір як чинник забезпечення національних інтересів України / О. В. Литвиненко, І. Ф. Бінько, В. М. Потіха; Київ. ун-т ім. Т. Шевченка. Ін-т міжнар. відносин. – К. : Чорнобильінтерінформ, 1998. – 48 с.

Р86440

44. Ліпкевич С. Я. Історичний досвід входження колишніх членів Організації Варшавського Договору та держав Балтії до НАТО (в контексті перспектив України): Автореф. дис... канд. іст. наук: 20.02.22 / С. Я. Ліпкевич; Нац. ун-т “Львів. політехніка”. – Л., 2007. – 19 с.

Розглянуто історіографію проблеми створення системи гарантії національної безпеки держави шляхом цілісного розгляду динаміки реалізації політики України у сфері захисту національних інтересів.

РА354731

45. Лісовська О. Л. Забезпечення національних економічних інтересів України в процесі європейської і євроатлантичної інтеграції / О. Л. Лісовська // Актуальні проблеми міжнародних відносин: зб. наук. пр. – К., 2005. – Вип. 52, ч. 2. – С. 30–32.

Ж68200

46. Лук'янов А. В. Національний інтерес як головне спрямування зовнішньої політики України / А. В. Лук'янов, І. В. Жембровська // Аспекти державотворчого процесу в Україні: реалії та перспективи: Матеріали засід. Дискус. клубу укр. наук.-пед. інтелігенції, 24 жовт. 2001 р. – К., 2001. – С. 46–49.

ВА614837

47. Максименко Л. ГУУАМ: проблеми і перспективи розвитку співробітництва в контексті національних інтересів України / Л. Максименко // Дослідження світової політики: зб. наук. пр. – 2004. – Вип. 29. – С. 208–217.

Ж69723

48. Мальський М. Трактатування національного інтересу як фундаментальної категорії теорії міжнародних відносин / М. Мальський // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. Міжнар. відносини. – 2006. – Вип. 16. – С. 3–6.

Представлено різні точки зору на природу та зміст національного інтересу. Як висновок сформульовано твердження про методологічне значення наукового дослідження інтересів, якими керуються уряди держав світу.

Ж28852/міжнар. відн.

49. Медвідь Ф. М. Грушевський – творець концепції національно-державного інтересу України / Ф. Медвідь // Михайло Грушевський і Західна Україна: Доп. й повідомл. наук. конф. (м. Львів, 26–27 жовт. 1994 р.). – Л., 1995. – С. 158–161.

ВА564059

50. Медвідь Ф. Національні та національно-державні інтереси України в перехідний період: політико-правовий аналіз / Ф. Медвідь // Вісн. Львів. ін-ту внутр. справ. – Л., 2000. – Вип. 1. – С. 90–95.

Ж70364

51. Медвідь Ф. Національно-державний інтерес у період розбудови незалежної Української держави / Ф. Медвідь // Правова політика в Українській соборній суверенній державі : Доп. і тези повідомл. наук. конф. Львів, 26–27 жовт. 1992 р. – К., 1994. – Вип. 1. – С. 41–43.

В339817

52. Медвідь Ф. Національно-державні інтереси та геополітичні пріоритети України в умовах розширення Європейського Союзу: політико-правові аспекти / Ф. Медвідь // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. Міжнар. відносини. – 2006. – Вип. 18. – С. 45–51.

Ж28852/міжнар. відн.

53. Медвідь Ф. Політико-правові засади аналізу категорії “національно-державні інтереси України” в системі міжнародних відносин / Ф. Медвідь // Наук. зап. Ін-ту політ. і етнонац. дослідж. – 2006. – Вип. 30, кн. 2. – С. 341–351. – Бібліогр. : С. 350–351.

Ж69635

54. Медвідь Ф. Політико-правові засади концепції національних інтересів України / Ф. Медвідь // Політ. менеджмент. – 2007. – № 6. – С. 66–73

Ж24488

(Завершення в наступному номері)